

# Holy Bible

## *Aionian* Edition®

Ti Biblia  
Ilocano Bible  
Gospel Primer

# Table of Contents

- Preface
- Genesis 1-4
- John 1-21
- Revelation 19-22
- 66 Verses
- Reader's Guide
- Glossary
- Maps
- History
- Destiny
- Illustrations, Doré

Welcome to the *Gospel Primer*. The Aionian Bible invites you to review popular Christian understanding. Is it possible that the most well-known verse in the Bible is mistranslated, John 3:16? Are the destinies of Heaven and Hell really the whole story? And are misunderstandings of this magnitude even possible? First, know that the Aionian Bible does not abandon Christian heritage. We have much to learn from godly people throughout all ages. Yet, this booklet is a new primer to the truly good news of Jesus Christ, the savior of all mankind.

---

*Holy Bible Aionian Edition ®*

Tí Biblia

Ilocano Bible

Gospel Primer

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 4/18/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Door43 World Missions Community, 2019

Formatted by Speedata Publisher 5.1.16 (Pro) on 7/26/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

# Preface

Ilocano at [AionianBible.org/Preface](http://AionianBible.org/Preface)

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at [eBible.org](http://eBible.org), [Crosswire.org](http://Crosswire.org), [unbound.Biola.edu](http://unbound.Biola.edu), [Bible4u.net](http://Bible4u.net), and [NHEB.net](http://NHEB.net). The Aionian Bible is copyrighted with [creativecommons.org/licenses/by/4.0](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0), allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at [AionianBible.org](http://AionianBible.org), with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to [CoolCup.org](http://CoolCup.org).



*Pinapanaw ngarud ti Dios ti lalaki iti minuyongan, ket nangikabil isuna iti kerubim iti daya ti  
minuyongan ti Eden, ken umap-apoy a kampilan nga agrikrikos,  
tapno mabantayan ti dalan nga agturong iti kayo ti biag.*

Genesis 3:24

# Genesis

**1** Idi punganay, pinarsua ti Dios dagiti langit ken ti daga. **2** Awan langlanganga ti daga ken awan naggianna. Sipnget ti adda iti rabaw ti kaadalman. Ket ti Espiritu ti Dios, aggargaraw iti ngatoen ti rabaw dagiti danum. **3** Kinuna ti Dios, "Mapaadda ti lawag" ket immadda ti lawag. **4** Nakita ti Dios ti lawag, a daytoy ket nasayaat. Pinagsinana ti lawag ken ti sipnget. **5** Inawagan ti Dios ti lawag nga "aldaw," ken inawaganna ti sipnget a "rabii." Daytoy ket rabii ken bigat, ti umuna nga aldaw. **6** Kinuna ti Dios, "Mapaadda ti nalawa a law-ang iti nagbaetan dagiti danum, ket daytoy ti mangbingay kadagiti danum manipud kadagiti danum." **7** Inaramid ti Dios ti nalawa a law-ang ket pinagsinana dagiti danum nga adda iti babaen ti nalawa a law-ang ken ti danum nga adda iti ngatoen ti nalawa a law-ang. Ket kasta ngarud ti napasamak. **8** Inawagan ti Dios ti nalawa a law-ang a "tangatang." Daytoy ket rabii ken bigat, ti maikadua nga aldaw. **9** Kinuna ti Dios, "Maurnong iti maysa a disso dagiti danum nga adda iti babaen ti tangatang, ket agparang met ti disso nga awan danumna." Ket kasta ngarud ti napasamak. **10** Inawagan ti Dios ti disso nga awan danumna iti "daga," ken inawaganna dagiti nagmaymaysa a danum iti "baybay." Nakitana a daytoy ket nasayaat. **11** Kinuna ti Dios, "Agrusing dagiti mulmula iti daga: mulmula a mangpatpataud iti bukel ken kaykayo nga agbunga iti adda bukelna, tunggal mula segun iti nagtaudanna." Ket kasta ngarud ti napasamak. **12** Nangpataud ti daga kadagiti mulmula, mulmula a mangpatpataud iti bukel segun iti ngataudanda. Nakita ti Dios a daytoy ket nasayaat. **13** Daytoy ket rabii ken bigat, ti maika-tallo nga aldaw. **14** Kinuna ti Dios, "Mapaadda dagiti silaw iti tangatang a mangbingay iti aldaw ken iti rabii. Ket agbalinda a kas pagilasinan, kadagiti panawen, kadagiti aldaw ken kadagiti tawen. **15** Agbalinda a silaw iti tangatang a mangted iti lawag iti daga." Ket kasta ngarud ti napasamak. **16** Inaramid ti Dios iti dua a dakkel a silaw, ti dakdakkel a silaw nga agturay iti aldaw, ken ti basbassit a silaw nga agturay iti rabii. Inaramidna met dagiti bituen. **17** Inkabil ida ti Dios iti tangatang a manglawag iti daga, **18** a mangituray iti aldaw ken iti rabii, ken mangbingay iti lawag ken iti sipnget. Nakita ti Dios a daytoy ket nasayaat. **19** Daytoy ket rabii ken bigat, ti maika-uppat nga aldaw. **20** Kinuna ti Dios, "Mapunno dagiti danum kadagiti pangen dagiti

sibbiag a parsua, ken agtayab dagiti tumatayab iti ngatoen ti daga iti nalawa a law-ang ti tangatang." **21** Pinarsua ti Dios dagiti dadakkel a parsua iti baybay, kasta met ti tunggal kita iti agbibiag a parsua, parsua nga aggargaraw ken agummong iti danum, ken iti tunggal kita iti billit nga adda payyakna. Nakita ti Dios a daytoy ket nasayaat. **22** Binendisionan ida ti Dios, a kunana, "Agbalinkayo a nabunga ken agpaadukayo, punuenyo dagiti danum nga adda kadagiti baybay. Agpaadu dagiti tumatayab iti daga." **23** Daytoy ket rabii ken bigat, ti maika-lima nga aldaw. **24** Kinuna ti Dios, "Mapataud iti daga dagiti sibbiag a parsua, tunggal maysa segun iti bukodda a kita, dagiti dingwen, dagiti agkarkarayam a banbanag, ken dagiti narurungsot iti daga, tunggal maysa segun iti bukodda a kita." Ket kasta ngarud ti napasamak. **25** Pinarsua ti Dios dagiti narurungsot nga ayup iti daga iti bukodda a kita, dagiti dingwen iti bukodda a kita, ken amin nga agkarkarayam iti daga iti bukodda a kita. Nakitana a daytoy ket nasayaat. **26** Kinuna ti Dios, "Mangaramidtayo iti tao a kalanglangatayo, kas kadatayo. Iturayanda dagiti lames iti baybay, dagiti dingwen, ti entero a daga, ken ti tunggal agkarkarayam a banag iti rabaw ti daga." **27** Pinarsua ti Dios ti tao a Kalanglangana. Iti bukodna a langa, pinarsuana isuna. Pinarsuana ida a lalaki ken babai. **28** Binendisionan ida ti Dios a kinunana kadakuada, "Agbalinkayo a nabunga ken agpaadukayo. Punwenyo ti daga ket iturayano daytoy. Iturayano dagiti lames iti baybay, dagiti tumatayab iti tangatang ken tunggal sibbiag a banag nga aggargaraw iti daga." **29** Kinuna ti Dios, "Kitaenyo, intedko kadakayo ti tunggal mula a mangpatpataud iti bukel iti rabaw ti daga, ken tunggal kayo nga agbungbunga nga addaan iti bukel. Taraonto dagitoy kadakayo. **30** Iti tunggal narungson nga ayup iti daga, iti tunggal tumatayab iti langit, ken kadagiti amin nga agkarkarayam iti rabaw ti daga, ken iti tunggal parsua nga addaan iti anges ti biag, intedko ti tunggal nalangto a mula nga agserbi a taraonda." Ket kasta ngarud ti napasamak. **31** Nakita ti Dios ti amin nga inaramidna. Pudho a nakasaysayaat daytoy. Daytoy ket rabii ken bigat, ti maika-innem nga aldaw.

**2** Ket nalpas dagiti langit ken ti daga, ken dagiti amin nga agbibiag a banbanag a nangpunno kadagitoy. **2** Iti maika-pito nga aldaw, nalpas ti Dios ti trahabona, isu a naginana isuna iti maika-pito nga aldaw manipud iti amin a trahabona. **3** Binendisionan ti Dios ti maika-pito nga aldaw ken imbilangna daytoy a nasantoan

nga aldaw, gapu ta iti daytoy, nagingana isuna manipud iti nasimbeng ti lalaki. Nangala ni Yahweh a Dios iti iti amin a trabahona iti panangparsuana. **4** Dagitoys maysa kadagiti paragpagna ket inserrana ti lasag a dagiti pasamak maipapan kadagiti langit ken iti daga, nangalaanna iti daytoy. **22** Babaen iti paragpag nga idi naparsua dagitoy, iti aldaw nga inaramid ni Yaweh innala ni Yahweh a Dios manipud iti lalaki, inaramidna a Dios ti daga ken dagiti langit. **5** Awan pay ti babassit ti babai ket inyegna daytoy iti lalaki. **23** Kinuna ti lalaki, a kayo ti tay-ak iti daga, ken awan pay ti nagrusing a “Ita, daytoy ket tulang dagiti tulangko, ken lasag ti mulmula iti daga, gapu ta saan pay a pinagtudo ni Yahweh a Dios, ken awan ti tao a mangsukay iti daga. **6** Ngem adda angep a nagpangato manipud iti daga ket dinanumanna ti entero a rabaw ti daga. **7** Inaramid ni Yahweh a Dios ti tao manipud iti tapuk ti daga, inyangesna iti agongna ti anges ti biag, ket nagbalin a sibibiaq a parsua ti tao. **8** Nangikabil ni Yahweh a Dios iti minuyongan iti dayaen a paset, iti Eden, ket inkabilna sadiay ti lalaki a sinukogna. **9** Manipud iti daga, pinadakkel ni Yahweh a Dios ti tunggal kayo a makaay-ayo iti panagkita ken nasayaat a kanen. Nairaman ditoy ti kayo ti biag nga adda idiy tengnga ti minuyongan, ken ti kayo iti pannakaammo iti nasayaat ken dakes. **10** Adda karayan a rimmuar manipud iti Eden a mangdanum iti minuyongan. Manipud sadiay, nabingay daytoy ket nagbalin nga uppat a karayan. **11** Ti nagan ti umuna ket Pison. Daytoy ti agay-ayus iti entero a daga ti Havila, a ditoy ket adda ti balitok. **12** Napintas ti balitok iti dayta a daga. Adda met ti bidelio ken ti onix a bato sadiay. **13** Ti nagan ti maikadua a karayan ket Giloh. Agay-ayus daytoy iti entero a daga ti Cus. **14** Ti nagan ti maika-tallo a karayan ket Tigris, nga agay-ayus iti daya ti Assur. Ti maika-uppat a karayan ket ti Eufrates. **15** Innala ni Yahweh a Dios ti tao ket impanna isuna idiy minuyongan ti Eden tapno sukayen ken taripatoenna daytoy. **16** Binilin ni Yahweh a Dios ti tao a kunana, “Nawayaka a mangan manipud iti tunggal kayo iti minuyongan. **17** Ngem saanka a mangmangan manipud iti kayo ti pannakaammo iti nasayaat ken dakes, ta iti kanito a manganka manipud iti daytoy, awan duadua a matayka.” **18** Ket kinuna ni Yahweh a Dios, “Saan a nasayaat nga agmaymaysa ti lalaki. Mangaramidak iti kaduana a maitutop kenkuana.” **19** Manipud iti daga, inaramid ni Yaweh a Dios ti tunggal ayup iti daga ken tunggal tumatayab iti tangatang. Ket inyegna dagitoy iti ayan ti lalaki tapno kitaenna no ania ti iyawagna kadagitoy. Aniaman nga iyawag ti lalaki iti tunggal parsua, dayta ti naganna. **20** Pinanaganan ti lalaki dagiti amin a dingwen, dagiti billit iti tangatang, ken ti tunggal narungsot nga ayup nga adda iti tayak. Ngem iti lalaki, awan ti nasarakan a kaduana a maitutop kenkuana. **21** Pinaturog ni Yahweh a Dios iti nasimbeng ti lalaki. Nangala ni Yahweh a Dios iti iti amin a trabahona iti panangparsuana. **4** Dagitoys maysa kadagiti paragpagna ket inserrana ti lasag a dagiti pasamak maipapan kadagiti langit ken iti daga, nangalaanna iti daytoy. **22** Babaen iti paragpag nga idi naparsua dagitoy, iti aldaw nga inaramid ni Yaweh innala ni Yahweh a Dios manipud iti lalaki, inaramidna a Dios ti daga ken dagiti langit. **5** Awan pay ti babassit ti babai ket inyegna daytoy iti lalaki. **23** Kinuna ti lalaki, a kayo ti tay-ak iti daga, ken awan pay ti nagrusing a “Ita, daytoy ket tulang dagiti tulangko, ken lasag ti mulmula iti daga, gapu ta saan pay a pinagtudo ni Yahweh a Dios, ken awan ti tao a mangsukay iti daga. **6** Ngem adda angep a nagpangato manipud iti daga ket dinanumanna ti entero a rabaw ti daga. **7** Inaramid ni Yahweh a Dios ti tao manipud iti tapuk ti daga, inyangesna iti agongna ti anges ti biag, ket nagbalin a sibibiaq a parsua ti tao. **8** Nangikabil ni Yahweh a Dios iti minuyongan iti dayaen a paset, iti Eden, ket inkabilna sadiay ti lalaki a sinukogna. **9** Manipud iti daga, pinadakkel ni Yahweh a Dios ti tunggal kayo a makaay-ayo iti panagkita ken nasayaat a kanen. Nairaman ditoy ti kayo ti biag nga adda idiy tengnga ti minuyongan, ken ti kayo iti pannakaammo iti nasayaat ken dakes. **10** Adda karayan a rimmuar manipud iti Eden a mangdanum iti minuyongan. Manipud sadiay, nabingay daytoy ket nagbalin nga uppat a karayan. **11** Ti nagan ti umuna ket Pison. Daytoy ti agay-ayus iti entero a daga ti Havila, a ditoy ket adda ti balitok. **12** Napintas ti balitok iti dayta a daga. Adda met ti bidelio ken ti onix a bato sadiay. **13** Ti nagan ti maikadua a karayan ket Giloh. Agay-ayus daytoy iti entero a daga ti Cus. **14** Ti nagan ti maika-tallo a karayan ket Tigris, nga agay-ayus iti daya ti Assur. Ti maika-uppat a karayan ket ti Eufrates. **15** Innala ni Yahweh a Dios ti tao ket impanna isuna idiy minuyongan ti Eden tapno sukayen ken taripatoenna daytoy. **16** Binilin ni Yahweh a Dios ti tao a kunana, “Nawayaka a mangan manipud iti tunggal kayo iti minuyongan. **17** Ngem saanka a mangmangan manipud iti kayo ti pannakaammo iti nasayaat ken dakes, ta iti kanito a manganka manipud iti daytoy, awan duadua a matayka.” **18** Ket kinuna ni Yahweh a Dios, “Saan a nasayaat nga agmaymaysa ti lalaki. Mangaramidak iti kaduana a maitutop kenkuana.” **19** Manipud iti daga, inaramid ni Yaweh a Dios ti tunggal ayup iti daga ken tunggal tumatayab iti tangatang. Ket inyegna dagitoy iti ayan ti lalaki tapno kitaenna no ania ti iyawagna kadagitoy. Aniaman nga iyawag ti lalaki iti tunggal parsua, dayta ti naganna. **20** Pinanaganan ti lalaki dagiti amin a dingwen, dagiti billit iti tangatang, ken ti tunggal narungsot nga ayup nga adda iti tayak. Ngem iti lalaki, awan ti nasarakan a kaduana a maitutop kenkuana. **21** Pinaturog ni Yahweh a Dios

**3** Ita, ti uleg ket nasiksik ngem kadagiti dadduma a narungsot nga ayup iti tay-ak nga inaramid ni Yahweh a Dios. Kinunana iti babai, “Agpayso kadi a kinuna ti Dios a, ‘Saankayo a mangmangan manipud iti aniaman a kayo iti minuyongan?’” **2** Kinuna ti babai iti uleg, “Mabalinmi a kanen ti bunga manipud kadagiti kayo iti minuyongan, **3** ngem maipapan iti bunga ti kayo nga adda iti tengnga ti minuyongan, kinuna ti Dios, ‘Saanyo a mabalin a kanen daytoy, weno sagiden man laeng daytoy, ta no aramidenyo dayta, mataykayo.’” **4** Kinuna ti uleg iti babai, “Saan, saankayo a matay. **5** Ta ammo ti Dios nga iti aldaw a kanenyo daytoy, malukatan dagiti matayo, ket agbalinkayonto a kas iti Dios, nga amonna ti naimbag ken dakes.” **6** Ket idi nakita ti babai a ti kayo ket nasayaat a kanen, ken makaay-ayo daytoy iti mata, ken ti kayo ket makapaawis a mangpasirib iti tao, nangala ti babai kadagiti bungana, ket kinnanna daytoy. Ken inikkanna met ti asawana a kaduana, ket kinnanna daytoy. **7** Agpada a nalukatan dagiti matada, ken naamirisda a lamo-lamoda. Nangdaitda kadagiti bulbulong ti igos ket nangaramidda iti pangabbongda kadagiti bagbagida. **8** Nanggegda ti arimpadek ni Yahweh a Dios iti minuyongan iti kalalammisan ti aldaw, isu a naglemmeng ti lalaki ken ti asawana manipud iti presensia ti Dios, kadagiti kakay-kaywan iti minuyongan. **9** Immawag ni Yahweh a Dios iti lalaki ket kinunana kenkuana, “Sadino ti ayanmo?” **10** Kinuna ti lalaki, “Nanggegko nga addaka iti minuyongan, ket nagbutengak, gapu ta lamo-lamoak. Isu’t gapuna a naglemmengak.” **11** Kinuna ti Dios, “Siasino ti nangibaga kenka a lamo-lamoka? Nanganka kadi manipud iti kayo nga imbilinko a saanmo a mabalin a kanen?” **12** Kinuna ti lalaki, “Ti babai nga intedmo a makaduak, inikkannak iti bunga manipud iti kayo, ket kinnanko.” **13** Kinuna ni Yahweh a Dios iti babai,

"Ania daytoy nga inaramidmo?" Kinuna ti babai, kadagiti bunga ti daga kas daton kenni Yahweh. 4 Ni "Inallilawnak ti uleg, ket nanganak." 14 Kinuna ni Abel met ket nangidatag manipud kadagiti umuna Yahweh a Dios iti uleg, "Gapu ta inaramidmo daytoy, nga annak ti arbanna ken kadagiti taba. Inawat ni mailunodka kadagiti amin a dingwen ken kadagiti Yahweh ni Abel ken ti datonna, 5 ngem saanna amin a narungsot nga ayup iti tay-ak. Aguysaka nga inawat ni Cain ken ti datonna. Isu a nakaunget babaen iti tianmo, ken tapokto ti kanem iti amin unay ni Cain, ket nagrappanget isuna. 6 Kinuna ni nga aldaw ti panagbiagmo. 15 Mangikabilak iti Yahweh kenni Cain, "Apay ngay met a makaunget pagginnuraanyo iti babai, ken iti bukelmo ken ti ken nakarappangetka? 7 No ar-aramidem ti umno, bukelna. Dunurennanto ti ulom, ken dunuremto ti saanka kadi nga awaten? Ngem no saanmo nga armukodna." 16 Kinunana met iti babai, "Pakaruek aramiden ti umno, agur-uray ti basol iti ruangan ket iti kasta unay ti ut-ot iti panaganakmo; iti nakaro a tartarigagayannaka a tenglen, ngem masapul nga rigat, ipasngaymo dagiti annakmo. Ti tarigagaymonto iturayam daytoy." 8 Nakisarita ni Cain iti kabsatna a ket para iti asawam, ngem iturayannakanto." 17 ni Abel, ket kabayatan nga addada iti kataltalunan, Kinunana kenni Adan, "Gapu ta dimngegka iti timek ti dinuklos ni Cain ti kabsatna a ni Abel ket pinataynaya asawam, ken nangkanka manipud iti kayo, maipapan isuna. 9 Kalpasanna, kinuna ni Yahweh kenni Cain, iti imbilinko kenka, a kunak, 'Saanka a mabalin a "Sadino ti ayan ti kabsatmo a ni Abel?"' Kinunana, mangan manipud iti daytoy,' mailunod ti daga gapu "Saanko nga ammo. Siak aya ti para-aywan iti kenka; mangankanto manipud iti nagrigatam iti amin kabsatko?" 10 Kinuna ni Yahweh, "Ania ti inaramidmo? nga aldaw ti panagbiagmo. 18 Mangpataudto daytoy Umaw-awag kaniak ti dara ti kabsatmo manipud iti kadagiti sisit ken balang a mulmula a para kenka, ket daga. 11 Ita, nailunodka iti daga, inungapna dagiti kanemto dagiti mula iti tay-ak. 19 Babaen iti ling-et ngiwatna a mangawat iti dara ti kabsatmo manipud iti iti rupam, mangankanto iti tinapay aginggana nga imam. 12 Manipud ita, no sukayem ti daga, saanna agsublika iti daga, ta iti daytoy ti naggapuam. Gapu nga ipaay ti pigsana kenka. Aglemmelemmeng ken ta tapokka, ket agsublikanto met laeng iti tapok." 20 agalla-allakanto iti daga." 13 Kinuna ni Cain kenni Pinanaganakan ti lalaki ti asawana nga Eva gapu ta Yahweh," Ti dusak ket dakdakkel ngem iti kabaelak. isuna ti ina dagiti amin nga agbibiaq a banbanag. 14 Pudno, iti daytoy nga aldaw ket pinatalalawnakon 21 Nangaramid ni Yahweh a Dios kadagiti pagan- manipud iti daytoy a daga ket mailemmengaktio anay a latlat para kenni Adan ken iti asawana ket manipud iti rupam. Aglemmelemmeng ken agalla-kinawesanna ida. 22 Kinuna ni Yahweh a Dios, allaako iti daga, ket siasinoman a makasarak kaniak "Ita, nagbalin a kasla kadatayo ti lalaki, ammona ti ket patayennak." 15 Kinuna ni Yahweh kenkuana, naimbag ken dakes. Isu nga ita, masapul a saanen "No addaman ti mangpapatay kenni Cain, mabalesto isuna a mapalubusan a mangigaw-at iti imana a isuna iti maminpito a daras." Kalpasanna, minarkaan mangala manipud iti kayo ti biag, kanenna daytoy, ni Yahweh ni Cain, tapno saanto isuna a dangran ket agbiaq iti agnanayon." 23 Isu a pinapanaw isuna ti siasinoman a tao a makasarak kenkuana. 16 ni Yahweh a Dios manipud iti minuyongan ti Eden, Isu a pimmanaw ni Cain manipud iti presensiya ni tapno sukayenna ti daga nga isu ti nakaalaanna. 24 Yahweh ket nagnaed iti daga iti Nod, iti daya iti Pinapanaw ngarud ti Dios ti lalaki iti minuyongan, ket Eden. 17 Kinaidda ni Cain ti asawana ket nagsikog. nangikabil isuna iti kerubim iti daya ti minuyongan Impasngayna ni Enoc. Nangibangon isuna iti siudad ti Eden, ken umap-apoy a kampilan nga agrikrikos, ket pinanagananna daytoy nga insurotna iti nagan tapno mabantayan ti dalan nga agturonsit kayo ti ti putotna a ni Enoc. 18 Naaddaan ni Enoc iti putot ket isu ni Irad. Naaddaan ni Irad iti putot ket isu ni Mehujael. Naaddaan ni Mehujael iti putot ket isu ni Metusael. Naaddaan ni Metusael iti putot ket isu ni Lamec. 19 Dua iti inasawa ni Lamec: Ada ti nagan ti maysa ken Zilla met ti nagan ti maysa. 20 Impasngay ni Ada ni Jabal. Isuna ti ama dagiti agnanaed kadagiti tolda nga addaan kadagiti taraken nga ayup. 21 Jubal ti nagan ti kabsatna a lalaki. Isuna ti ama dagiti agtuktukar iti arpa ken plauta.

**4** Kinaidda ti lalaki ti asawana a ni Eva. Nagsikog isuna ket impasngayna ni Cain. Kinuna ti babai, "Nangipasngayak iti lalaki babaen iti tulong ni Yahweh." 2 Kalpasanna, impasngayna ti kabsat ni Cain a ni Abel. Ita, ni Abel ket nagbalin nga agpaspastor, idinto a ni Cain ket nagtrabaho iti daga. 3 Napasamak nga iti panaglabas ti tiempo, nangidatag ni Cain

22 Ni Zilla met, impasngayna ni Tubal Cain, nga agpanpanday kadagiti alikamen a tanso ken landok. Ti kabsat a babai ni Tubal Cain ket ni Naama. 23 Kinuna ni Lamec kadagiti assawana, "Ada ken Zilla, dummegkayo iti timekko; dakayo nga assawa ni Lamec, dumngegkayo iti ibagak. Ta nakapatayak iti lalaki gapu iti panangsugatna kaniak, maysa nga agtutubo a lalaki gapu ta dinunornak. 24 No ni Cain ket naibales iti naminpito a dasar, pudno a maibales ni Lamec iti pitopulo ket pito a dasar." 25 Kinaidda manen ni Adan ti asawana ket naganak iti maysa pay a lalaki. Pinanaganan ni Eva dayta iti Set ket kinunana, "Inikkannak ti Dios iti maysa pay nga anak a lalaki a kasukat ni Abel, ta pinatay isuna ni Cain." 26 Naaddaan ni Set iti putot ket pinanagananna iti Enos. Kalpasanna, ket inrugti dagiti tattao nga immawaq iti nagan ni Yahweh.





*Kinuna ni Hesus, "Ama, pakawanem ida, ta saanda nga ammu iti araramidenda."*

*Ken nagbibinnunotda, nagbibingayanda ti pagan-anayna.*

Lucas 23:34

# Juan

**1** Idi punganay ket addan ti Sao, kadua ti Dios ti Sao ket ti Sao ket Dios. **2** Daytoy, ti Sao, ket kadua ti Dios idi punganay. **3** Naaramid amin a banbanag babaen kenkuana, awan ti naaramid a banag uray maysa no awan isuna. **4** Adda kenkuana ti biag, ken dayta a biag ti silaw iti amin a tattao. **5** Agranraniag ti silaw iti kasipngetan ken saan nga iniddepi kasipngetan daytoy. **6** Adda ti maysa a lalaki a naibaon manipud iti Dios nga agnagan ti Juan. **7** Immay isuna a kas saksi a mangpaneknek maipapan iti silaw tapno mabaelan iti amin a mamati babaen kenkuana. **8** Saan a ni Juan ti silaw no di ket immay isuna tapno mapaneknekanna ti maipapan iti silaw. **9** Dayta ti pudno a silaw nga umay ditoy lubong ken manglawag iti tunggal maysa. **10** Adda isuna iti lubong, ken naaramid ti lubong babaen kenkuana ngem saan isuna a naammoan iti lubong. **11** Immay isuna kadagit bukodna a banbanag ngem saan isuna nga inawat dagiti tattaona. **12** Ngem kadagit adu nga immawat kenkuana, ken namati iti naganina, inikkanna dagitoy ti kalintegan nga agbalin nga an-annak iti Dios. **13** Naipasngayda saan a babaen iti dara, saan a babaen iti pagayatan ti lasag, saan a babaen ti pagayatan iti tao, no di ket babaen iti Dios. **14** Ita, nagbalin a lasag ti Sao ken nakipagnaed kadañayo. Nakitami ti dayagna, dayag a naidumdua kas kakaisuna a tao a naggapu iti Ama, napnoan isuna ti parabur ken kinapudno. **15** Pinaneknekan ni Juan ti maipapan kenkuana ket impukpukkawna, "Daytoy a tao ti imbagak kadakayo, 'Ti umay a sumarsaruno kaniak ket nangatngato ngem siak gapu ta adda isuna sakbay kaniak.'" **16** Gapu ta manipud iti kinabuslonna ket inawattayo ti maysa a sagut kalpasan ti maysa a sagut. **17** Naited ti linteg babaen kenni Moises, ngem immay ti parabur ken kinapudno babaen kenni Jesu-Cristo. **18** Awan ti tao a nakakita ti Dios uray kaanoman. Ti maysa ken kakaisuna a tao, ti Dios, nga adda iti barukong iti Ama, inyam-ammona isuna. **19** Ita, daytoy ti pammaneknek ni Juan idi nangibaon dagiti Judio kenkuana kadagit papadi ken levita manipud Jerusalem tapno saludsodenda isuna, "Siasinoka?" **20** Siwayawaya nga imbagana ken saanna nga inlibak ket sinungbatanna ida, "Saan a siak ti Cristo." **21** Ket sinaludsodda isuna, "Siasinoka ngarud? Sika kadi ni Elias?" Kinunana kadakuada, "Saan." Kinunana

kenkuana "Sika kadi ti profeta?" Simmungbat isuna, "Saan." **22** Ket kinunada kenkuana, "Siasinoka? Ania ti makunam maipapan iti bagim tapno adda ti maitedmi a sungbat kadagit nangibaon kadakami?" **23** Kinuna ni Juan, "Siak ti timek ti maysa nga agpukpukkaw iti let-ang: 'Aramidenyo a nalinteg ti dalan ti Apo,' kas imbagi iti profeta Isaias." **24** Ita, adda sadiay dagiti imbaon dagiti Fariseo. Nagsaludsodda kenni Juan ket kinunada kenkuana, **25** "No saan a sika ti Cristo, ni Elias weno ti profeta, ket apay a mangbaubautisarka?" **26** Simmungbat ni Juan ket kinunana, "Mangbautisarak iti danum, nupay kasta, adda ti maysa a nakatakder iti nagbabaetanya o saanyo a mabigbig. **27** Isuna ti umay kalpasan kaniak, saanak a maikari a mangwarwar iti tali iti sandaliasna." **28** Napasamat dagitoy idiy Betania iti bangir iti Jordan a pagbaubautisaran ni Juan. **29** Iti simmaruno nga aldaw, nakita ni Juan nga umumay ni Jesus kenkuana ket kinunana, "Kitaenyo, dayta iti Kordero ti Dios a mangik-ikkat iti basol iti lubong! **30** Daytoy ti maysa nga imbagak kadakayo, 'Ti umay a sumarsaruno kaniak ket nangatngato ngem siak gapu ta adda isuna sakbay kaniak.' **31** Saanko a nabigbig isuna ngem napasamat dagitoy tapno maipakaammo isuna iti Israel, isunga immayak a mangbaubautisarak iti danum." **32** Pinaneknekan ni Juan, "Nakitak a bumabbaba ti Espiritu a kas kalpati manipud iti langit ken nagtalinaed daytoy kenkuana. **33** Saanko a nabigbig isuna ngem imbagi iti nangibaon kaniak a mangbautisarak iti danum a, 'No siasino ti makitam a pagbabaan ken pagtalinaedan iti Espiritu, isuna ti mangbautisarak iti Espiritu Santo.' **34** Nakitak ken pinaneknekak nga isu ti Anak ti Dios." **35** Iti simmaruno manen nga aldaw, kabayatan nga agtaktaekder ni Juan ken ti dua nga adalanna, **36** nakitada ni Jesus a magnifica ket kinuna ni Juan, "Kitaenyo, dayta ti Kordero iti Dios!" **37** Idi nangngeg iti dua nga adalan ti imbagi ni Juan, sinurotda ni Jesus. **38** Timmaliaw ni Jesus ket nakitana a sumursurot ida kenkuana ket kinunana kadakuada, "Ania ti kayaty?" Simmungbatda, "Rabbi ('Manursuro ti kaipapananna) sadino ti pagnanaedam?" **39** Imbagi ni Jesus kadakuada, "Umaykayo ken kitaenyo." Ket napanda ken nakitada ti pagnanaedan ni Jesus. Nagtalinaedda sadiay a kadua ni Jesus iti dayta nga aldaw gapu ta umadanin ti maikasangapulo nga oras. **40** Maysa kadagit dua a nakangngeg kenni Juan ken simmurot kenni Jesus ket agnagan ti Andres, kabsat a lalaki ni Simon Pedro. **41** Nakitana nga

immuna ni Simon a kabsatna ket kinunana kenkuana, mangidasdasar ti danum a nagbalin nga arak, ngem "Nasarakanmin ti Mesias (naipatarus a kas, 'ti Cristo'). saanna nga ammo no sadino ti naggapuan iti daytoy 42 Intugotna isuna kenni Jesus, kinita ni Jesus isuna (ngem ammo daytoy dagiti adipen a nangikabil iti ket kinunana, "Sika ni Simon nga anak ni Juan, danum). 10 Ket inayabanna ti nobio ket kinunana Cefas ti maiawag kenka" ('Pedro' ti kaipapananna). kenkuana, "Idasar nga umuna iti tunggal lalaki ti 43 Iti simmaruno nga aldaw, idi nangngeddeng ni kasasayaatan nga arak ken sumaruno ti kalakaan Jesus a mapan iti Galilea, nasarakanna ni Felipe nga arak no nabartek aminen dagiti tattao. Ngem ken kinunana kenkuana, "Surotennak." 44 Ita, ni agingga ita, induldulinmo pay laeng iti kasasayaatan Felipe ket taga Bethsaida nga siudad ni Pedro ken nga arak." 11 Daytoy a milagro idiy Cana iti Galilea Andres. 45 Nasarakan ni Felipe ni Natanael ket ket ti nangrugian iti panagaramid ni Jesus kadagiti kinunana kenkuana, "Nasarakanmin ti ibagbaga ni nakaskasdaaw a pagilasinan, daytoy ti nangipakita Moises kadagiti linteg ken dagiti insurat dagiti profeta, ti dayagna isu a namati kenkuana dagiti adalanna. ni Jesus nga anak ni Jose a taga Nasaret." 46 12 Kalpasan daytoy, simmelog ni Jesus, ti inana, Imbaga ni Natanael kenkuana, "Adda kadi ti naimbag dagiti kakabsatna a lallaki ken dagiti adalanna idiy a banag nga aggapo manipud iti Nazaret?" Kinuna ni Capernaum. Nagtalinaedda sadiay iti sumagmamano Felipe kenkuana, "Umayka ket kitaem." 47 Idi nakita nga al-aldaw. 13 Ita, umadanin ti llalabas dagiti ni Jesus nga um-umay ni Natanael kenkuana ket Judio, isu a simmang-at ni Jesus idiy Jerusalem. 14 kastoy ti imbagana maipapan kenkuana, "Kitaenyo, Nakitana idiy templo dagiti aglalako iti baka, karnero adda ditoy ti pudno nga Israelita ket awan kenkuana ken dagiti kalapati. Agtugtugaw met sadiay dagiti ti aniaman a kinaulbod." 48 Kinuna ni Natanael agsuksukat iti kuarta. 15 Nangaramid ngarud ni Jesus kenkuana, "Kasano nga am-ammonak?" Simmungbat iti pagbaut a tali ket pinatalawna amin ida iti templo, ni Jesus ken kinunana kenkuana, "Nakitakan sakbay agraman dagiti baka ken karnero. Imbukbokna dagiti nga inayabannaka ni Felipe, idi addaka iti sirok iti kuarta dagiti agsuksukat iti kuarta ken binalintuagna kayo nga igos." 49 Simmungbat ni Natanael, "Rabbi, dagiti lamisaanda. 16 Kinunana kadagiti aglaklako sika ti Anak ti Dios ken ari ti Israel!" 50 Simmungbat iti kalapati, "Ipanawyo dagitoy a banbanag ditoy. ni Jesus ket kinunana, "Gapu ta imbagak a, 'Nakitaka Isardengyo ti panangararamid a pagtagilakoan iti nga adda idiy sirok iti kayo nga igos, 'Mamatika balay ti Amak.' 17 Nalagip dagiti adalanna a naisurat, kadi?" Makakitaka pay ti nabilbileg a banbanag ngem "Kasla gumilgil-ayab nga apoy ti panagayat ko iti daytoy." 51 Kinuna ni Jesus, "Pudno, pudno, ibagak balaymo." 18 Simmungbat dagiti mangiturturay a kenka, makitamto a nalukatan ti langit ket agpangato Judio ket kinunada kenkuana, "Ania a pagilasinan ti ken agpababa dagiti anghel ti Dios iti Anak ti Tao."

**2** Kalpasan ti tallo nga aldaw, adda ti kasaran idiy Cana iti Galilea, adda sadiay ti ina ni Jesus. 2 Naawis ni Jesus agraman dagiti adalanna iti kasaran. 3 Idi naibus ti arak, imbaga iti ina ni Jesus kenkuana, "Awanen ti arakda." 4 Simmungbat ni Jesus, "Babai, ania ti maaramnidak iti dayta? Saan pay a dimteng ti tiempok." 5 Imbaga ti ina ni Jesus kadagiti adipen, "Aramidenyo ti aniaman nga ibagana kadakayo." 6 Ita, adda ti innem a burnay nga ar-aramaten dagiti Judio maipaaya iti seremonia iti pannakaugas, ti maysa a burnay ket makaanay iti 80-120 a litro. 7 Kinuna ni Jesus kadakuada, "Punnoenyo iti danum dagiti burnay." Pinunnoda ngarud dagitoy inggana iti ngarab. 8 Ket imbagana kadagiti adipen, "Mangalakayo itan iti sumagmamano ket iruuaryo ken ipanyo daytoy iti mangidadaulo kadagiti mangidasdasar." Isu ngarud ti inaramidda. 9 Rinamanan iti mangidadaulo kadagiti ipakitam kadakami agsipud ta ar-aramidem dagitoy a banbanag?" 19 Simmungbat ni Jesus, "Dadaelenyo daytoy a templo ket bangoneko kalpasan iti tallo nga aldaw." 20 Ket kinuna dagiti mangiturturay a Judio, "Naibangon daytoy a templo iti las-ud iti uppata pulo ket innem a tawen, ngem bangonemto iti las-ud iti tallo nga aldaw?" 21 Nupay kasta, ti sarsaritaen ni Jesus ket maipapan iti templo iti bagina. 22 Isunga idi nagungar isuna manipud iti patay, nalagip dagiti adalanna nga imbagana daytoy ket namatida iti Nasantoan a Surat ken iti imbagaa ni Jesus. 23 Ita, idi adda isuna idiy Jerusalem kabayatan iti fiesta iti llalabas, adu ti namati iti naganna idi nakitada dagiti nakaskasdaaw a pagilasinan nga inaramidna. 24 Ngem ammo ni Jesus dagiti amin a tattao isu a saanna ida a pinagtalkan. 25 Saanna a masapul ti siasinoman nga agsaksi kenkuana maipapan no ania a kita dagiti tattao gapu ta ammona no ania ti adda kadakuada.

**3** Ita, adda Fariseo nga agnagan iti Nicodemo a nga immay ti lawag ditoy lubong. Kaykayat dagiti kameng iti konseho dagiti Judio. **2** Napan daytoy tattao ti sipnet ngem ti lawag gapu ta dagiti aramida a tao kenny Jesus iti rabii ket kinunana kenkuana, ket dakes. **20** Ta ti amin nga agar-aramid iti dakes ket "Rabbi, ammomi a sika ti manursuro a naggapu kagurada ti lawag ken saan a mapan iti lawag tapno iti Dios agsipud ta awan ti makaaramid kadagitoy saan a makita dagiti ar-aramidna. **21** Nupay kasta, a pagilasinan nga inaramidmo malaksid no adda mapmapan ti agar-aramid iti kinapudno iti lawag kenkuana ti Dios." **3** Simmungbat ni Jesus kenkuana, tapno nalawag a makita dagiti ar-aramidna ken ti "Pudno, pudno, malaksid no maysa ket maiyanak panagtulhogda iti Dios." **22** Napan ni Jesus ken dagiti manen, saanna a makita ti pagarian iti Dios." **4** adalanna idiy Judea kalpasan daytoy. Inusarna idiy Kinuna ni Nicodemo kenkuana, "Kasano a maiyanak ti tiempona kadakuada ken nangbaubautisar isuna. ti tao no lakayen isuna? Saan a mabalin nga agsubli **23** Mangbaubautisar met ni Juan ita idiy Enon nga isuna iti maikadua iti uneg iti tiyan iti inana ken asideg iti Salim ta ad-adu ti danum sadiay. Mapmapan maiyanak manen, kabaelanna kadi?" **5** Simmungbat dagiti tattao kenkuana ken nabautisaranda **24** ta ni Jesus, "Pudno, pudno malaksid no maysa ket saan pay idi a naibilleng ni Juan iti pagbaludan. maiyanak iti danum ken iti Espiritu, saanto isuna **25** Nangrugi ditoy ti saan a pagkinnaawatan dagiti a makastrek iti Pagarian iti Dios." **6** Ti maiyanak dadduma nga adalan ni Juan ken ti maysa a Judio iti lasag ket lasag, ken ti maiyanak iti Espiritu ket maipapan iti seremonia iti panakaugas. **26** Napanda espiritu. **7** Saanka nga agsiddaaaw iti imbagak kenka, kenny Juan ket kinunada kenkuana, "Rabbi, ti kadwam 'Masapul a maiyanakka manen.' **8** Agpuyot ti angin idi a pinaneknekam, adda isuna idiy bangir iti no sadino ti kayatna, mangngegmo ti unina ngem karayan Jordan, kitaem mangbaubautisar isuna ken saanmo nga ammo no sadino ti naggapuanna ken ti mapmapanda amin kenkuana." **27** Simmungbat ni papananna. Kasta met ti isu amin a naipasngay iti Juan, "Saan a makaawat iti aniaman a banag ti Espiritu." **9** Simmungbat ni Nicodemo ket kinunana, tao malaksid no maited daytoy kenkuana manipud "Kasano a mapasamak dagitoy a banbanag?" **10** iti langit. **28** Mabalinyo a paneknekan ti imbagak Simmungbat ni Jesus kenkuana, "Manursuroka kadi 'Saan a siak ti Cristo' ngem iti imbagak, 'Naibaonak iti Israel ta saanmo pay a naawatan dagitoy a sakbay kenkuana.' **29** Isuna nga addaan iti nobia banbanag? **11** Pudno, pudno ibagbagami no ania ti ket isu ti nobio. Ti agtaktaukder ken agdingdingngem ammomi, ken panpaneknekanmi no ania ti nakitami. ita a gayyem iti nobio ket agrag-o iti kasta unay Ngem dakayo a tattao saanyo nga awaten dagiti gapu iti timek iti nobio. Daytoy met ti nangan-anay pammaneknekmi. **12** No ibagak kadakayo a tattao ti iti pagragsakak. **30** Masapul a dumakkkel isuna maipanggep kadagititaindagaan a banbanag ken ngem masapul met a bumassitak. **31** Isuna nga saanyo a patien, kasanokayo a mamati no ibagak immay a naggapu idiy ngato ket isu ti kangatoan kadakayo dagiti nailangitan a banbanag? **13** Awan iti amin. Isuna nga adda iti daga ket nagtaud iti ti siasinoman a naggapangato idiy langit malaksid daga ken agsasao kadagititaindagaan a banbanag. kenkuana a naggababa manipud langit, ti Anak iti Isuna nga immay a naggapu idiy langit ket isu ti Tao. **14** Kas iti panangipangato ni Moises iti uleg kangatoan iti amin. **32** Panpaneknekkanna no ania idiy let-ang, masapul a maipangato met uray pay ti ti nakitana ken nangnegrugna ngem awan ti tao a Anak iti Tao **15** tapno maaddaan ti amin a mamati kenkuana iti biag nga agnanayon. (aiōnios g166) **16** Gapu ta kasta unay ti panagayat iti Dios iti lubong, intedna ti naidumduma nga Anakna tapno saan a mapukaw ti siasinoman a mamati kenkuana no diket maadaan iti biag nga agnanayon. (aiōnios g166) **17** Saan nga imbaon iti Dios ti Anakna tapno ilunodna ti lubong no diket tapno maisalakan ti lubong babaen kenkuana. **18** Saan a mailunod ti mamati kenkuana. Isuna a saan a mamati ket nailunoden gapu ta saan a namati babaen iti nagan iti naidumduma nga Anak iti Dios. **19** Daytoy ti maigapu iti panakaukom no apay mangawat iti pammaneknekna. **33** Isuna a nangawat iti pammaneknekna ket pinaneknekanna a pudno ti Dios. **34** Ta ibagbaga iti maysa nga imbaon iti Dios dagiti sasao iti Dios. Saana nga it-itid ti Espiritu babaen iti panangrukod. **35** Ay-ayaten iti Ama ti Anak ken intedna amin a banbanag iti imana. **36** Isuna a mamati iti Anak ket maadaan iti biag nga agnanayon ngem isuna a saan nga agtulhog iti Anak ket saanna a makita ti biag ngem agnaed ti pungtot iti Dios kenkuana." (aiōnios g166)

4 Ita, idi naammoan ni Jesus a nangngeg dagiti Simmungbat ni Jesus kenkuana, "Mamatika kaniak Fariseo nga ad-adu ti baubatisaranna ken ar- babai, um-umayen ti oras no agrukbabkayo iti Ama, aramidenna nga adalan ngem kenni Juan 2 (nupay saan nga iti daytoy a bantay ken saan met nga saan nga isuna ti mangbaubautisar, no diket dagiti idiy Jerusalem. 22 Agrukrubbabkayo a tattao iti adalanna), 3 pinanawanna ti Judea ket napan isuna saanyo nga ammo. Agrukrubbabkami iti ammomi idiy Galilea. 4 Ita, kasapulan a lumabas isuna idiy agsipud ta ti pannakaisalakan ket naggapu kadagiti Samaria. 5 Isu a napan isuna idiy Sychar nga ili iti Judio. 23 Nupay kasta, um-umayen ti oras, ken itan ti Samaria. Asideg daytoy iti bassit a daga nga inted ni tiempo, no agrukbab dagiti pudno nga agrukrubbab Jacob iti anakna a ni Jose. 6 Adda sadiy ti bubon iti Ama iti espiritu ken kinapudno, ta agbiriruk ti ni Jacob. Nagtugaw ni Jesus idiy bubon agsipud Ama kadagiti tattao nga agrukbab kenkuana. 24 Ti ta nabannog isuna manipud iti panagdalyasatna. Dios ket Espiritu, ken rumbeng nga agrukbab dagiti Umadanin idi ti katenggaan iti aldaw. 7 Immay tattao nga agrukrubbab kenkuana iti espiritu ken ti babai a Samaritano tapno agsakdo iti danum. kinapudno." 25 Imbagia iti babai kenkuana, "Ammok Kinuna ni Jesus kenkuana, "Ikkannak iti danum nga umayto ti Messias, ti maaw-awagan a Kristo. nga inomek." 8 Daytoy ket agsipud ta napan dagiti Iwaragawagnanto ti amin kadatayo no umayto isuna. adalanna idiy ili tapno gumatang iti taraon. 9 Ket 26 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Siak a makisarsarita kinuna iti babai a Samaritano kenkuana, "Apay a kenka, siak isuna." 27 Nagsubli dagiti adalanna iti sika a Judio ket dumawdawat kaniak, a babai a dayta a kanito. Masmasaaw ita dagiti adalanna no Samaritano iti mainum?" Daytoy ket agsipud ta saan apay a makikatutongtong isuna iti babai, ngem awan a makikadukaduwa dagiti Judio kadagiti Samaritano. ti nangibaga iti, "Ania ti kayatmo?" wenco "Apai a 10 Sinungbatan ni Jesus isuna, "No naammoamti makikatutongtongka kenkuana?" 28 Isu nga imbatit sagut iti Dios, siasino ngarud dayta a mangibagbaga babai ti timba iti danum. Nagsubli isuna idiy ili ket kenka, "Ikkannak iti mainom," dinamagmo koma isuna imbagana kadagiti tattao, 29 "Umaykayo, kitaenyu ket ikkannaka iti sibibiag a danum." 11 Simmungbat ti ti lalaki a nangibaga iti amin nga inaramidko. Saan babai, "Apo, awan ti timbam, ken nauneg ti bubon. a mabalin nga isuna ti Cristo, mabalin kadi? 30 Sadino ti pangalaam iti dayta a sibibiag a danum? 12 Pinanawanda ti ili ken napanda kenkuana. 31 Iti Saanka a nabilbileg, wenco nabilbilegka kadi ngem ti daytoy a kanito, al-alukuyen isuna dagiti adalan, amami a ni Jacob a nangted kadakami iti bubon ken "Rabbi, manganka iti aniaman" 32 Ngem kinuna ni imminom manipud iti daytoy a kas iti inaramid dagiti Jesus kadakuada, "Adda ti taraonko a saanyo nga annakna ken ti bakana?" 13 Simmungbat ni Jesus, ammo ti maipapan iti daytoy." 33 Kinuna dagiti adalan "mawawto manen ti amin nga uminom iti daytoy a iti tunggal maysa, "awan ti siasinoman a nangted danum, 14 ngem saanto pulos a mawaw ti siasinoman iti aniaman a kanenna, adda kadi?" 34 Kinuna ni nga uminom iti itedko a danum kenkuana. Ngem ketdi, agbalinto a burayok kenkuana ti danum nga itedko ken agubborg iti agnanayon a biag." (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Kinuna iti babai kenkuana, "Apo, itedmo pay ti uppata bulan ket umayen ti panagaapit? kaniak dayta a danum tapno saannakto a mawaw Ibagbagak kadakayo, tumangadkayo ken kitaenyu ken saannakton nga umay ditoy tapno agsakdo iti dagiti taltalon agsipud ta naluomen dagitoy ken danum." 16 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Maparka mabalinen a maapit! 36 Makaawat iti tanganan ti agap- ket ayabam ti asawam ken agsublikayo ditoy." 17 apit ken agur-urnong iti bunga a maipaay iti biag Simmungbat ti babai kenkuana, "awan ti asawak." nga agnanayon tapno agmaya maysa nga agrag-o ti Simmungbat ni Jesus, "Imbagam ti nasayaat, 'awan pagsasao ket pudno, 'Maysa ti agmulmula ken sabali asawa ken ti adda kenka ita ket saanmo nga asawa. ti mangap-apit.' 38 Imbaonkayo tapno mangapit iti Nagsaoka iti nasayaat iti daytoy!" 19 Kinuna iti saanyo a trinabaho. Nagtrabaho ti dadduma ken babai kenkuana, "Apo, makitak a sika ket profeta. simrekkyo iti trabahoda." 39 Adu kadagiti Samaritano 20 Nagdayaw dagiti ammami iti daytoy a bantay. iti dayta a siudad ti namati kenkuana gapu iti imbag Ngem imbagayo a tattao nga idiy Jerusalem ti iti babai a mangpanpaneknek, "Imbagana amin kaniak lugar a rumbeng a pagrubbaban dagiti tattao." 21 nga inaramidko." 40 Idi napan dagiti Samaritano kenni

Jesus, nagpakpakaasida kenkuana a makipagtalinaed isuna saday, kinunana kenkuana, "kayatmo kadi pay laeng isuna kadakuada isu a nagtalinaed isuna ti umimbag?" 7 Simmungbat ti agsaksakit a lalaki, saday iti dua nga aldaw. 8 Ket adu pay dagiti namati "Apo, awan ti kaduak a mangikarga kaniak iti gapu iti saona. 9 Ibagbagada iti babai, "Mamatikami pagdigosan, no makiburen ti danum, padpadasek saan laeng a gapu kadagiti sasaom, nangneggmi met pay laeng, addan sabali a bimmaba iti sangoanak." 10 ken ammomi pay a daytoy ti pudno a mangisalakan Kinuna ni Jesus kenkuana, "Tumakderka, alaem ti iti lubong." 11 Pimmanaw isuna saday, napan isuna ikamenmo ket magnaka." 12 Dagus nga immimbag idiy Galilea kalpasan iti dua nga aldaw 13 ta imbag a lalaki. Innalana ti pagiddaanna ket nagna. Ita, ni Jesus nga awan ti dayaw iti profeta iti bukodna a dayta nga aldaw ket Aldaw a Panaginana. 14 Isu pagilian. 15 Idi napan isuna idiy Galilea, pinasangbay a kinuna dagiti Judio iti tao a naagasan, "Itatta ket isuna dagiti taga Galilea. Nakitada dagiti amin a Aldaw a Panaginana, saanka a mapalubosan a banbanag nga inaramidna idi fiesta iti Jerusalem, mangawit iti ikamenmo." 16 Simmungbat ti lalaki, "Ti agsipud ta napanda met laeng idiy fiesta. 17 Ita, nangagas kaniak a lalaki iti nangibaga, 'pidutem ti nagsubli manen ni Jesus idiy Cana a lugar iti Galilea ikamenmo ket magnaka.'" 18 Sinaludsoda kenkuana, a nangaramidanna iti arak manipud iti danum. Adda ti "Siasino dayta a tao a nangibaga kenka, 'Pidutem opisial iti ari, masakit ti anakna a lalaki nga adda idiy ti pagiddaam ket magnaka?'" 19 Nupay kasta, Capernaum. 20 Idi nangneggna a pimmanaw ni Jesus saan nga ammo ti lalaki a naagasan no siasino idiy Judea ken nagsubli idiy Galilea, napan isuna ti nangpaimbag kenkuana agsipud ta pimmanaw keni Jesus ket nagpakpakaasi kenkuana a bumaba ni Jesus a sililimed, ta adda adu a tattao iti isuna ken agasanna ti masakit nga anakna a dandanin dayta a lugar. 21 Kalpasanna, nasarakan ni Jesus a matay. 22 Imbag a lalaki iti imbag a nangpaimbag kenkuana, "Kitaem, no makikitakayo a tattao kadagiti pagilasinan ken immimbagkan! saanka nga agbasolen amangan no pagsiddaawan, saankayo a mamatii." 23 Kinuna iti adda ti dakdakes pay a mapasamak kenka." 24 opisial kenkuana, "Apo, umaykan sakbay a matay ti Immadayo ti lalaki ket imbagana kadagiti Judio a ni anakk." 25 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Mapangkan, Jesus ti nangpaimbag kenkuana. 26 Gapu kadagitoy, agbiag ti anakmo." Namati ti lalaki iti imbag a ni inusig dagiti Judio ni Jesus gapu ta inaramidna Jesus kenkuana ket napan isuna iti dalanna. 27 dagitoy a banbanag iti Aldaw a Panaginana. 28 Kabayatan a bumabbaba isuna, sinabat isuna dagiti Kinuna ni Jesus kadakuada, "Agtrabtrabaho ti Amak adipenna ket kinunada nga agbibiaig ti anakna. 29 uray ita, uray siak agtrabtrabahoak met. 30 Gapu Dinamagna kadakuada no ania nga oras a nangrugi iti daytoy, ad-adda a pinanggep dagiti Judio a nga immimbag ti anakna. Simmungbatda kenkuana, papatayen ni Jesus agsipud ta saanna laeng a "Pinanawan isuna iti gurigorna idti maikapito nga binurak ti Aldaw a Panaginana, inawaganna ti Dios oras idi kalman." 31 Naamiris iti ama nga isu ti oras nga Amana, inaramidna a kapadpadana ti Dios. 32 idi imbag a kenkuana ni Jesus, "Agbiag ti anakmo." Simmungbat ni Jesus kadakuada, "Pudno, pudno, Namati ngarud isuna ken ti amin a pamiliiana. 33 awan ti maaramidan ti Anak babaen kenkuana laeng, Daytoy ti maikadua a pagilasinan nga inaramidni a malaksid no makitana nga ar-aramiden ti Ama. Ta no Jesus idi rimuar isuna idiy Judea a napan idiy ania ti ar-aramiden iti Ama, ar-aramiden met laeng iti Galilea.

**5** Kalpasan daytoy adda fiesta dagiti Judio ken simmang-at ni Jesus iti Jerusalem. 2 Iti Jerusalem, iti ruangan dagiti karnero, adda pagdigosan a maawagan iti Hebreo iti Betesda. Addaan daytoy iti lima a naatepan a portiko. 3 Adu a bilang dagiti masakit a tattao, bulsek, lugpi ken paralitiko ti nakaidda kadagitoy a portiko. 4 Adda maysa a lalaki idiy a saan a makagaraw iti tallopulo ket walo a tawen. 5 Idi nakita ni Jesus isuna a nakaidda saday, ken kalpasan a naamirisna a nabayagen

isuna saday, kinunana kenkuana, "kayatmo kadi pay laeng isuna kadakuada isu a nagtalinaed isuna ti umimbag?" 7 Simmungbat ti agsaksakit a lalaki, "Apo, awan ti kaduak a mangikarga kaniak iti gapu iti saona. 8 Ibagbagada iti babai, "Mamatikami pagdigosan, no makiburen ti danum, padpadasek saan laeng a gapu kadagiti sasaom, nangneggmi met pay laeng, addan sabali a bimmaba iti sangoanak." 9 Dagus nga immimbag idiy Galilea kalpasan iti dua nga aldaw 10 ta imbag a lalaki. Innalana ti pagiddaanna ket nagna. Ita, ni Jesus nga awan ti dayaw iti profeta iti bukodna a dayta nga aldaw ket Aldaw a Panaginana. 11 Isu pagilian. 12 Idi napan isuna idiy Galilea, pinasangbay a kinuna dagiti Judio iti tao a naagasan, "Itatta ket isuna dagiti taga Galilea. Nakitada dagiti amin a Aldaw a Panaginana, saanka a mapalubosan a banbanag nga inaramidna idi fiesta iti Jerusalem, mangawit iti ikamenmo." 13 Simmungbat ti lalaki, "Ti agsipud ta napanda met laeng idiy fiesta. 14 Ita, nangagas kaniak a lalaki iti nangibaga, 'pidutem ti nagsubli manen ni Jesus idiy Cana a lugar iti Galilea ikamenmo ket magnaka.'" 15 Sinaludsoda kenkuana, a nangaramidanna iti arak manipud iti danum. Adda ti "Siasino dayta a tao a nangibaga kenka, 'Pidutem opisial iti ari, masakit ti anakna a lalaki nga adda idiy ti pagiddaam ket magnaka?'" 16 Nupay kasta, Capernaum. 17 Idi nangneggna a pimmanaw ni Jesus saan nga ammo ti lalaki a naagasan no siasino idiy Judea ken nagsubli idiy Galilea, napan isuna ti nangpaimbag kenkuana agsipud ta pimmanaw keni Jesus ket nagpakpakaasi kenkuana a bumaba ni Jesus a sililimed, ta adda adu a tattao iti isuna ken agasanna ti masakit nga anakna a dandanin dayta a lugar. 18 Kalpasanna, nasarakan ni Jesus a matay. 19 Imbag a lalaki iti imbag a nangpaimbag kenkuana, "Kitaem, no makikitakayo a tattao kadagiti pagilasinan ken immimbagkan! saanka nga agbasolen amangan no pagsiddaawan, saankayo a mamatii." 20 Kinuna iti adda ti dakdakes pay a mapasamak kenka." 21 opisial kenkuana, "Apo, umaykan sakbay a matay ti Immadayo ti lalaki ket imbagana kadagiti Judio a ni anakk." 22 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Mapangkan, Jesus ti nangpaimbag kenkuana. 23 Gapu kadagitoy, agbiag ti anakmo." Namati ti lalaki iti imbag a ni inusig dagiti Judio ni Jesus gapu ta inaramidna Jesus kenkuana ket napan isuna iti dalanna. 24 dagitoy a banbanag iti Aldaw a Panaginana. 25 Kabayatan a bumabbaba isuna, sinabat isuna dagiti Kinuna ni Jesus kadakuada, "Agtrabtrabaho ti Amak adipenna ket kinunada nga agbibiaig ti anakna. 26 uray ita, uray siak agtrabtrabahoak met. 27 Gapu Dinamagna kadakuada no ania nga oras a nangrugi iti daytoy, ad-adda a pinanggep dagiti Judio a nga immimbag ti anakna. Simmungbatda kenkuana, papatayen ni Jesus agsipud ta saanna laeng a "Pinanawan isuna iti gurigorna idti maikapito nga binurak ti Aldaw a Panaginana, inawaganna ti Dios oras idi kalman." 28 Naamiris iti ama nga isu ti oras nga Amana, inaramidna a kapadpadana ti Dios. 29 idi imbag a kenkuana ni Jesus, "Agbiag ti anakmo." Simmungbat ni Jesus kadakuada, "Pudno, pudno, Namati ngarud isuna ken ti amin a pamiliiana. 30 awan ti maaramidan ti Anak babaen kenkuana laeng, Daytoy ti maikadua a pagilasinan nga inaramidni a malaksid no makitana nga ar-aramiden ti Ama. Ta no Jesus idi rimuar isuna idiy Judea a napan idiy ania ti ar-aramiden iti Ama, ar-aramiden met laeng iti Galilea.

Anak dagitoy a banbanag. 20 Gapu ta ay-ayaten iti Ama ti Anak, ipakparkitana amin nga ar-aramiden akenkuana ken ipakitana pay dagiti naindaklan a banbanag tapno agsiddaawkayo." 21 Ta kas pagungungan ti Ama dagiti natay ken mangmangted iti biag kadakuada, kasta met a, mangmangted met iti biag ti Anak kadagiti siasinoman a tarigagayanna. 22 Ta saan a mangukom ti Ama iti siasinoman, ngem intedna ti amin a panangukom iti Anak 23 tapno padayawanda ti Anak a kas panangpadayawda iti Ama. Ti siasinoman a saan a mangpadayaw iti Anak, saanna a padayawan ti Ama a nangibaon kenkuana.

**24** Pudno, Pudno, siasinoman a makangkangngeg iti saok ken mamatpati iti nangibaon kaniak ket maaddaan iti biag nga agnanayon ken saan a mailunod. Ngem ketdi, nalabsanna ti pannakatay iti biag. (aiōnios g166) **25** Pudno, pudno, ibagak kadakayo, ti oras ket umadanin ken adda ditoyen. Mangnggeg dagiti natay ti timek iti Anak iti Dios, ken agbiag dagiti makangnggeg. **26** Kas iti Ama nga adda biag kenkuana, ngarud, intedna met ti biag iti Anak tapno maadda ti biag kenkuana. **27** Inted met iti Ama iti Anak ti turay a mangaramid iti panangukom gapu ta isuna ti “Anak iti Tao”. **28** Saankayo a masdaaw iti daytoy, ta dumteng ti oras nga amin dagiti adda iti tanem ket mangnggeda ti timekna. **29** ken rumuarto dagiti nagaramid iti naimbag iti panagungar iti biag ken dagiti nagaramid iti kinadakes iti panagungar iti pannakaukom. **30** Awan ti maaramidak manipud iti bagik, apaman a mangnggeko, mangukomak, ken nainteg ti panangukomko gapu ta saanko a birbiruken ti bukodko a pagayatan ngem ti pagayatan iti nangibaon kaniak. **31** No agsaksi maipapan iti bagik, saan a pudno ti pammaneknekko. **32** Adda iti sabali nga agsaksi maipapan kaniak, ken ammok a pudno ti pammaneknek nga itedna maipapan kaniak. **33** Imbaonmo kenni Juan ken pinaneknekanna iti kinapudno. **34** Nupay kasta, saan a naggapu iti tao ti pammaneknek a naawatko. Ibagak kadakayo dagitoy a banbanag tapno maisalakankayo. **35** Ni Juan ket pagsilawan a sumsumged ken agranraniag, ken immannugotkayo nga agrag-o iti panawen iti lawagna. **36** Ngem ti pammaneknek nga adda kaniak ket dakdakkel ngem ti adda ken ni Juan, gapu ta dagiti trabaho nga inted ti Ama a leppasek, dagiti trabaho nga ar-aramidek ket mangpaneknek maipapan kaniak nga imbaonnak ti Ama. **37** Ti Ama a nangibaon kaniak ket nagsaksi maipapan kaniak. Saanyo a nangnggeg ti timekna wenna nakita ti langana iti uray ania nga oras. **38** Awan ti saona a nagtalinaed kadakayo, ta saankayo a namatpati iti imbaonna. **39** Sukimatenyo ti Nasantoan a Kasuratan gapu ta panpanunutenyu nga adda kadakuada ti biagyo nga agnanayon ken dagitoy isu met laeng a Nasantoan a Kasuratan ket mangpaneknek ti maipapan kaniak (aiōnios g166). **40** ken saanyo a kayat ti umay kaniak tapno maaddaankayo iti biag. **41** Saanak nga umawawat iti pammadayaw manipud kadagiti tattao, **42** ngem ammok nga awan kadakayo ti ayat iti Dios kadagiti bagbagiyo. **43** Immayak iti nagan iti Amak ken saandak nga inawat. No sabali ti umay iti

bukodna a nagan, awatenyo isuna. **44** Kasano a mamatikayo, dakayo nga immawat iti pammadayaw manipud iti sabali ngem saankayo nga nagbirbiruk iti pammadayaw a naggapu iti maymaysa a Dios? **45** Saanyo a panunoten nga idarumkayo iti sangoanan iti Ama. Ti nangidaram kadakayo ket ni Moises a nangikabilanyo iti namnamayo. **46** No mamatpatikayo ken Moises, mamatikayonto met kaniak gapu ta isu ti nangisurat iti maipapan kaniak. **47** No saankayo a mamatu kadagiti insuratna, kasano a patienyo dagiti sasaok?

**6** Kalpasan dagitoy a banbanag, napan ni Jesus iti bangir iti Baybay iti Galilea, maawagan met iti Baybay iti Tiberias. **2** Adu a tattao ti sumursurot kenkuana gapu ta makitkitada dagiti pagilasinan nga ar-aramidenna kadagidiy nga agsaksakit. **3** Simmang-at ni Jesus iti igid iti bantay ken nagtugaw sadiy a keduana dagiti adalanna. **4** ( Asideg itan ti llalabas, ti fiesta dagiti Judio). **5** Ildi timmangad ni Jesus ket nikitana nga adu a tattao ti umumay kenkuana, kinunana kenni Felipe, “Sadino ti paggatangantayo iti tinapay tapno mapakantayo dagitoy?” **6** (Ngem imbagia ni Jesus daytoy tapno padasenna ni Felipe, ta ammo ni Jesus no ania ti rumbeng nga aramidenna). **7** Simmungbat ni Felipe kenkuana, “Saan pay a maka-anay ti dua gasut a dinarii a balor iti tinapay tapno makapanganda iti saggabassit.” **8** Kinuna ti maysa kadagiti adalan, ni Andres, a kabsat ni Simon Pedro ken Jesus, **9** “Adda maysa nga ubing ditoy nga addaan iti lima a sebada a tinapay ken dua a lames, ngem ania dagitoy iti kasta a kaadu?” **10** Kinuna ni Jesus, “Pagtugawem dagiti tattao.” (Adda adu a ruruot iti dayta a lugar). Isu a nagtugaw dagiti lallaki, agarup lima ribu ti bilangda. **11** Innala ngarud ni Jesus dagiti tinapay ket kalpasan a nagyaman, inwarasna dagitoy kadagiti agtugtugaw. Inwarasna met dagiti lames iti isu met laeng a wagas aginggana a kayatda. **12** Ildi nabsugen dagiti tattao, imbagana kadagiti adalanna, “urnungenyo dagiti napirpirsay a tinapay a nabati tapno awan ti madadael.” **13** Isu nga inurnongda amin dagiti napirpirsay a tinapay ket nakapunnoda iti sangapulo ket dua a basket manipud kadagiti lima a sebada a tinapay, dagitoy ti nabati dagiti halpasen a nangan. **14** Ildi nakita dagiti tattao ti pagilasinan nga inaramidna, kinunada, “Daytoy ti pudno a profeta nga immay ditoy lubong.” **15** Ildi naamiris ni Jesus nga umaydan tapno tengngelenda isuna tapno pilitenda a pagbalinenda

nga ari, pimmanaw manen isuna nga agmaysaya a a tinapay iti amin nga oras.” 35 Kinuna ni Jesus napan iti ngato iti bantay. 16 Ildi rumabiin, simmalog kadakuada, “Siak ti tinapay ti biag, siasinoman nga dagiti adalan iti dan-aw. 17 Nagluganda iti bangka ket umay kaniak ket saan a mabisinan ken siasinoman a mapmapandan iti baybay nga agturong iti Capernaum. mamati kaniak ket saan a mawaw.” 36 Nupay kasta, ( Nasipnet idin, awan pay ni Jesus kadakuada). 18 Ilti ibagak kadakayo a nakitadak ngem saankayo latta a dayta a kanito, agpulpu-oyen ti angin iti napigsa ken namati. 37 Amin nga ited ti Ama kaniak ket umayto naribukan ti baybay. 19 Ildi nakagauden dagiti adalan kaniak, ken awan duadua a saanko a papanawen iti agarup duapulo ket lima wenco tallopulo a “stadia”, ti siasinoman nga umay kaniak.” 38 “Ta immayak nakitada ni Jesus a magmagna iti baybay ken umas- a bimmaba manipud langit, saan a tapno aramidek asideg iti bangka ket nagbutengda. 20 Nupay kasta, ti pagayatak, no di ket ti pagayatan ti nangibaon kinunana kadakuada, “Saankayo nga agbuteng, Siak kaniak. 39 Daytoy ti pagayatan iti nangibaon kaniak, daytoy.” 21 Immannugotda ngarud nga awaten isuna ken awan ti rumbeng a mapukaw kadagidiy nga iti bangka. Dagus a nakadanon ti bangka iti lugar a intedha kaniak ngem masapul a mapagungardanto iti papananda. 22 Ilti simmaruno nga aldaw, agtaktaekder kamaudianan nga aldaw. 40 Ta daytoy ti pagayatan dagiti tattao iti bangir ti baybay, nakitada nga awan ti iti Amak, a isuamin a makakita iti Anak ken mamati sabali a bangka malaksid iti simrekan ni Jesus ken kenkuana ket maaddaan iti biag nga agnanayon; ken dagiti adalan, ngem pimmanawen dagiti adalan a pagungarekto iti kamaudianan nga aldaw. (aiōnios g166) saanda a kadua ni Jesus. 23 ( Nupay kasta adda 41 Nagtanabutob dagiti Judio maipapan kenkuana sumagmamano a bangka a naggapu idiy Tiberias gapu ta imbagana, “Siak ti tinapay a bimmaba a asideg iti lugar a nangananda iti tinapay kalpasan naggapu iti langit.” 42 Ket kinunada, “Saan kadi a a nagyaman iti Apo. 24 Ildi naammuan dagiti tattao daytoy ti Jesus nga anak ni Jose, nga am-ammotayo nga awan ni Jesus ken uray dagiti adalan sadiy, ti ina ken amana?” Kasano ngarud nga ibagana, limmuganda kadagiti bangka ken napanda biniruk ni ‘Bimmabaak a naggapu iti langit?’” 43 Simmungbat Jesus idiy Capernaum. 25 Kalpasan a nasarakanda ni Jesus ket imbagana kadakuada, “Isardengyo ti isuna iti bangir iti dan-aw, kinunada kenkuana, “Rabbi, agtantanabutob, 44 awan iti tao a makaumay kaniak, kaanu nga immayka ditoy?” 26 Simmungbat ni Jesus malaksid no iyasideg isuna iti Ama a nangibaon kadakuada a kunkunana, “Pudno, pudno, birukendak kaniak ken pagungarekto isuna iti kamaudianan nga saan a gapu ta nakakitakayo iti pagilasinan, ngem aldaw. 45 Naisurat kadagiti profeta, Isuronto ida gapu ta nangankayo iti tinapay ket napnekkyo. 27 iti Dios, Isuamin a nakangngeg ken nakasursuro Isardengyo ti agtrabaho maipaay kadagiti taraon a manipud iti Ama ket umay kaniak.” 46 “Saan a ta mapukaw, ngem agtrabahokayo kadagiti taraon a makaibtur iti agnanayon a biag nga ited iti Anak iti Tao kadakayo, ta inkabil iti Dios Ama ti markana kenkuana. (aiōnios g166) 28 Ket kinunada kenkuana, “Ania ti rumbeng nga aramidenmi tapno maaramidmi dagiti trabaho iti Dios?” 29 Simmungbat ni Jesus, “Daytoy ti trabaho iti Dios: a mamatikayo iti maymaysa nga imbaonna.” 30 Isu nga imbagada kenkuana, “Ania ti pagilasinan nga aramidem, tapno makitami ken mamatikami kenka? Ania ti aramidem? 31 Nangan dagiti ammami iti mana idiy let-ang, kas naisurat, iti agnanayon ti siasinoman a mangan iti daytoy a manganda.” 32 Simmungbat ni Jesus kadakuada, nangted isuna iti tinapay manipud langit tapno tinapay. Ti itedko a tinapay ket ti lasagko a maipaay kadagiti bagbagida ket rinugienda ti nagsisinnupiat a manganda.” 33 Ta ti tinapay iti Dios ket diay aggapu iti tapno kanen?” 53 Kinuna ngarud ni Jesus kadakuada, iti tinapay a naggapu iti langit, ngem ti Amak ti “Pudno, pudno, malaksid no manganka iti lasag mangmangted kadakayo iti pudno a tinapay a naggapu ti Anak iti Tao, ken uminomka iti darana, saanka iti langit. 34 Isu nga iti lasagko ken uminom iti darak ket maaddaan iti biag.” 54 Siasinoman a mangan langit ken isu ti mangted iti biag iti lubong.” 35 Isu nga iti agnanayon a biag, ken pagungarekto isuna iti imbagada kenkuana, “Apo itedmo kadakami daytoy

kamaudianan nga aldaw. (aiōnios g166) 55 Gapu ta iti aniaman a banag nga nalimed no kayatna a ti lasagko ket pudpudno a taraon ken pudpudno a nalatak a maam-amo isuna. No aramidem dagitoy a mainom ti darak. 56 Siasinoman a mangan iti lasagko banbanag, ipakitam ti bagim iti lubong." 5 Ta uray ken uminom iti darak ket agtalinaed kaniak ken siak dagiti kakabsatna a lallaki ket saan a namati kenkuna. kenkuana. 57 Kas imbaonnak iti sibibiag nga Ama, 6 Gapuna kinuna ni Jesus kadakuada, "Saan pay a ken bayat nga agbibiagak gapu iti Ama, kasta met ti dimteng ti oras ko ngem kankanayon a nakasagana iti siasinoman a mangan kaniak, agbiag met isuna gapu orasyo. 7 Saannakayo a kagura ti lubong, ngem siak kaniak. 58 Daytoy ti tinapay a bimmaba a naggapu iti kagurana agsipud ta pinaneknekak a dagiti aramidna langit, saan a kas iti kinnan dagiti amma ket natay. ket dakes. 8 Sumang-at kayo iti fiesta; saan pay a Isuna a mangan iti daytoy a tinapay ket agbiag nga nadanon iti tiempok isu a saanak nga umay iti daytoy agnanayon. (aiōn g165) 59 Imbaga ni Jesus dagitoy a a fiesta. 9 Nagtalinaed isuna idiy Galilea kalpasan banbanag iti sinagoga kabayatan nga mangisursuro nga imbagana dagitoy kadakuada. 10 Nupay kasta, isuna idiy Capernaum. 60 Idi nangngeg dagiti kalpasan a simmang-at iti fiesta dagiti kakabsatna, kaaduan kadagiti adalan daytoy, kinunada, "Narigat simmang-at met laeng isuna ngem saan a nalatak daytoy a panursuro, siasino ti makaawat iti daytoy?" ngem siliimed. 11 Sapsapulen dagiti Judio isuna iti 61 Gapu ta ammo ni Jesus nga agtantanabutob dagiti fiesta ket kinunada, "Sadino isuna?" 12 Nagado iti adalanna, kinunana kadakuada, "Napasaktannakayo panaglilinnawag dagiti tattao mai panggep kenkuana kadi daytoy?" 62 Ket kasano ngarud no makitayo sadiy. Sumagmamano iti nagkuna, "Nasayaat a ti Anak iti Tao nga agpangato iti ayanna idi? 63 Ti tao isuna." Kinuna iti dadduma, "Saan ta inyaw-espiritu ti mangmangted iti biag. Awan ti magungonam awanna dagiti tattao." 13 Awan iti nagsao iti nalatak iti lasag. Dagiti imbagak kadakayo a sasao ket espiritu maipanggep kenkuana gapu iti butengda kadagiti ken dagitoy ket biag. 64 Ngem adda ti sumagmamano Judio. 14 Idin ta malpas ti kagudua iti fiesta, immuli kadakayo a saan a mamati, ta ammo ni Jesus ni Jesus iti templo ket nangrugi a nangisursuro. manipud pay idi rugina no siasino dagiti saan a mamati Masmasmaaw dagiti Judio ket ibagbagada, 15 "Kasano ken no siasino ti mangliput kenkuana. 65 Kinunana, nga adu iti amonna daytoy a tao ket saan met a "daytoy ti makagapu nga ibagak kadakayo nga awan nakaadal." 16 Simmungbat ni Jesus ket kinunana ti makaumay kaniak malaksid no ipaay iti Ama kadakuada, "Saanko a kukua ti isursurok ngem ketdi kenkuana." 66 Kalpasan daytoy, adu kadagiti adalanna isuna a nangibaon kaniak." 17 No adda ti siasinoman ti nagsubli ken saanen a nakiagna kenkuana. 67 nga agtarigagay a mangaramid iti pagayatan iti Kinuna ngarud ni Jesus kadagiti sangapulo ket dua, maysa, amonna iti kaipapanan dagitoy a sursuro, "Saanyo met kadi a kayat ti pumanaw, kayatyo kadi?" ammoenna no naggapu iti Dios, wenco nagsaoak iti 68 Simmungbat ni Simon Pedro kenkuana, "Apo, bagik. 18 Ti siasinoman nga agsasao iti bukodna, siasino koma ti sumurotanmi? Adda kenka ti sao iti birbirukenna ti bukodna a dayag, ngem ti tao a agnanayon a biag, (aiōnios g166) 69 namatikami ken mangbirbirok iti dayag iti nangibaon kenkuana, pudno naammuanmi a sika ti Nasantoan a Maymaysa a dayta a tao ken awan iti saan a nalinteg kenkuana. 19 Dios. 70 Kinuna ni Jesus kadakuada, "Saan aya a Saan kadi a ni Moises ti nangted kadakayo iti linteg? pinilikayo a sangapulo ket dua, ken diablo ti maysa Ngem awan kadakayo iti mangar-aramid iti linteg. kadakayo? 71 Ita, ti ibagbagana ket ni Judas, anak "Apay a kayatdak a papatayen?" 20 Simmungbat ni Simon Iscariote, gapu ta isuna, maysa kadagiti dagiti tattao, "Adda kaniam iti demonio, siasino iti sangapulo ket dua, ti mangliput ken Jesus. mangayat a mangpapatay kenka?" 21 Simmungbat ni

**7** Kalpasan dagitoy a banbanag, nagdaliasat ni Jesus idiy Galilea ta saanna a kayat ti mapan idiy Judea agsipud ta agar-aramid iti plano dagiti Judio a papatayen isuna. 2 Ita asidegen ti fiesta dagiti Judio, ti Fiesta dagiti Abong-abong. 3 Kinuna ngarud kenkuana dagiti kakabsatna a lallaki, "Panawam daytoy a lugar ket mapanka idiy Judea tapno makita met dagiti adalam dagiti ar-aramidem. 4 Awan iti mangaramid

nga aramid ket nasdaaw kayo amin gapu iti daytoy. 22 Inted ni Moises kadakayo iti pannakugit ( saan nga naggapo ken Moises ngem kadagiti kapuonan) ket mangkugit kayo iti maysa a lalaki iti Aldaw a Panaginana. 23 No makaawat ti pannakugit ti lalaki iti Aldaw a Panaginana tapno saan a maburak iti linteg ni Moises. Apay a makaungetkayo kaniak no inaramid ko a naan-anay a naagasan ti lalaki iti Aldaw a

Panaginana? 24 Saankayo a mangukom a mayanatup "Ania, aggapu kadi iti Galilea ti Cristo? 42 Saan kadi iti akin ruar a langa, ngem mangukomkayo iti nga imbagi Nasantoan a Surat nga agtaud iti nalinteg." 25 Kinuna dagiti sumagmamano kadakuada Cristo iti linya ni David, idiy Betlehem a bario ni a manipud iti Jerusalem, "Saan kadi a daytoy a lalaki David idi?" 43 Isu a rimsua ngarud iti panagsisina ti birbirukenda a papatayen? 26 Ket kitaenyo, agsao kadagit adu a tattao gapu kenkuana. 44 Tiliwen isuna a silalatak, ken awan maibagada kenkuana. koma iti sumagmamano isuna, ngem awan uray Saan a mabalin a pudno unay nga ammo dagiti maysa a nangipatay iti im-imada kenkuana. 45 mangiturturay a daytoy ket ti Cristo, mabalin kadi? 27 Nagsubli dagiti opisyal kadagit panguloen a papadi Ammotayo iti naggapuan daytoy a tao, no umay ti ken kadagit Fariseo a nangibaga kadakuada, 46 Cristo awan ti makaammo no sadino ti paggappuanna." "Apay a saanyo isuna nga inyeg," Simmungbat dagiti 28 Agpukpukkaw a mangisursuro ni Jesus idiy templo, opisyal, "Awan pay pulos idi ti tao a nagsao kas ken ibagbagana, "Apgada nga am-ammodak ken iti daytoy." 47 Simmungbat ngarud dagiti Fariseo ammoyo no sadino ti naggapuak, saanak nga immay kadakuada, "Naiyaw-awankayo kadi met? 48 Adda iti bukodko laeng, ngem pudno iti nangibaon kaniak kadi siasinoman kadagit agtuturay weno siasinoman ken saanyo isuna nga am-ammo. 29 Am-ammok a Fariseo ti namati kenkuana? 49 Ngem nailunod isuna gapu ta naggapuak kenkuana ken imbaonnak." dagitoy a tattao a saan a makaammo iti linteg." 50 30 Padpadasenda a tiliwen isuna, ngem awan uray Kinuna ni Nicodemo kadakuada, ( isuna a napan maysa a nangipatay iti imana kenkuana agsipud ta ken Jesus iti nasapsapa, maysa isuna kadagit saan pay nga immay iti orasna. Nupay kasta, adu Fariseo), 51 "Mangukom kadi iti lintegtayo iti tao kadagit tattao ti namati kenkuana, kinunada, 31 "Inton malaksid a mangngegan isuna nga umuna weno umay ti Cristo agaramidto met ngata isuna kadagit maammoan iti inaramidha?" 52 Simmungbatda ket ad- adu a pagilasan ngem kadagit inaramid daytoy kinunada kenkuana, "Maysaka kadi met a taga a tao?" 32 Nangngeg dagiti Fariseo nga agiinnaraasaas Galilea? Sukimatem ket makitam nga awan iti profeta dagiti tattao kadagitoy a banbanag maipapan ken nga aggappu iti Galilea." 53 Kalpasanna, napan iti Jesus. Nangibaon dagiti panguloen a papadi ken tunggal maysa iti bukodna a balay.

dagitoy Fariseo kadagit opisial tapno tiliwenda isuna. 33

Kinuna ngarud ni Jesus, "Iti ababa a panawen, addaak pay laeng kadakayo, ken mapanakto kenkuana a nangibaon kaniak. 34 Birukendakto ngem saandak a masarakan, saankayonto a makaumay idiy papanak."

35 Ibagbaga ngarud dagiti Judio kadagit bagbagida, "Papanan ngata daytoy a lalaki a saan tayonto isuna a mabirukan. Mapan ngata kadagit Naiwaras a Griego ken mangisuro kadakuada? 36 Ania daytoy nga imbagana, 'Birukendakto ngem saandak a masarakan, saankayonto a makaumay idiy papanak?'" 37 Ita ti maudi nga aldaw, ti naindaklan nga aldaw iti fiesta, nagtakder ni Jesus ken ipukpukkawna, "No adda ti siasinoman a mawaw, palibusanyo nga umay kaniak ket uminom. 38 Ti siasinoman a mamati kaniak kas imbagi iti Nasantoan a Surat, manipud iti unegna, agayos dagiti karkarayan iti sibibiag a danum." 39

Ngem imbagana ni Jesus daytoy maipapan iti Espiritu, nga awaten dagiti namati kenkuana ngem saan pay a naiteit ti Espiritu agsipud ta saan pay a napadayawan ni Jesus. 40 Kinuna dagiti sumagmamano kadagit tattao idi nangngegda dagitoy a sasao, "Daytoy iti pudno a profeta." 41 Kinuna met iti sumagmamano a, "Daytoy iti Cristo." Ngem kinuna met dagiti dadduma

8 Napan ni Jesus idiy Bantay ti Olibo. 2 Nagsubli manen isuna iti templo iti dayta nga agsapa ket napan kenkuana dagiti amin a tattao, nagtugaw isuna ket insurona ida. 3 Impan dagiti eskriba ken dagiti Fariseo iti tengnga ti maysa a babai a natiliwanda a makikamkamalala. 4 Imbagada ken Jesus, "Manursuro, natiliwan ken nakita daytoy a babai a maikamkamalala. 5 Ita iti linteg, binilinnatayo ni Moises a masapul a batoen iti kasta a tattao, ania iti maibagam kenkuana?" 6 Imbagada daytoy tapno palab-oganda isuna tapno adda pangigappuanda a mangpabasol kenkuana, ngem nagrukob ni Jesus ken nagsurat iti daga babaen iti ramayna. 7 Idi intuloyda ti nagsalsaludsod kenkuana, timmakder ni Jesus ket imbagana kadakuada a, "Palibusam nga umuna a mangbato iti babai ti siasinoman kadakayo nga awan basolna." 8 Nagrukob manen ni Jesus ket nagsurat iti daga babaen iti ramayna. 9 Idi nangngeganda daytoy, saggaysada a pimmanaw, mangrugi iti kalakayan. Ti kamaudiananna ket agmaymaysa a nabati ni Jesus kadswana iti babai nga adda iti tengngada. 10 Timmakder ni Jesus ket kinunana kenkuana, "Babai, sadino dagiti nangidarum kenka? Awan kadi uray

maysa ti nangdusa kenka?" 11 "Awan uray maysa iti nangibaon kaniak ket saannak a pinanawan nga Apo," kinuna iti babai. Kinuna ni Jesus, "Uray siak agmaysa, ta dagiti laeng banbanag a makay-ayo saanka a dusaen, inkan ket saan kan nga agbasol."] 12 kenkuana iti kankanayon nga aramidek." 30 Adu iti Nagsao manen ni Jesus kadagit tattao, ibagbagana, namati ken Jesus idi nangngegda dagitoy a banbanag "Siak ti silaw iti lubong; ti sumursurot kaniak ket saan nga ibagbagana. 31 Kinuna ni Jesus kadagit Judio a a magna iti kinasipnget ngem maaddaanto iti silaw iti namati kenkuana, "No agtalinaedkayo ti saok, pudno biag." 13 Kinuna dagiti Fariseo kenkuana, "Sika a a dakayo ket adalak; 32 ken maammoanyonto ti mismo iti mangsaksi i bagim; saan a pudno ti kinapudno, ken wayawayaanakayonto iti kinapudno.", panagsaksim." 14 Simmungbat ni Jesus ket kinunana 33 Simmungbatda kenkuana, "Kaputotannakami kadakuada, "Urayno siak iti mangpanpaneknek iti ni Abraham ken saankami pay pulos a bagik, ti pammaneknekko ket pudno. Ammok ti natagabu iti siasinoman, kasano nga ibagam a, papanak ken ammok iti naggapuak ngem dakayo 'Mawayawayaanakayo'?" 34 Simmungbat ni Jesus saanyo nga ammo iti naggapuak kenno sadino ti kadakuada, "Pudno, pudno, ibagak kadakayo, amin papanak. 15 Mangukom kayo maibatay iti lasag, nga agaramid iti basol ket tagabo iti basol, 35 Saan nga saanak a manguk-ukom iti uray asinoman. 16 Ngem agnanayon nga agtalinaed ti tagabo iti balay, ngem iti no mangukomak, pudno ti panangukomko agsipud ta anak a lalaki ket agtalinaed nga agnanayon. (aiōn g165) saanak nga agmaysa, no di ket addaak iti Ama 36 Ngarud, no wayawayaanakayo iti Anak, pudno a a nangibaon kaniak. 17 Wen, naisurat iti lintegyo mawayawayaanakayo. 37 Ammok a kaputotannakayo a ti panagsaksi iti dua a tao ket pudno. 18 Siak iti ni Abraham, birukendak ken papatayendak gapu ta mangpanpaneknek iti maipaay iti bagik, ken ti Ama a awan iti lugar ti saok kadakayo. 38 Ibagak dagiti nangibaon kaniak iti mangpanpaneknek maipapan banbanag a nikitak iti Amak, ken aramidenyo met kaniak." 19 Kinunada kenkuana, "Sadino iti ayan ti dagiti banbanag a nangngegyo manipud iti amayo." 39 amam?" Simmungbat ni Jesus, "Am-ammodak kadi Simmungbatda kenkuana, "Ti amami ket ni Abraham." weno ti Amak, no am-ammodak, am-ammoyo met Kinuna ni Jesus kadakuada, "No annaknakayo ni koma ti Amak." 20 Imbagana dagitoy a sasaو idiy Abraham, aramidenyo iti aramid ni Abraham. 40 Ngem asideg iti kaha bayat iti panangsirona idiy templo birukendak a patayen, ti tao a nangibaga kadakayo ngem awan iti nangtiliw kenkuana ta saan pay a iti pudno a nangngegak manipud iti Dios. Saan nga dimteng iti orasna. 21 Kinunana manen kadakuada, inaramid ni Abraham daytoy. 41 Aramidenyo dagiti "Umadayoak, birukendakto ken mataykayonto gapu trabaho iti amayo." Kinunada kenkuana, "Saankami iti basolyo. Saan kayo a makaumay idiy papanak" a naiyanak iti kinaderrep, maymaysa ti Amami, 22 Kinuna dagiti Judio, "Papatayenna ngata iti ti Dios." 42 Kinuna ni Jesus kadakuada, "No ti bagina, isu a nangibaga a, 'Saan kayo a makaumay Dios iti Amayo, ayatendak koma, ta naggapoak iti idiy papanak?'. 23 Kinuna ni Jesus kadakuada, Dios; ta saanak nga immay iti bukbukodko ngem "Naggapokayo ditoy baba, naggapoak iti ngato. imbaonnak. 43 Apay a saanyo a maawatan dagiti Maibilangkayo ditoy lubong; Saanak a maibilang ditoy sasaok? Agsipud ta saanyo a kabaelan a denggen lubong. 24 Ngarud, imbagak kadakayo a mataykayonto dagiti sasaok. 44 Maibilangkayo iti amayo, ti diablo, kadagit basbasolyo malaksid a matamati kayo a SIAK, ket tarigagayanyo nga aramiden dagiti kinaderrep mataykayonto kadagit basbasolyo." 25 Kinunada a pagayatan iti amayo. Mamatpatay isuna sipud ngarud kenkuana, "Siasinoka?" Kinuna ni Jesus pay idi punganay ken saanna a pagtaktakderan iti kadakuada, "No ania ti imbagak kadakayo manipud kinapudno agsipud ta awan iti kinapudno kenkuana. idi punganay. 26 Adu dagiti banbanag nga ibagak No agsaso isuna iti inuulbod, agsao kas kadawayanna a mangukomto kadakayo. Nupay kasta, pudno iti agsipud ta ulbod isuna ken ama iti kinaulbod. 45 nangibaon kaniak; ken dagiti nangngegak a banbanag Urayno kasta, agsipud ta agsasaoak iti kinapudno manipud kenkuana, dagitoy a banbanag ti ibagbagak saankayo a mamatpati kaniak. 46 Siasino kadakayo iti lubong." 27 Saanda a naawatan nga iti ibagbagana iti mangpabasol kaniak? No agsasaoak iti kinapudno, kadakuada ket maipapan iti Ama. 28 Kinuna ni Jesus, apay a saankayo a mamatpati kaniak? 47 Siasinoman "No itan-okyo ti Anak iti Tao, maamoanyo a SIAK, nga adda iti Dios ket mangmanggeg dagiti sasaо ket awan aramidek iti bukodko. Ibagbagak dagitoy iti Dios. Saanyo a mangmanggeg daytoy agsipud kadakayo kas insuro ti Amak kaniak. 29 Adda kaniak ta saankayo a maibilang iti Dios." 48 Simmungbat

dagiti Judio ken kinunada kenkuana, "Saan kadi a agbuggoka idiy pagdigusan idiy Siloam, (naipatarus pudno ti ibagbagami a Samaritanoka ken adda iti nga "ibaon"). Pimmanaw ngarud ti lalaki, nagbuggo demonio kenka?". 49 Simmungbat ni Jesus, "Awan ken nagsubli a makakitan. 8 Kalpasanna, ibagbaga iti demonio kaniak ngem padayawak ti Amak, ken dagiti kaaruba iti lalaki a nakakita idi kenkuana nga saandak a padayawan." 50 Saanko a birbiruken ti agpalpalama, "Saan kadi a daytoy a lalaki ket ti sigud bukodko a dayag. Adda maysa nga agbirirok ken manguk-ukom. 51 Pudno, pudno, ibagak kadakayo, dagiti dagiti aagtagtugaw ken agpalpalama?" 9 Ibagbaga no sasinoman ti mangsalsalimetmet iti saok saanna a makita iti patay." (aiōn g165) 52 Kinuna dagiti Judio kenkuana, "Ita ammomin nga adda kaniam iti demonio. Natay ni Abraham ken dagiti profeta; ngem ibagbagam, 'Sasinoman a mangsalsalimetmet kadagiti sasaok, saanna a maramanan iti patay.' (aiōn g165) 53 Saanko a natantan-ok ngem iti amami a ni Abraham a natay, weno natantan-okka kadi? Uray dagiti profeta ket natay met. Siasino koma iti kayatmo "Sadino ti ayanna?" Simmungbat isuna, "Saanko a pagbalinan?" 54 Simmungbat ni Jesus, "No itan- nga ammo." 13 Impanda ti lalaki a sigud a bulsek iti okko iti bagik, awan serbi iti dayawko; ti mangitantan- ayan dagiti Fariseo. 14 Ita, Aldaw a Panaginana idi ok kaniak ket ti Amak nga ibagbagayo nga isu iti nangaramid ni Jesus iti pitak ken idi linukatanna dagiti Diosyo. 55 Saanyo a naammoa isuna ngem am- mata ti lalaki. 15 Ket dinamag manen dagiti Fariseo ammok isuna. No ibagak a, 'Saanko nga am-ammo no kasano a naawatna ti panagkitana. Imbag a iti isuna,' agbalinak a kapadayo nga ulbod. Nupay kasta, lalaki kadakuada, "Inikkanna ti pitak dagiti matak, am-ammok isuna ken salsalimetmetak iti saona. 56 nagbugguak, ket makakita akun ita." 16 Imbagada dagiti Nagrag-o ti amayo a ni Abraham a mangkitkita iti dadduma a Fariseo, "Saan a nagtaud iti Dios daytoy aldawko, nakita na daytoy ket naragsak isuna." 57 a lalaki gapu ta saanna a sinalimetmetan ti Aldaw Kinuna dagiti Judio kenkuana, "Awan pay iti limapulo a Panaginana." Kinuna dagiti dadduma, "Kasano a a tawenmo, kasanom a nakita ni Abraham?". 58 ti maysa a tao a managbasol ket makaaramid iti Kinuna ni Jesus kadakuada, "Pudno, pudno, ibagak kasta a pagilasan?" Ngarud, adda ti panagsisina kadakayo, sakbay a naiyanak ni Abraham, ket SIAK." kadakuada. 17 Isu a dinamagda manen ti bulsek a 59 Pimmidotda kadagiti batbato tapno battuenda lalaki, "Ania ti maibagam maipapan kenkuana gapu isuna ngem naglemmeng ni Jesus ket rimmuar idiy ta linukatanna dagiti matam?" Kinuna ti bulsek a templo.

**9** Ita, kabayatan a lumablabas ni Jesus, nakakita isuna iti maysa a lalaki a bulsek manipud pay idi naiyanak. 2 Dinamag dagit adalanna kenkuana, "Rabbi, siasino kadi ti nagbasol, daytoy kadi a lalaki weno dagiti nagannakna, nga isuna ket naiyanak a bulsek?" 3 Simmungbat ni Jesus, "Saan a nagbasol daytoy a lalaki uray pay dagiti nagannakna, ngem gapu ti dayta, dagiti aramid ti Dios ket maipapita kenkuana. 4 Masapul nga aramidentayo dagiti trabaho ti nangibaon kaniak kabayatan nga aldaw pay laeng. Umayan ti rabii ket awan ti makabael nga agrabaho. 5 Kabayatan nga addaak ditoy lubong, siak ti silaw ti lubong." 6 Kalpasan nga imbag a ni Jesus dagitoy a banbanag, nagtupra isuna iti daga, nangaramid isuna iti pitak nga adda tuprana ken pinulotanna ti mata ti lalaki iti pitak, 7 Imbagana kenkuana, "Mapanka,

Damagenyo kenkuana." 24 Isunga iti maikadua a daras, pinaayabanda manen ti lalaki a sigud a bulsek ket kinunada kenkuana, "Itedmo ti dayag iti Dios. karnero, no di ket umuli iti sabali a dalan, dayta Ammomni a daytoy a tao ket managbasol." 25 Ket a tao ket agtatakaw ken tulisan. 2 Ti sumrek ti simmungbat dayta a lalaki, "Saanko nga ammo no ruangan ti pagapunan ket ti pastor dagiti karnero. 3 managbasol isuna. Ngem daytoy ti ammok: Bulsek Lukatan ti agbabantay ti ruangan para kenkuana. idi ngem makakita akun ita." 26 Kalpasanna imbagada Dinggen dagiti karnero ti timekna ken aw-awaganna kenkuana, "Ania ti inaramidna kenka? Kasano a dagiti bukodna a karnero babaen iti naganda ken linukatanna dagiti matam?" 27 Simmungbat isuna, idadauloanna ida a rumuar. 4 No nairuarnan amin "Imbagakon kadakayo ket saanyo kayat a dinggen. dagiti karnerona, umun-una isuna ngem dagitoy ken Apay ta kayatyo manen a mangngeg? Saanyo met sumurot kenkuana dagiti karnero, gapu ta ammoda ti a kayat ti agbalin nga adalanna, kayatyo kadi? 28 timekna. 5 Saanda a sumurot iti saanda nga amammo Nakaungetda kenkuana ket kinunada, "Adalannaka ngem ketdi liklikanda daytoy gapu ta saanda nga ngem sikami ket adalan ni Moises. 29 Ammomni a ammo ti timek iti saanda nga amammo." 6 Imbag a nakitungtong ti Dios kenni Moises ngem daytoy a tao, ni Jesus daytoy a pangngarig kadakuada, ngem saanmi pay ammo no sadino ti naggapuanna." 30 saanda a naawatan no ania dagitoy a banbanag nga Simmungbat ti lalaki ken kinunana kadakuada, "Apay, ibagbagana kadakuada. 7 Kinuna ngarud manen ni nakakaskasdaaw daytoy a banag, a saanyo nga Jesus kadakuada, "Pudno, Pudno, Ibagak kadakayo, ammo no sadinno ti naggapuanna ngem nilukatanna siak ti ruangan dagiti karnero. 8 Dagiti amin nga dagiti matak. 31 Ammotayo a saan a dingdinggen ti immuna nga immay ngem siak ket agtatakaw ngem Dios dagiti managbasol, ngem no ti siasinoman ket saan a dimnegg dagiti karnero kadakuada. 9 Siak agrukrukbab iti Dios ken ar-aramidenna ti pagayatan ti ruangan. Maisalakan ti siasinoman nga sumrek iti Dios, dingdinggen isuna ti Dios. 32 Manipud pay babaen kaniak; umuneg isuna ken rumuar ket idi nairugi ti lubong saan pay pulos a nangngeg makabiruk iti pagaraban. 10 Ti agtatakaw saan nga adda ti siasinoman a nanglukat iti mata iti nga umay malaksid no agtakaw, mangpapatay ken tao a naiyanak a bulsek. (aiōn g165) 33 No daytoy mangdadel. Immayak tapno maaddaanda iti biag a tao ket saan a nagtaud iti Dios, awan koma ti nga aglaplapsanan. 11 Siak ti naimbag a pastor. Ited maaramidanna. 34 Simmungbatda ket kinunada iti naimbag a pastor ti biagna para kadagit karnero. kenkuana, "Dakayo a sangkamaya ket naiyanak iti 12 Ti natangdanan nga adipen, ken saan a pastor, basbasol ket tatta isursurona kami?" Kalpasanna, saanna a kukua dagiti karnero, makitana ti um-umay pinapanawda isuna iti sinagoga. 35 Nangngeg ni a lobo ket ibatin dagiti karnero ken aglibas. Itaray Jesus a pinapanawda isuna iti sinagoga. Nabirukanna ken warawaraen ti lobo dagiti karnero. 13 Tumaray isuna ket kinunana kenkuana, "Mamatika kadi iti Anak isuna gapu ta natangdanan laeng isuna nga adipen iti Tao?" 36 Simmungbat isuna ken kinunana, "Sino ken saanna nga ipatpateg dagiti karnero. 14 Siak ti kadi isuna, Apo, tapno mamatiak met kenkuana?" naimbag a pastor ken ammok ti kukuak ken ammodak 37 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Nakitamon isuna met dagiti kukuak. 15 Ammonak ti Ama ken ammok ken ti makitungtungtong kenka ket isuna. 38 Kinuna met ti Ama ken itedko ti biagko para kadagit karnero. iti lalaki, "Apo, mamatiak." Kalpasanna nagrukbab Adda pay dagiti sabali a karnerok nga awan pay isuna kenkuana. 39 Kinuna ni Jesus, "Gapu ti ditoy nga arban. 16 Masapul met nga ipanko isuda panangukom isu nga immayak ditoy lubong tapno ditoy, ken mangngegda ti timekko tapno addanto makakita dagiti saan a makakita ken agbalin a bulsek laeng iti maysa a bunggoy ken pastor. 17 Daytoy dagiti makakita." 40 Nangngeg dagiti dadduma a ti makagapu no apay nga ayayatennak ti Amak: Fariseo a keduana dagitoy a banbanag ket dinamagda Itedko ti biag ko a mabalin a maalako manen. 18 isuna, "Bulsek kami met kadi?" 41 Imbag a ni Jesus Awan ti siasinoman a mangala iti daytoy kaniak, kadakuada, "No bulsek kayo, awan koma ti basolyo. ngem itedko a bukodko. Adda ti turayko a mangited Nupay kasta, ita ibagbagayo, 'Makakita kami,' isu nga ken adda met laeng ti turayko a mangala manen iti agtalinaed ti basolyo."

10 Pudno, Pudno, Ibagak kadakayo. Ti saan a sumrek babaen ti ruangan ti pagapunan dagiti ket kinunada kenkuana, "Itedmo ti dayag iti Dios. karnero, no di ket umuli iti sabali a dalan, dayta Ammomni a daytoy a tao ket managbasol." 25 Ket a tao ket agtatakaw ken tulisan. 2 Ti sumrek ti simmungbat dayta a lalaki, "Saanko nga ammo no ruangan ti pagapunan ket ti pastor dagiti karnero. 3 managbasol isuna. Ngem daytoy ti ammok: Bulsek Lukatan ti agbabantay ti ruangan para kenkuana. idi ngem makakita akun ita." 26 Kalpasanna imbagada Dinggen dagiti karnero ti timekna ken aw-awaganna kenkuana, "Ania ti inaramidna kenka? Kasano a dagiti bukodna a karnero babaen iti naganda ken linukatanna dagiti matam?" 27 Simmungbat isuna, idadauloanna ida a rumuar. 4 No nairuarnan amin "Imbagakon kadakayo ket saanyo kayat a dinggen. dagiti karnerona, umun-una isuna ngem dagitoy ken Apay ta kayatyo manen a mangngeg? Saanyo met sumurot kenkuana dagiti karnero, gapu ta ammoda ti a kayat ti agbalin nga adalanna, kayatyo kadi? 28 timekna. 5 Saanda a sumurot iti saanda nga amammo Nakaungetda kenkuana ket kinunada, "Adalannaka ngem ketdi liklikanda daytoy gapu ta saanda nga ngem sikami ket adalan ni Moises. 29 Ammomni a ammo ti timek iti saanda nga amammo." 6 Imbag a nakitungtong ti Dios kenni Moises ngem daytoy a tao, ni Jesus daytoy a pangngarig kadakuada, ngem saanmi pay ammo no sadino ti naggapuanna." 30 saanda a naawatan no ania dagitoy a banbanag nga Simmungbat ti lalaki ken kinunana kadakuada, "Apay, ibagbagana kadakuada. 7 Kinuna ngarud manen ni nakakaskasdaaw daytoy a banag, a saanyo nga Jesus kadakuada, "Pudno, Pudno, Ibagak kadakayo, ammo no sadinno ti naggapuanna ngem nilukatanna siak ti ruangan dagiti karnero. 8 Dagiti amin nga dagiti matak. 31 Ammotayo a saan a dingdinggen ti immuna nga immay ngem siak ket agtatakaw ngem Dios dagiti managbasol, ngem no ti siasinoman ket saan a dimnegg dagiti karnero kadakuada. 9 Siak agrukrukbab iti Dios ken ar-aramidenna ti pagayatan ti ruangan. Maisalakan ti siasinoman nga sumrek iti Dios, dingdinggen isuna ti Dios. 32 Manipud pay babaen kaniak; umuneg isuna ken rumuar ket idi nairugi ti lubong saan pay pulos a nangngeg makabiruk iti pagaraban. 10 Ti agtatakaw saan nga adda ti siasinoman a nanglukat iti mata iti nga umay malaksid no agtakaw, mangpapatay ken tao a naiyanak a bulsek. (aiōn g165) 33 No daytoy mangdadel. Immayak tapno maaddaanda iti biag a tao ket saan a nagtaud iti Dios, awan koma ti nga aglaplapsanan. 11 Siak ti naimbag a pastor. Ited maaramidanna. 34 Simmungbatda ket kinunada iti naimbag a pastor ti biagna para kadagit karnero. kenkuana, "Dakayo a sangkamaya ket naiyanak iti 12 Ti natangdanan nga adipen, ken saan a pastor, basbasol ket tatta isursurona kami?" Kalpasanna, saanna a kukua dagiti karnero, makitana ti um-umay pinapanawda isuna iti sinagoga. 35 Nangngeg ni a lobo ket ibatin dagiti karnero ken aglibas. Itaray Jesus a pinapanawda isuna iti sinagoga. Nabirukanna ken warawaraen ti lobo dagiti karnero. 13 Tumaray isuna ket kinunana kenkuana, "Mamatika kadi iti Anak isuna gapu ta natangdanan laeng isuna nga adipen iti Tao?" 36 Simmungbat isuna ken kinunana, "Sino ken saanna nga ipatpateg dagiti karnero. 14 Siak ti kadi isuna, Apo, tapno mamatiak met kenkuana?" naimbag a pastor ken ammok ti kukuak ken ammodak 37 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Nakitamon isuna met dagiti kukuak. 15 Ammonak ti Ama ken ammok ken ti makitungtungtong kenka ket isuna. 38 Kinuna met ti Ama ken itedko ti biagko para kadagit karnero. iti lalaki, "Apo, mamatiak." Kalpasanna nagrukbab Adda pay dagiti sabali a karnerok nga awan pay isuna kenkuana. 39 Kinuna ni Jesus, "Gapu ti ditoy nga arban. 16 Masapul met nga ipanko isuda panangukom isu nga immayak ditoy lubong tapno ditoy, ken mangngegda ti timekko tapno addanto makakita dagiti saan a makakita ken agbalin a bulsek laeng iti maysa a bunggoy ken pastor. 17 Daytoy dagiti makakita." 40 Nangngeg dagiti dadduma a ti makagapu no apay nga ayayatennak ti Amak: Fariseo a keduana dagitoy a banbanag ket dinamagda Itedko ti biag ko a mabalin a maalako manen. 18 isuna, "Bulsek kami met kadi?" 41 Imbag a ni Jesus Awan ti siasinoman a mangala iti daytoy kaniak, kadakuada, "No bulsek kayo, awan koma ti basolyo. ngem itedko a bukodko. Adda ti turayko a mangited Nupay kasta, ita ibagbagayo, 'Makakita kami,' isu nga ken adda met laeng ti turayko a mangala manen iti agtalinaed ti basolyo."

18 Naawatko daytoy a bilin manipud iti Amak."

19 Adda manen ti panagsisina kadagit Judio gapu kadagitoy a sasao. 20 Adu kadakuada ti nangibaga,

"Adda ti demonio kenkuana ken agmauyong isuna. "Pudno nga awan naaramid ni Juan a pagilasinan, Apay a dumdumngegkayo kenkuana?" 21 Kinuna ngem pudno amin dagiti banbanag nga imbagana dagiti dadduma, "Saan a kastoy ti ibagbaga iti maipapan iti daytoy a lalaki." 42 Adu ti namati kenni maysa a naluganan iti demonio. Kabaelan kadi

iti demonio ti manglukat iti mata iti bulsek?" 22

Dimteng ti Fiesta ti Pannakaidaton idiy Jerusalem. 23 Panawen idti iti lammis, ken magmagna ni Jesus idiy Beranda ni Solomon idiy templo. 24 Inaribungbungan isuna dagiti Judio ket kinunada kenkuana, "Kasano kabayag a paggagarenakami? Ibagam kadakami a nalawag no sika ni Cristo." 25 Simmungbat ni Jesus kadakuada, "Imbagak kadakayon, ngem saankayo a mamati. Dagiti trabaho nga ar-aramidek iti nagan iti Amak, dagitoy ti mangpaneknek maipapan kaniak. 26 Ngem, saankayo a mamati, agsipud ta saan kayo a maysa kadagit karnerok. 27 Dinggen dagiti karnerok ti timekko; am-ammok isuda, ken sumurotda kaniak. 28 Itedko kadakuada ti biag nga agnanayon; saandanto pulos a mapukaw, ken awan ti siasinoman a makarabsut kadakuada manipud iti imak. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Ti Amak, nga isu ti nangited kadakuada kaniak, ket ti katan-okan iti isu amin ken awan ti siasinoman a makarabsut kadakuada manipud iti ima ti Ama. 30 Siak ken ti Ama ket maymaysa." 31 Nangala manen dagiti Judio iti batbato tapno batoenda isuna. 32 Simmungbat ni Jesus kadakuada, "Impakitak kadakayo iti adu a nasasayaat nga aramid a naggapu iti Ama. Ta ania kadagitoy ti pangbatoanyo kaniak?" 33 Simmungbat dagiti Judio kenkuana, "Saandaka a batoen gapu kadagit nasayaat a naaramidmo no diket iti panagtabbaaw, gapu ta sika, maysa a tao ket araramidek ti bagim a Dios." 34 Simmungbat ni Jesus kadakuada, "Saan kadi a nakasurat iti lintegyo, 'Imbagak, 'Dakayo ket dios'?" 35 No inawaganna ida a dios, siasinno ti immayan ti sao ti Dios (saan a maburak ti Nasantoan a Surat), 36 ibagbagayo kadi kenkuana no siasinno ti insagut ken imbaon ti Ama ditoy lubong, "Agtabtabaaawka,' gapu ta imbagak a, 'Siak ti Anak ti Dios'? 37 No saanko nga araramiden dagiti trabaho ti Amak, saandak a patien. 38 Nupay kasta, no araramidek dagitoy, uray no saankayo a mamati kaniak, patienyo dagiti aramid tapno maammoan ken maawatanyo nga adda ti Ama kaniak ken addaak iti Ama. 39 Pinadasda manen a tiliwen ni Jesus, ngem nakalibas isuna manipud iti imada. 40 Pimmanaw manen ni Jesus ket napan iti labes ti Jordan iti lugar a pagbauabautisaran ni Juan idi ununana ket nagnaed isuna idiy. 41 Adu a tattao iti napan kenni Jesus. Kanayonda nga ibagbaga,

**11** Ita, ti lalaki a managan Lazaro ket masakit.

Nagtaud isuna idiy Betania, ti purok ni Maria ken ti kabsatna a Marta. 2 Isu met laeng ti Maria a mangibukbok iti mira iti saka ni Jesus ken mangpunus iti sakana babaen iti buokna, a ti kabsatda a Lazaros ket masakit. 3 Nangipatulod dagiti agkabsat a babbai iti mensahe ken ni Jesus a kinunada, "Apo, kitaem, ti ayayatem ket masakit." 4 Idi nangneggan ni Jesus daytoy, kinunana, "Daytoy a sakit ket saan nga agtungpal iti ipapatay, ngem ketdi maipaay iti pakaidawayan ti Dios tapno ti Anak ti Dios ket mapadawayan babaen iti daytoy." 5 Ita, ay-ayaten ni Jesus ni Marta ken ti kabsatna a babai ken ni Lazaros. 6 Idi nangneggan a masakit ni Lazaros, nagtalinaed ni Jesus iti dua pay nga aldaw iti lugar nga ayanna. 7 Ket kalpasan daytoy, kinunana kadagitit adalan, "Intayo manen idiy Judea." 8 Kinuna dagiti adalan kenkuana, "Rabbi, kaano laeng ket kayatdaka nga uboren dagiti Judio, ket agsulika manen idiy?" 9 Simmungbat ni Jesus, "Saan kadi nga adda sangapulo ket dua nga oras iti maysa nga aldaw? No ti maysa a tao ket magna iti aldaw, saan a maitublak isuna, gapu ta makakita isuna babaen iti lawag ti aldaw." 10 Nupay kasta, no magna isuna iti rabii, maitublak isuna gapu ta awan lawag kenkuana." 11 Imbagia ni Jesus dagitoy a banbanag, ken kalpasan dagitoy a banbanag, kinunana kadakuada, "Ti gayem tayo a ni Lazaros ket nakaturog, ngem mapanak ta mapanko riingen manipud iti pannaturogna." 12 Kinuna ngarud dagiti adalan kenkuana, "Apo, no nakaturog isuna ket umimbag." 13 Ita nagsao ni Jesus iti maipanggep iti ipapatay ni Lazaros, ngem ti ammoda ket agsasao isuna iti maipanggep iti panaginana iti pannaturog. 14 Ket kinuna ni Jesus kadakuada a nalawag, "Natay ni Lazaros." 15 "Maragsakanak, maigapu kadakayo, nga awanak idiy tapno matikayo. Mapantayo kenkuana." 16 Ni Tomas a maawagan Didimo ket kinunana kadagitit padana nga adalan, "Mapantayo met tapno mataytayo a kadua ni Jesus." 17 Idi immay ni Jesus, natakuatanna nga uppatait nga aldawen ti kaadda ni Lazaros iti tanem. 18 Ita agarup sangapulo ket lima nga estadio ti kaadayo ti Betania idiy Jerusalem. 19 Adu kadagitit Judio ti immay kada Marta ken ni Maria, tapno liwliwaenda isuda maipanggep iti

kabsatda a lalaki. 20 Idi nangngeg ni Marta nga um- bato. Intangadna ti panagkitana ket kinunana, "Ama, umay ni Jesus, napan ket sinabatna isuna, ngem ni agyamanak kenka ta dinengngegnak. 42 Ammok a Maria ket nakatugaw latta iti balay. 21 Ket kinuna ni kanayonnak a dengdenggen, ngem gapu kadagitoy Marta ken ni Jesus, "Apo, no addaka koma iditoy, adu a tattao nga agtaktakder iti aglikmutko nga kinunak saan koma a natay ti kabsatko. 22 Uray ita, ammok daytoy, tapno mamatida koma nga imbaonnak." 43 nga aniaman a dawatem iti Dios, itedna kenka." 23 Kalpasan a naibagana daytoy, nagpuukkaw babaen Kinuna ni Jesus kenkuana, "Agungar ti kabsatmo." 24 iti napigsa a timek, "Lazaro, rumuarka!" 44 Rimuar Kinuna ni Marta kenkuana, "Ammok a bumangunto ti natay a lalaki, naputipotan/nabaredbedan ti ima isuna inton panagungar iti maudi nga aldaw." 25 ken sakana iti luplupot a mausar iti natay, ken Kinuna ni Jesus kenkuana, "Siak ti panagungar ken naputipotan/habaredbedan ti rupana iti lopot. Kinuna ti biag; ti mamatikaniak, uray matay, agbiagto, 26 ni Jesus kadakuada, "Warwaranyo ket bay-anayo isuna ken siasinoman nga agbiag ken mamatikaniak ket a mapan." 45 Ket adu kadagitoy Judio a nakikuyog saanto pulos a matay. Patiem daytoy?" (aiōn g165) 27 ken ni Maria ti nakakita iti inaramid ni Jesus, Kinunana kenkuana, "Wen, Apo, mamatik a sika namatida kenkuana; 46 ngem dadduma kadakuada ti ti Kristo, ti Anak ti Dios, ti maysa nga umay iti pimmanaw a napan kadagitoy Pariseo ket imbagada lubong." 28 Idi naibagana daytoy, pimmanaw isuna ket kadakuada dagiti banbanag nga inaramid ni Jesus. inayabanna iti nalimed ni Maria a kabsatna. Kinunana, 47 Ket inummong dagiti panguloen a papadi ken "Adda ti Mannursuro ditoy ket papaayabannaka." 29 dagiti Pariseo ti konseho ket kinunada, "Ania ti Idi nangngeg ni Maria daytoy, dagus a timmakder aramidentayo? Daytoy a tao ket mangar-aramid iti adu ket napan ken Jesus. 30 Ita saan pay laeng a pagilasinan. 48 No baybay-antayo isuna a kasta, nakadanon ni Jesus iti purok ngem adda paylaeng adu dagiti mamatik kenkuana, umayto dagiti Romano iti lugar a nangsabatan ni Marta kenkuana. 31 Ket ket alaenda dagiti lugar ken ti nasiontayo." 49 Nupay dagiti Judio a kadua ni Maria iti balay a mangliwliwa kasta, maysa a tao a managan Caifas, a nangato a kenkuana, idi nikitida a dagus a timmakder isuna padi iti dayta a tawen, kinunana kadakuada, "Awan ket rimuar, sinurotda isuna; ipagarupda nga amangan pulos ammoyo. 50 Saanyo a mapanunot a nasay-no mapan iti tanem tapno agsangit sadiay. 32 Ket ni sayaat para kadakayo a matay ti maysa a tao maipaay Maria, idi immay isuna iti ayan ni Jesus ket nikitana kadagitoy tattao ngem mapukaw ti entero a nasion." isuna, nagparintumeng iti sakaananna ket kinunana 51 Ita, saanna daytoy nga imbag a bukbukodna, kenkuana, "Apo, no addaka koma iditoy, saan ngem ketdi, kas nangato a padi iti dayta a tawen, koma a natay ti kabsatko." 33 Idi nakita ni Jesus impadtona a masapul a matay ni Jesus maipaay isuna nga agsangsangit, ken dagiti Judio a nakiuyam iti nasion; 52 ken saan laeng a maipaay iti nasion, kenkuana ket agsangsangit, nagsennaay isuna iti ngem tapno mabalin nga urnungen ni Jesus dagiti espiritu ken nariribukan; 34 kinunana, "Sadino ti annak ti Dios a naiwaras iti naduma-duma a lugar. 53 nangitanemanyo kenkuana?" Kinunada kenkuana, Isu nga manipud idin pinaggepdan/naplanodan no "Apo, umayka ket kitaem." 35 Nagsangit ni Jesus. kasano ti panangpatayda ken ni Jesus. 54 Saanen a 36 Ket kinuna dagiti Judio, "Kitaenyo no kasano ti nakipagna ni Jesus a nawaya kadagitoy Judio, ngem panagayatna ken ni Lazaro!" 37 Ngem dadduma pimmanaw idiyay ket napan iti away iti asideg ti let-kadakuada ti nagkuna, "Saan kadi a nabaelan daytoy ang iti ili nga Efraim, nagian ni Jesus idiyay a kadauna a tao, a nanglukat iti mata ti maysa a bulsek, dagiti adalanna. 55 Idi asidegen ti llalabas, adu a mabalinnanna met nga aramiden a daytoy a lalaki tattao ti simmang-at idiyay Jerusalem manipud iti ket saan a matay?" 38 Ket ni Jesus, kabayanhan nga away sakbay ti llalabas tapno mapasin-aw dagiti agsensennaay manen, napan iti tanem. Ita ket maysa bagbagida. 56 Sapsapulenda ni Jesus, ket kunkunada a rukib, ken adda bato a naipasanggir iti daytoy. 39 iti tunggal maysa idi agtaktakderda iti templo, "Ania ti Kinuna ni Jesus, "Ikkatenyo ti bato." Ni Marta a kabsat panagkunayo? Saan ngata nga umay iti fiesta?" 57 Ita ti natay a ni Lazaro, ket nagkuna ken ni Jesus, "Apo, nangited iti bilin dagiti panguloen a papadi ken dagiti kadagitoy a kanito ti bagi ket agruprupsan ta uppat Pariseo a no adda makaammo no sadino ti ayan ni nga aldawen a natay." 40 Kinuna ni Jesus kenkuana, Jesus, masapul nga ipakaammona kadakuada tapno "Saan kadi nga imbagak kenka a no mamatika, tiliwenda/kimmegenda isuna. makitam ti dayag ti Dios?" 41 Isu nga inikkatda ti

**12** Innem nga aldaw sakbay iti llalabas, immay Kinuna ngarud dagiti Pariseo iti bagbagida, "Kitaenyo, ni Jesus idiy Betania, nga ayan ni Lazaro a awan maaramidanyo; kitaenyo, simmurot ti lubong pinagungarna manipud iti patay. **2** Insaganaanda kenkuana." **20** Ita adda dagiti Griego a kaddua dagiti ngarud isuna iti pangrabian idiy, ket ni Marta ti napan nga agdayaw iti fiesta. **21** Napan dagitoy ken nagdasdasar, kabayatan a ni Lazaro ket maysa ni Felipe, a nagtaud idiy Betsaida iti Galilea, ket kadigit agtugtugaw iti lamisaan a kadua ni Jesus. **3** dinamagda kenkuana, kinunada, "Apo, kayatmi a Ket nangala ni Maria iti libra ti bangbanglo a naaramid makita ni Jesus." **22** Napan ni Felipe iti ayan ni Andres; iti pasig a nardo, napateg launay, binukbukanna nakikuyog ni Andres ken ni Felipe ket imbagada ken dagiti saka ni Jesus iti daytoy, ket pinunasanna ni Jesus. **23** Simmungbat ni Jesus kadakuada ket dagiti saka ni Jesus babaen iti buokna; ti balay kinunana, "Immayen ti oras tapno mapadayawan ti ket napno iti ayamuom ti bangbanglo. **4** Ni Judas Anak Ti Tao. **24** Pudno, pudno, ibagak kadakayo, Escariote, maysa kadagit adalanna, ti mangliputto inggana a saan a maregreg ti bukel ti trigto iti daga ken ni Jesus, kinunana, **5** "Apay a saan a nailako ken matay, agtalinaed nga agmaysaya; ngem no daytoy a bangbanglo iti tallo a gasut a denario ket matay, agbunganto iti adu." **25** Ti agayat iti biagna ket maited kadagit nakurapay?" **6** Ita kinunana daytoy, mapukawna; ngem ti gumura iti biagna iti daytoy a saan a gapu ta kailalaanna dagiti nakurapay, ngem lubong ket salimetmetannanto para iti agnanayon a gapu ta isuna ket agtatakaw: isuna ti agig-iggem iti biag. (aiōnios g166) **26** No adda man agserbi kaniak; pagkargaan iti kuarta ken mangala isuna iti dadduma bay-anyo a surotennak; ken sadino man ti ayanko, nga adda iti dayta para iti bagina. **7** Kinuna ni Jesus, addanto met sadiy ti adipenko. No adda man agserbi "Bay-anyo isuna a mangidulin iti aniaman nga adda kaniak, padayawanto ti Ama isuna. **27** Marirubukan kenkuana para iti kaaldawan ti pannakaitabonko. **8** ti kararuak ita: ania ti rumbeng nga ibagak? 'Ama, Dagiti nakurapay ket kanayon nga addada kadakayo; isalakkann manipud iti daytoy nga oras?' Ngem para ngem saanto a kanayon ti kaaddak kadakayo." **9** iti daytoy a rason immayak iti daytoy nga oras. **28** Ita naammoan dagiti adu a Judio nga adda ni Ama, padayawam ti naganmo." Ket immay ti timek Jesus idiy, ket immayda, saan laeng a maigapu a nagtaud iti langit ket kinunana, "Pinadayawakan ken ni Jesus, ngem tapno makitada met ni Lazaro a ket padayawak manen." **29** Ket dagiti adu a tattao a pinagungar ni Jesus manipud iti patay. **10** Nagtutulag nakatakder ken nakangngeg iti daytoy ket kunada a dagiti panguloen a papadi tapno patayenda met nagguruod. Kinuna dagiti dadduma, "Adda anghel ni Lazar; **11** ta gapu kenkuana ket adu kadagit a nagsao kenkuana." **30** Simmungbat ni Jesus ket Judio ti pimmanaw ken namati ken ni Jesus. **12** kinunana, "Saan nga immay ti timek a maigapu kaniak, Iti simmaruno nga aldaw, adu a tattao ti immay iti ngem maigapu kadakayo. **31** Itan ti pannakaukom fiesta. Idi nangngegda nga um-umay ni Jesus idiy daytoy a lubong: Ita ti prinsipe daytoy a lubong ket Jerusalem, **13** nangalada kadagit sangsanga dagiti mapapanaw. **32** Ket siak, no maipangatoak manipud kayo a palma ket sinabatda isuna ken impukawda, iti daga, iasidegkonto dagiti amin a tattao kaniak." **33** "Hosana! Nagasat ti isu nga umay iti nagan ti Apo, Imbagana daytoy tapno ipakaawatna no ania a wagas ti ari ti Israel." **14** Nasarakan ni Jesus ti maysa ti ipapatayna. **34** Simmungbat dagiti adu a tattao nga urbon nga asno ket nagtugaw iti daytoy; a kas kenkuana, "Nangngegmi manipud iti linteg a ti Cristo naisurat, **15** "Saanka nga agbuteng, babai nga anak ti ket agtalinaed iti agnanayon. Kasano a maibagam a, Zion; kitaem, um-umay ti arim, nakatugaw iti urbon 'Ti Anak ti Tao ket maipangato'? Siasino daytoy nga ti asno." **16** Dagiti adalan ket saanda a maawatan Anak ti Tao?" (aiōn g165) **35** Kinuna ni Jesus kadakuada, dagitoy a banbanag idiom; ngem idiom maitagtag-ay "Iti saan nga agbayag ti lawag ket adda pay kadakayo. ni Jesus, nalagipda a dagitoy a banbanag ket naisurat Magnakayo kabayatan nga adda kadakayo ti lawag, maipanggep kenkuana ken naaramidda dagitoy a tapno saannakayo a makamakam ti kinasisipget. banbanag kenkuana. **17** Ita dagiti adu a tattao a Ti magna iti kinasisipget ket saanna nga ammos kadua ni Jesus idi inayabanna ni Lazaro manipud ti papananna. **36** Kabayatan nga adda kadakayo iti tanem ken pinagungarna isuna manipud iti patay, ti lawag, mamatikayo iti lawag tapno agbalinkayo nagsaksi kadagit dadduma. **18** Daytoy met laeng ti nga annak ti lawag." Imbagana ni Jesus dagitoy makagapu a rimuar dagiti tattao kenkuana gapu ta a banbanag ket pimmanaw ken inlemmenganna nangngegda nga inaramidna dagitoy a pagilasinan. **19** ida/naglemeng manipud kadakuada. **37** Uray pay

no adu dagiti pagilasinan nga inaramid ni Jesus pangrabii ken indissuna ti makinrabaw a kawesna. iti sangoananda, saanda latta a namati kenkuana. Ket nangala isuna iti tuala ket inbalabalna iti bagina. **38** tapno matungpal ti insurat ni Isaias a propeta a **5** Ket nangibukbok isuna iti danom iti palanggana ket kinunana: "Apo, siasino ti namati kadagiti padamagmi? rinugiananna a bugwan dagiti saksaka dagiti adalan Ken siasino ti nakapakitaan iti takkiag ti Apo?" ken tapno punasanna isuda iti tuala a naibalabal **39** Iti daytoy a makagapu ket saanda a namati, kenkuana. **6** Napan isuna ken ni Simon Pedro, ta kinuna manen ni Isaias, **40** "Binulsekna dagiti ket kinuna ni Pedro kenkuana, "Apo, umaymo kadi matada, ken pinatangkenna dagiti puspusoda; ta no bugwan dagiti sakak?" **7** Simmungbat ni Jesus ket saan ket makitada kadagiti matada ken maawatanda kinunana kenkuana, "no ania iti araramidek ket kadagiti puspusoda, ket agsublida, ket paimbagek saanmo pay a maawatan ita, ngem maawatamto isuda." **41** Imbaga ni Isaias dagitoy a bawanag gapu ta nakitana ti dayag ni Jesus ken nagsarita a mabuguan a pulos dagiti sakak." Simmungbat ni iti maipapan kenkuana. **42** Nupay kasta, uray adu Jesus kenkuana, "no saanka a bugwan, maawananka dagiti turay ti namati ken ni Jesus; ngem gapu iti paset kaniak." (*aiōn g165*) **9** Kinuna ni Simon Pedro kadagiti Pariseo, saanda nga inaklon daytoy tapno kenkuana, "Apo, saan laeng nga iti sakak iti bugwam, saannda a maparitan iti sinagoga. **43** Ad-adda a ken uray pay dagiti imak ken ti ulok." **10** Kinuna ni pagaayatda dagiti pammadayaw nga agtaud kadagiti Jesus kenkuana, "siasinoman a nakadigosen ket tattao ngem ti pammadayaw nga agtaud iti Dios. saan a mabugwan iti aniaman kenkuana malaksid **44** Nagpukkaw ni Jesus ket kinunana, "Ti mamatid kadagiti sakana, ket naan-anayen iti pannakadalusna, kaniak, saan laeng a siak ti pinatina ngem mamatid met nadaluskayon, ngem saan a dakayo amin." **11** Ta kenkuana a nangibaon kaniak, **45** ken ti makakitkitna ammon ni Jesus no siasino iti mangliput kenkuana; kaniak, makitkitana met isuna a nangibaon kaniak." nga no apay a kinunana a, "saan nga amin kadakayo **46** Immayak a kas lawag iti lubong tapno siasinoman a ket nadalus." **12** Idi nabugwanen ni Jesus dagiti mamatid kaniak ket saan nga agtalinaed iti kinasipngan. sakada ket innalana dagiti lupotna ken nagtugaw **47** No adda dumngek kadagiti sasaok ngem saanna a manen, kinunana kadakuada, "ammoyo kadi no salimetmetan dagitoy, saanko nga ukomen isuna; ta ania iti inaramidko kadakayo? **13** Awagandak iti saanak nga immay tapno mangukom iti lubong ngem maestro ken 'Apo,' ken ibagayo ti umno, gapu ta tapno mangisalakan iti lubong. **48** Ti manglaksid siak. **14** Ket no siak, ti Apo ken ti Maestro, a kaniak ken saan nga umawat kadagiti sasaok ket nangbuggo kadagiti saksakayo, maikarikayo met a addaan iti mangukom kenkuana: ti sao nga insaok mangbuggo kadagiti saka ti maysa ken maysa. **15** Ta ket isu ti mangukom kenkuana iti maudi ng aldaw. **49** inikkayon iti pagtuladan tapno iti kasta masapul Ta saanak nga nagsao iti bukbukodko. Ngem ketdi, ti nga aramidenyo met kas iti inaramidko maipaay Ama a nangibaon kaniak, ti nangited kaniak iti bilin kadakayo. **16** Pudno, pudno, ibagak kadakayo, ti maipanggep iti masapul nga ibagak ken no ania ti adipen ket saan a nangatngato ngem iti Amona; masapul nga isaok. **50** Ammok a ti bilinna ket biag wenno nangatngato ti maysa nga isu iti naibaon ngem nga agnanayon; tapno dagiti banag nga ibagak-kas iti imbaga ti Ama kaniak, ti ibagak met kadakuada."

(*aiōnios g166*)

**13** Tatta sakbay iti Fiesta ti llalabas, gapu ta ammol ni Jesus nga immayen iti orasna a masapul a pumanawen isuna iti daytoy a lubong a mapan iti Ama, nga inay-ayatna ti bukodna nga adda iti lubong, inayatna isuda aginga iti panungpalan. **2** Tatta naikabelen daytoy ti diablo iti puso ni Judas Iscariote, nga anak a lalaki ni Simon, tapno liputanna ni Jesus. **3** Ammon ni Jesus nga inted ti Ama amin nga banbanag kadagiti imana ken naggapu isuna manipud iti Dios ken agsubli iti Dios. **4** Timmakder isuna manipud iti

inikkayon iti pagtuladan tapno iti kasta masapul koma: 'isuna a mangan ti tinapayko ingatona iti mukodna a maibusor kaniak.' **19** Ibagak daytoy tatta kadakayo sakbay a mapasamak tapno iti kasta inton mapasamak daytoy, patienyo koma a Siak. **20** Pudno, pudno, ibagak kadakayo, isuna nga umawat kaniak awatenna ti siasinoman nga inbaonko, ken isuna nga umawaat kaniak awatenna ti maysa nga nangibaon kaniak." **21** Idi naibaga ni Jesus daytoy, nariribukan ti espirituna, pinaneknekanna ken kinunana, "Pudno,

pudno, ibagak daytoy kadakayo a maysa kadakayo ti mangliputto kaniak." 22 Nagkikinnita dagiti adalan iti maysa ken maysa, masmasdaawda no siasino ti sarsaritaenna. 23 Idiay lamisaan adda nakasangger sarsaritaenna. 24 Sineniasan ngarud isagana iti lugar a maippaay kadakayo, umayakto ni Simon Pedro daytoy nga adalan ket kinunana, manen ken awatenkayo tapno iti kasta sadinoman "Ibagam kadakami no siasino daytoy nga isu ket ti ayanko addakayo met. 4 Ammoyo ti dalan no sarsaritaenna." 25 Nagsanggir dayta nga adalan iti sadino iti papanak." 5 Kinuna ni Tomas ken ni Jesus, barukong ni Jesus ket kinunana kenkuana, "Apo, "Apo, saanmi nga ammo no sadino iti papanam; siasino daytoy?" 26 Ket simmungbat ni Jesus, "isuna kasanomi a maammoan ti dalan?" 6 Kinuna ni Jesus daytoy isaw-sawsawako iti pirsay ti tinapay ket itedko kenkuana, "Siak ti dalan, ti pudno, ken ti biag; awan daytoy kenkuana." Isu nga idi naisawsawna ti tinapay, iti makaapan iti Ama malaksid no babaen kaniak. intedna daytoy ken ni Judas, nga anak ni Simon 7 No amammodakon, amammooy metten ti Ama; Iscariote. 27 Ket kalpasan ti tinapay, ket simrek ni manipud itatta ammoyon isuna ken nakitkitayon Satanas kenkuana. Ket kinuna ni Jesus kenkuana, isuna." 8 Kinuna ni Felipe ken ni Jesus, "Apo, "No ania iti dandanim nga aramiden, partakam nga Ipakitam kadakami ti Ama, ket umanayto daytan aramiden." 28 Tatta awan idiay lamisaan iti nakaammo maipaay kadakami." 9 Kinuna ni Jesus kenkuana, ti makagapu nga imbagia ni Jesus daytoy kenkuana. 29 "Nagtalinaeddak kadakayo iti nabayag, ket saandak Pagarupen ti dadduma nga, gapu ta adda ken Judas pay laeng nga amammo, Felipe? Siasinoman a ti supot nga ayan ti kuarta, kinuna ni Jesus kenkuana, nakakita kaniak nakitana metten ti Ama; kasanom "gatangem dagiti banbanag a masapultayo para iti nga ibaga, 'Ipakitam ti Ama kadakami'? 10 Saankayo Fiesta," wenco dayta maysa a banag a masapul nga kadi a mamatii nga addaak iti Ama, ken ti Ama ket itedna kadigit marigrigat. 30 Kalpasan a naawat ni adda kaniak? Dagiti sasao nga ibagbagak kadakayo Judas ti tinapay, rimuar a dagus isuna ket rabii idin. ket ibagak a saan a nagtaud kaniak; ketdi, daytoy ket 31 Idi nakapanawen ni Judas, kinuna ni Jesus "tatta ti Ama nga agtataeng kaniak nga mangar-aramid iti ti Anak ti Tao ket naitag-ay ken ti Dios ket naitag- trabahona. 11 Mamatikayo kaniak, a siak ket adda iti ay kenkuana. 32 Itag-ayto ti Dios isuna iti bagina, Ama, ken ti Ama ket adda kaniak; wenco mamatikayo ken itag-aynanto a dagus isuna. 33 Babassit nga ub- kaniak gapu kadagit ar-aramidko. 12 Pudno, pudno, ubbing, addaak paylaeng kadakayo uray iti ababa a ibagak kadakayo, isuna a mamatii kaniak, dagiti kanito. birukendakto, ken kas naibagak kadagit Judio, trabaho nga aramidek, aramidennanto met dagitoy a no 'Sadino iti papanak, saankayo nga makaumay.' trabaho; ken aramidennanto pay dagiti naindaklan a Tatta ibagak met daytoy kadakayo. 34 Itedko kadakayo trabaho agsipud ta apanakon iti Ama. 13 Aniaman ti barbaro a bilin, a masapul nga ayatenyo ti maysa dagiti dawatenyo iti naganko, aramidekto daytoy ken maysa; kas iti panagayatko kadakayo, isu a tapno iti kasta maitag-ayto koma ti Ama iti Anak. 14 No masapul met nga ayatenyo ti maysa ken maysa. 35 Ta dumawatkayo iti aniaman a banag iti naganko, dayta babaen iti daytoy maammoonto dagiti amin a tattao ket aramidekto. 15 No ayatendak, salimetmetanyo a dakayo dagiti adalak, no adda ayatyo iti maysa dagiti bilbilinko. 16 Ken agkararagakto iti Ama, ket a maipaay iti sabali." 36 Kinuna ni Simon Pedro ikkannakayonto iti maysa pay a Mangliwiwa tapno kenkuana, "Apo, sadino iti papanam?" simmungbat iti kasta addanto isuna kadakayo iti agnanyon, (aión ni Jesus, "Idiay papanak, tatta saanyo a mabalin g165 17 ti Espiritu iti kinapudno. Saanto nga awaten ti iti sumurot, ngem kalpasanna sumurotkayonto." 37 lubong isuna gapu ta saan a makita isuna wenco Kinuna ni Pedro kenkuana, "Apo, apay a saan a amammo isuna. Dakayo, nupay, ammoy isuna, mabalin nga sumurotkenka uray itatta? Ipaayko ti gapu ta nagtatalinaed isuna kadakayo ken addanto biagko kenka." 38 Simmungbat ni Jesus, "Mabalinkadi isuna kadakayo. 18 Saan kayonto a panawan nga nga ipaaymo ti biagmo kaniak? Pudno, pudno, ibagak agmaysaya; agsubliakto kadakayo. 19 Iti apagbiit, ti kenka, inyulbodnakton iti mamintalo a dasar sakhay lubong ket saannakton a makita pay, ngem makitadak. nga agtaraok ti kawitan."

14 "Saanyo nga itulok a mariribukan dagiti pusoyo. Mamatikayo iti Dios; mamatikayo met kaniak. 2 Idiay balay ni Amak ket adu dagiti lugar a pagianan; no saan, imbagak koma kadakayo, ta apanko isagana ti lugar nga maipaay kadakayo. 3 No apanak ken maysa nga patpatgen ni Jesus. 24 Sineniasan ngarud isagana iti lugar a maippaay kadakayo, umayakto ni Simon Pedro daytoy nga adalan ket kinunana, manen ken awatenkayo tapno iti kasta sadinoman "Ibagam kadakami no siasino daytoy nga isu ket ti ayanko addakayo met. 4 Ammoyo ti dalan no sarsaritaenna." 25 Nagsanggir dayta nga adalan iti sadino iti papanak." 5 Kinuna ni Tomas ken ni Jesus, barukong ni Jesus ket kinunana kenkuana, "Apo, "Apo, saanmi nga ammo no sadino iti papanam; siasino daytoy?" 26 Ket simmungbat ni Jesus, "isuna kasanomi a maammoan ti dalan?" 6 Kinuna ni Jesus daytoy isaw-sawsawako iti pirsay ti tinapay ket itedko kenkuana, "Siak ti dalan, ti pudno, ken ti biag; awan daytoy kenkuana." Isu nga idi naisawsawna ti tinapay, iti makaapan iti Ama malaksid no babaen kaniak. intedna daytoy ken ni Judas, nga anak ni Simon 7 No amammodakon, amammooy metten ti Ama; Iscariote. 27 Ket kalpasan ti tinapay, ket simrek ni manipud itatta ammoyon isuna ken nakitkitayon Satanas kenkuana. Ket kinuna ni Jesus kenkuana, isuna." 8 Kinuna ni Felipe ken ni Jesus, "Apo, "No ania iti dandanim nga aramiden, partakam nga Ipakitam kadakami ti Ama, ket umanayto daytan aramiden." 28 Tatta awan idiay lamisaan iti nakaammo maipaay kadakami." 9 Kinuna ni Jesus kenkuana, ti makagapu nga imbagia ni Jesus daytoy kenkuana. 29 "Nagtalinaeddak kadakayo iti nabayag, ket saandak Pagarupen ti dadduma nga, gapu ta adda ken Judas pay laeng nga amammo, Felipe? Siasinoman a ti supot nga ayan ti kuarta, kinuna ni Jesus kenkuana, nakakita kaniak nakitana metten ti Ama; kasanom "gatangem dagiti banbanag a masapultayo para iti nga ibaga, 'Ipakitam ti Ama kadakami'? 10 Saankayo Fiesta," wenco dayta maysa a banag a masapul nga kadi a mamatii nga addaak iti Ama, ken ti Ama ket itedna kadigit marigrigat. 30 Kalpasan a naawat ni adda kaniak? Dagiti sasao nga ibagbagak kadakayo Judas ti tinapay, rimuar a dagus isuna ket rabii idin. ket ibagak a saan a nagtaud kaniak; ketdi, daytoy ket 31 Idi nakapanawen ni Judas, kinuna ni Jesus "tatta ti Ama nga agtataeng kaniak nga mangar-aramid iti ti Anak ti Tao ket naitag-ay ken ti Dios ket naitag- trabahona. 11 Mamatikayo kaniak, a siak ket adda iti ay kenkuana. 32 Itag-ayto ti Dios isuna iti bagina, Ama, ken ti Ama ket adda kaniak; wenco mamatikayo ken itag-aynanto a dagus isuna. 33 Babassit nga ub- kaniak gapu kadagit ar-aramidko. 12 Pudno, pudno, ubbing, addaak paylaeng kadakayo uray iti ababa a ibagak kadakayo, isuna a mamatii kaniak, dagiti kanito. birukendakto, ken kas naibagak kadagit Judio, trabaho nga aramidek, aramidennanto met dagitoy a no 'Sadino iti papanak, saankayo nga makaumay.' trabaho; ken aramidennanto pay dagiti naindaklan a Tatta ibagak met daytoy kadakayo. 34 Itedko kadakayo trabaho agsipud ta apanakon iti Ama. 13 Aniaman ti barbaro a bilin, a masapul nga ayatenyo ti maysa dagiti dawatenyo iti naganko, aramidekto daytoy ken maysa; kas iti panagayatko kadakayo, isu a tapno iti kasta maitag-ayto koma ti Ama iti Anak. 14 No masapul met nga ayatenyo ti maysa ken maysa. 35 Ta dumawatkayo iti aniaman a banag iti naganko, dayta babaen iti daytoy maammoonto dagiti amin a tattao ket aramidekto. 15 No ayatendak, salimetmetanyo a dakayo dagiti adalak, no adda ayatyo iti maysa dagiti bilbilinko. 16 Ken agkararagakto iti Ama, ket a maipaay iti sabali." 36 Kinuna ni Simon Pedro ikkannakayonto iti maysa pay a Mangliwiwa tapno kenkuana, "Apo, sadino iti papanam?" simmungbat iti kasta addanto isuna kadakayo iti agnanyon, (aión ni Jesus, "Idiay papanak, tatta saanyo a mabalin g165 17 ti Espiritu iti kinapudno. Saanto nga awaten ti iti sumurot, ngem kalpasanna sumurotkayonto." 37 lubong isuna gapu ta saan a makita isuna wenco Kinuna ni Pedro kenkuana, "Apo, apay a saan a ammmo isuna. Dakayo, nupay, ammoy isuna, mabalin nga sumurotkenka uray itatta? Ipaayko ti gapu ta nagtatalinaed isuna kadakayo ken addanto biagko kenka." 38 Simmungbat ni Jesus, "Mabalinkadi isuna kadakayo. 18 Saan kayonto a panawan nga nga ipaaymo ti biagmo kaniak? Pudno, pudno, ibagak agmaysaya; agsubliakto kadakayo. 19 Iti apagbiit, ti kenka, inyulbodnakton iti mamintalo a dasar sakhay lubong ket saannakton a makita pay, ngem makitadak. nga agtaraok ti kawitan."

Amak, ken addakayo kaniak, ken addaak kadakayo. **5** Siak ti puon; dakayo dagiti sanga. Siasinoman **21** Siasinoman nga adda kenkuana dagiti bilbilinko nga agtalinaed kaniak ket kastaak met kenkuana, ken salimetmetanna dagitoy, ket isuna ti maysa nga dayta met laeng a tao ket agbunga iti adu, ta awan ti agay-ayat kaniak; ken isuna nga agay-ayat kaniak maaramidanyo no naisinakayo kaniak. **6** No saan nga maayatto babaen ken ni Amak, ken ayatekto isuna agtalinaed kaniak iti siasinoman, maibelleng isuna ken iparangarangkonto ti bagik kenkuana." **22** Judas iti adayo a kas iti sanga ket magango; ummongan (saan a ni Escariote) kinunana ken ni Jesus, "Apo, dagiti tattao dagiti sanga ket ipuruakda iti apoy, ania iti mapaspasamak nga agparangkanto kadakami ket mapuoranda. **7** No agtalinaedkayo kaniak, ken ken saan nga iti lubong?" **23** Simmungbat ni Jesus no ti saok ket agtalinaed kadakayo, dawatenyo no ket kinunana kenkuana, "No siasinoman nga agay- aniaman ti tarigagayyo, ket mapasamakto daytoy ayat kaniak, salimetmetannanto ti saok. Ayatento kadakayo. **8** Iti daytoy a maitan-ok ti Amak, nga ni Amak isuna, ken mapankaminto kenkuana ken agbungakayo iti adu ken dakayo ti agbalin nga adalak. aramidenminto ti pagnaedian a lugar a kaduatayo **9** Kas iti panagayat ti Ama kaniak, inayatkayo met; isuna. **24** Siasinoman a saan nga agayat kaniak agtalinaedkayo iti ayatko. **10** No salimetmetanyo saanna a salimetmetan dagiti sasaok. Ti sao a dagiti bilinko, agtalinaedkayonto iti ayatko a kas mangngeganyo ket saanko a kukua ngem iti Ama a ti panangsalmetmetko kadagiti bilin ni Amak ket nangibaon kaniak. **25** Inbagak kadakayo dagitoy a nagtalinaedk iti ayatna. **11** Sinaritak dagitoy a banbanag, kabayatan nga agtaltalinaedk kadakayo. banbanag kadakayo tapno ti ragsakko ket maadda **26** Nupay kasta, ti Mangliliwa, ti Santo Espiritu, nga kadakayo ken tapno ti rag-oyo ket agbalin a naan-isu iti ipatuludto ti Ama iti naganko, nga agisuronto anay. **12** Daytoy ti bilinko, a masapul nga ayatenyo kadakayo kadagiti amin a banbanag ken mangiyegto ti tunggal maysa a kas panagayatko kadakayo. **13** iti pakalaglagipanyo amin nga imbagak kadakayo. **27** Awanen ti ayat a dakdakel pay ngem iti daytoy, Kapia iti ibatik kadakayo; itedko ti kapiak kadakayo. a rumbeng nga ipaayna ti biagna para kadagiti Saanko nga ited daytoy kas iti it-ited ti lubong. gagayyemna. **14** Dakayo dagiti gagayyemko no Saanyo nga itulok nga mariribukan dagiti pusoyo, aramidenyo dagiti banbanag nga ibilinko kadakayo. ken saanyo nga itulok iti agbuteng. **28** Nangngegyo **15** Saankayon nga awagan nga adipen, ta saan nga no kasano iti panangibagak kadakayo, 'Umadayoak, ammo ti adipen no ania ti ar-aramiden iti amona. ket agsubliakto kadakayo.' No inayatdak, nagrag- Inawagankayon a gagayyem, ta impakaammok okayo koma gapu ta mapanakon iti Ama, ta ti kadakayo dagiti amin a banbanag a nangngegak Ama ket dakdakkel ngem Siak. **29** Tatta imbagakon manipud iti Amak. **16** Saan a dakayo ti nangpili kadakayo sakbay a mapasamak tapno iti kasta, inton kaniak, ngem siak pinilikayo ken dinutokankayo a mapasamak daytoy, mamatikayo koma. **30** Saanak mapan ket makapagbungakayo, ken tapno agtalinaed nga agsao iti adu pay kadakayo, ta ti prinsipe iti iti bungayo. Daytoy ket tapno aniaman a dawatenyo daytoy a lubong ket umayan. Awan iti pannakabalinna iti Ama iti naganko, itednato kadakayo. **17** Imbilinko kaniak, **31** ngem iti kasta maammoan koma iti lubong dagitoy a banbanag kadakayo, tapno ayatenyo ti nga ay-ayatek ti Ama, aramidek no ania dagiti bilbilin tunggal maysa. **18** No guraennakayo ti lubong, ti Ama kaniak, kas iti panangtedna kaniak iti bilin. ammoyo a ginuranak daytoy sakbay a ginuradakayo. Tumakderkayo, panawantayon daytoy a lugar."

**15** Siak ti pudno a puon, ken ti Amak ti mangpadpadakkel iti puon. **2** Alaenna nga iyadayo ti tunggal sanga nga adda kaniak a saan nga agbunga, ken dalusanna ti tunggal sanga nga agbungbunga tapno ad-adu pay ti ibungana. **3** Nadalusankayon gapu iti mensahe nga imbagak kadakayo. **4** Agtalinaedkayo kaniak, ken kastaak met kadakayo. Kas iti sanga a saan nga agbunga iti bukodna, malaksid no agtalinaed iti puon, kasta met kadakayo, malaksid no agtalinaedkayo kaniak.

**19** No addakayo ti lubong, ayatennakayo ti lubong a kas bukodna; ngem gapu ta saankayo a para iti lubong ken gapu ta pinilikayo manipud ti lubong, daytoy ti rason a guraennakayo ti lubong. **20** Laglagipenyti sao nga imbagak kadakayo, 'Ti adipen ket saan a natantan-ok ngem ti amona.' No idadanesdak, idadanes dakyonto met; no salimetmettanda ti saok, kastanto met kadakayo. **21** Aramidendanto dagitoy a banbanag kadakayo para iti naganko gapu ta saanda nga am-ammo isuna a nangibaon kaniak. **22** No saanak nga immay ken nagsao kadakuada, saanda koma a naaddaan ti basol; ngem ita awan ti pambar

para kadagiti basolda. 23 Siasinoman a gumura ket ipakaammonanto kadakayo dagiti banbanag kaniak ken gumura met iti Amak. 24 No saanko nga nga umayto. 14 Padayawannakto, gapu ta alaenna inaramid dagiti trabaho nga awan pay ti siasinoman dagiti banbanag a kukuak ket ipakaammonanto a nakaaramid, saanda koma a naaddaan ti basol; dagidiay kadakayo. 15 Amin a banbanag nga ngem ita nakitadan ket ginuradak ken ni Amak. adda iti Ama ket kukuak; ngarud, imbagak nga iti 25 Dagitoy ket mapaspasamak tapno maipatungpal Espiritu ket alaennanto dagiti banbanag a kukuak ket dayta a sao a naisurat kadagiti integda: 'Ginuradak ipakaammonanto dagidiay kadakayo. 16 Ti bassit a nga awan gapuna.' 26 No umayto ti Mangliwliwa, tiempo, saandakton a makita; ken kalpasan ti bassit nga isu ti ibaonko kadakayo manipud iti Ama, dayta a tiempo manen, makitadako." 17 Kinuna dagiti ket, ti Espiritu ti kinapudno, a naggapu manipud iti sumagmamano nga adalanna iti tunggal maysa, Ama, isuna ti mangpaneknek maipapan kaniak. 27 "Ania daytoy nga imbagana kadatayo, "Ti bassit Mangpaneknekkyo met gapu ta nakadkaduadak a tiempo, ket saandakton a makita,' ken manen, manipud pay iti damo.

**16** "Insaok dagitoy a banbanag kadakayo tapno rumbeng a saankayo a maitibkol. 2 Paruaren dakayo kadagiti sinagoga; pudno unay, umayen iti oras nga uray siasinoman a mangpapatay kadakayo ket panunotenna nga agar-aramid iti naimbag a trabaho maipaay iti Dios. 3 Aramidendantu dagitoy a banbanag gapu ta saandak nga am-ammo wенно iti Ama. 4 Insaok dagitoy a banbanag kadakayo tapno inton umay iti oras a mapasamak para kadakuada, malagipyonto ida ken no kasano iti panangibagak kadakayo iti maipapan kadakuada. Saanko nga imbag a maipanggep kadagitoy a banbanag kadakayo idi punganay gapu ta addaak kadakayon. 5 Nupay kasta, mapanak ita kenkuana nga isu iti nangibaon kaniak; awan pay kadakayo iti nagdamag kaniak, 'Sadino ti papanan?' 6 Gapu ta imbagak dagitoy a banbanag kadakayo, napnoan iti pannakaladingit iti pusoyo. 7 Nupay kasta, ibagak kadakayo iti kinapudno: pagsayaatanyo no pumanawak; gapu ta no saanak a pumanaw, saan nga umay kadakayo ti Mangliwliwa; ngem no pumanawak, ibaonkonto isuna kadakayo. 8 Inton umay isuna, paneknekanto ti Mangliwliwa iti lubong ti maipapan iti basol, maipapan iti kinalinteg, ken maipapan iti panangukom— 9 maipapan iti basol, gapu ta saanda a mamati kaniak; 10 maipapan iti kinalinteg, gapu ta mapanak iti Ama, ket saandakton a makita; 11 ken ti maipapan iti panangukom, gapu ta ti prinsipe iti daytoy a lubong ket naukomen. 12 Adu dagiti banbanag nga ibagak kadakayo, ngem saanyo pay a maawatan ita. 13 Nupay kasta, no isu, ti Espiritu iti kinapudno, ket umay, iwanwannakayto iti amin a kinapudno; gapu ta saan isuna nga agsao manipud iti bukodna a bagi; ngem aniaman dagiti banbanag a mangngeganna, ibagananto dagita a banbanag;

Espiritu ket alaennanto dagiti banbanag a kukuak ket dayta a sao a naisurat kadagiti integda: 'Ginuradak ipakaammonanto dagidiay kadakayo. 16 Ti bassit a nga awan gapuna.' 26 No umayto ti Mangliwliwa, tiempo, saandakton a makita; ken kalpasan ti bassit nga isu ti ibaonko kadakayo manipud iti Ama, dayta a tiempo manen, makitadako." 17 Kinuna dagiti ket, ti Espiritu ti kinapudno, a naggapu manipud iti sumagmamano nga adalanna iti tunggal maysa, Ama, isuna ti mangpaneknek maipapan kaniak. 27 "Ania daytoy nga imbagana kadatayo, "Ti bassit Mangpaneknekkyo met gapu ta nakadkaduadak a tiempo, ket saandakton a makita,' ken manen, 'Ti bassit a tiempo manen, ket makitadako,' ken, 'Gapu ta mapanak iti Ama?'" 18 Kinunada ngarud, "Ania daytoy nga ibagbagana, 'Iti bassit a tiempo?' Saantayo nga ammo no ania iti ibagbagana." 19 Nakita ni Jesus nga aggagarda nga agdamag kenkuana, ket kinunana kadakuada, "Dinamagyo kadi dagiti bagbagiyo ti maipapan iti daytoy, nga imbagak, 'Ti bassit a tiempo, saandakton a makita; kalpasan iti bassit a tiempo manen, ket makitadako?'" 20 Pudno, pudno, nga ibagak kadakayo, agsangit ken agdung-awkayto, ngem ti lubong ket agrag-onto; agladingitkayto, ngem iti ladingityo ket agbalinto a rag-o. 21 Agladingit iti babai no isunanto ket agpasikal gapu ta ti tiempo a panagsangayna ket umayto; ngem no naipasngayan iti ubing, saannanton a malagip dagiti ut-otna gapu iti rag-on a ngem ti ubing ket naipasngayen iti lubong. 22 Kasta met kadakayo, adda ti ladingityo ita, ngem makitakayonto manen; ken ti pisuso ket agrag-onto, ken awanto ti siasinoman a makabael a mangikkat iti rag-o manipud kadakayo. 23 Iti daytanto nga aldaw, saankayonton nga agsaludsod pay kaniak. Pudno, pudno, nga ibagak kadakayo, no dumawatkayo iti aniaman a banag iti Ama, itedhanto daytoy babaen iti naganko. 24 Aginggana ita awanpay iti dinawatyo iti naganko; dumawatkayo, ket umawatkayto tapno mapnoankayonto iti rag-o. 25 Insaok dagitoy a banbanag kadakayo iti saanyo a maawatan a pagsasao, ngem umayen iti oras a saanakon nga agsao kadakayo ti di maawatan a pagsasao ngem ketdi ibagkto iti nalawag kadakayo ti maipanggep iti Ama. 26 Iti daytanto nga aldaw dumawatkayto iti naganko, ken saanko nga ibaga kadakayo nga ikararagkayonto iti Ama; 27 gapu ta ti Ama ket ay-ayatennakayto gapu ta ay-ayatendak ken gapu ta namatikayo nga immayak manipud iti Ama. 28 Immayak manipud iti Ama, ken immayak iti lubong; maminsan pay, panawak ti lubong ket

mapanak iti Ama.” 29 Kinuna dagiti adalanna, “Kitaem, sinalimetmetak ida iti naganmo nga intedmo kaniak; agsasaoka itan iti nalawag ken saanka nga agus- inaywanak ida, ket awan kadakuada iti uray maysa a usar ti di maawatan a pagsasao. 30 Naammoanmin napukaw, malaksid ti anak iti pannakadadel, tapno ti ita nga ammom dagiti amin a banbanag, ken kasta matungpal dagiti sursurat. 13 Itan umayakon saanen a kasapulan nga adda iti siasinoman nga kenka; ngem ibagbagak dagitoy a banbanag iti agsaludsod kenka. Gapu iti daytoy, mamatikami a lubong tapno iti kasta maipaay kadakuada ti rag-ok naggapuka manipud iti Dios. 31 Simmungbat ni Jesus a naananay. 14 Intedko kadakuada ti saom; ginura kadakuada, “mamatikayo kadin ita?” 32 Kitaeny, ida ti lubong gapu ta saanda a taga-lubong, a kas ti oras um-umayan, wen, ken pudno nga umay, kaniak a saan a taga-lubong. 15 Saanko nga ikararag inton mawarawarakayo, ti tunggal maysa iti bukodna a masapul nga alaem ida manipud ditoy lubong ngem a sanikua, ket panawandakto nga agmaymaysa. masapul nga iyadayom ida manipud iti maysa a Ngem saanak nga agmaymaysa gapu ta adda kaniak dakes. 16 Saanda a taga lubong a kas kaniak a saan iti Ama. 33 Insaok dagitoy a banbanag kadakayo a taga lubong. 17 Idatonmo ida kenka iti kinapudno, tapno babaen kaniak maaddaankayo iti kapia. Iti ta ti saom ket kinapudno. 18 Imbaonnak iti lubong, ket lubong addaankayo kadagiti pakariribukan, ngem imbaonko ida iti lubong. 19 Maipaay iti pagimbaganda maparegtakayo: Napagballigiak ti lubong.”

**17** Kinuna ni Jesus dagitoy a banbanag, kalpasanna ket intangadna dagiti matana iti langlangit ket kinunana, “Ama, dimtengen ti oras; padayawan toy Anak mo tapno ti Anak padayawan na ka—  
2 a kas iti panangtedmo kenkuana ti turay kadagiti amin a lasag tapno mangted isuna ti biag nga agnanayon kadagiti amin nga intedmo kenkuana.  
(aiōnios g166) 3 Daytoy ti biag nga agnanayon: a maam-ammodaka, ti maymaysa a pudno a Dios, ken kenkuana nga isu iti imbaonmo, ni Jesu-Cristo.  
(aiōnios g166) 4 Indaydayawka ditoy daga, naturposko ti trabaho nga intedmo kaniak nga aramidek. 5 Ita, Ama, padayawannak dita biangmo iti dayag nga adda kaniak idi addaak kenka dita dennam sakbay a naparsua ti lubong. 6 Impakaammok ti naganmo kadagiti tattao nga intedmo kaniak a nagtaud iti lubong. Kukuam ida; ket intedmo ida kaniak, ken sinalimetmetanda ti saom. 7 Ita ammoda nga aniaman a banbanag nga inted mo kaniak ket nagtaudda kenka, 8 ta dagiti sao nga inted mo kaniak— intedko dagitoy a sasao kadakuada. Inawatda dagitoy ken pudno nga ammoda a nagtaudak kenka, ket namatida nga imbaonnak. 9 Agkararagak para kadakuada, saanak nga agkarkararag para iti lubong ngem kadagiti intedmo kaniak, ta kukuam ida. 10 Amin a banbanag a kukuak ket kukuam, ken amin a banbanag a kukuam ket kukuak; maidaydayawak kadakuada. 11 Awananon iti lubong, ngem addada dagitoy a a pappapananda Jesus ken dagiti adalanna. 3 tattao iti lubong ket umayakon kenka. Nasantoan nga Ama, pagtalinaedem ida iti naganmo nga intedmo tapno agbalinda a maymaysa, a kas kadata a papadi ken dagiti Fariseo, napanda idaiy nga a maymaysa. 12 Bayat iti kaaddaak kadakuada, addaan iti hasag, tubong a pagsilawan, ken ar-

a masapul nga alaem ida manipud ditoy lubong ngem a sanikua, ket panawandakto nga agmaymaysa. masapul nga iyadayom ida manipud iti maysa a Ngem saanak nga agmaymaysa gapu ta adda kaniak dakes. 16 Saanda a taga lubong a kas kaniak a saan iti Ama. 33 Insaok dagitoy a banbanag kadakayo a taga lubong. 17 Idatonmo ida kenka iti kinapudno, tapno babaen kaniak maaddaankayo iti kapia. Iti ta ti saom ket kinapudno. 18 Imbaonnak iti lubong, ket lubong addaankayo kadagiti pakariribukan, ngem imbaonko ida iti lubong. 19 Maipaay iti pagimbaganda indatonko ti bagik kenka tapno maidatonda met dagiti bagbagida kenka iti kinapudno. 20 Saanko laeng nga ikararag dagitoy, ngem uray pay dagiti asinoman a mamatik kaniak babaen iti saoda, 21 tapno mabalinda amin iti agmaymaysa, uray a kas kenka, Ama, addaka kaniak, ket addaak kenka. Ikararagko pay nga addada met kadata tapno mamatik ti lubong nga imbaonak. 22 Ti dayag nga intedmo kaniak—intedko kadakuada, tapno kasta agmaymaysada, a kas met kadata a maymaysa- 23 Addaak kadakuada, ken addaka kaniak, tapno agbalinda a naan-anay iti panagmaymaysa; iti kasta maammoan ti lubong nga imbaonnak, ken inayatmo ida, a kas iti panangayatmo kaniak. 24 Ama, dagidiy nga intedmo kaniak— Tarigagayak pay nga addada kaniak no sadino ti ayanko tapno makitada ti dayagko, nga intedmo kaniak: ta inayatnak manipud pay idi sakbay iti pannakabangon ti lubong. 25 Nalinteg nga Ama, saannaka nga am-ammo ti lubong, ngem am-ammoka; ken ammo dagitoy nga imbaonnak. 26 Impakaammok ti naganmo kadakuada, ket ipakaammok daytoy tapno ti ayat a panangayatmo kaniak ket adda koma kadakuada, ket addaak kadakuada.”

**18** Kalpasan a naibaga ni Jesus dagitoy a sasao, napan isuna ken dagiti adalanna idaiy Tanap ti Kidron, nga adda idaiy ti minuyongan a simrekanda, isuna ken dagiti adalanna. 2 Ita ni Judas, a manglipot kenkuana, ammona met ti lugar, ta masansan Kalpasanna nga inawat ni Judas ti bunggoy dagiti soldado ken dagiti opisyal manipud kadagiti panguloen kaniak tapno agbalinda a maymaysa, a papadi ken dagiti Fariseo, napanda idaiy nga a maymaysa. 3 tattao iti lubong ket umayakon kenka. Nasantoan nga Ama, pagtalinaedem ida iti naganmo nga intedmo tapno agbalinda a maymaysa, a papadi ken dagiti Fariseo, napanda idaiy nga a maymaysa.

armas. 4 Kalpasanna ammo ni Jesus, amin a 21 Apay nga agsaludsodkayo kaniak? Damagenyo banbanag a mapasamak kenkuana, sinabatna ida ken kadagit nangdengngeg kaniak maipapan kadagit nagsaludsod kadakuada, "Ta siasino ti birbirukenyo?" imbagak. Ammo dagitoy a tattao dagiti banbanag 5 Simmungbatda kenkuana "Ni Jesus a taga-Nasaret." nga imbagak." 22 Kalpasan a naibaga ni Jesus Imbaga ni Jesus kadakuada, "Siak." Ni Judas a daytoy, maysa kadagit opisial nga agtaktaakder ti nangliput kenkuana ket agtaktaakder pay a kadua nangtungpa kenni Jesus ket imbagana, "Kasta kadi dagiti soldado. 6 Isu nga idi naibagana kadakuada no kasano ti panangsungbatmo iti kangatoan a padi?" a, "Siak," napasanudda ket natuangda iti daga. 7 23 Simmungbat ni Jesus kenkuana, "No adda ti Kalpasanna, nagdamag manen isuna kadakuada, imbagak a saan a nasayaat, paneknekam a dakes. "Ta siasino aya ti birbirukenyo?" Imbagada manen, No pay kasta, no simmungbatak a nasayaat, apay "Ni Jesus a taga-Nasaret." 8 Simmungbat ni Jesus, a tungpaennak?" 24 Inpayapan ngarud ni Anas ni "Imbagakon kadakayo a Siak isuna; isu a no siak ti Jesus a sirerepet kenni Caifas a kangatoan a padi. birbirukenyo, ipaluboso a pumanaw dagitoy dadduma 25 Ita agtaktaakder ni Simon Pedro nga agin-inudo. a tattao." 9 Daytoy ket tapno maipatungpal ti sao nga Ket kinuna dagiti tattao kenkuana, "Saan aya a imbagana: "Kadagit amin nga intedmo kaniak, awan maysaka met kadagit adalanna?" Inlibakna daytoy uray maysa a napukawko." 10 Kalpasanna ni Simon ket kinunana, "Saan." 26 Maysa kadagit adipen ti Pedro nga adda idi kampilanna, inasutna daytoy ken kangatoan a padi, a kabagian ti lalaki nga insina ni tinagbatna ti adipen ti kangatoan a padi ket naisina ti Pedro ti lapayagna, ti nagkuna, "Saan aya a sika ti makinkannawan a lapayagna. Ita ti nagan ti adipen ket nakitak a keduana idiy minuyongan? 27 Naglibak Malco. 11 Kinuna ni Jesus kenni Pedro, "Isuliblum dayta manen ni Pedro, ken dagus a nagtarao ti kawitan. 28 kampilanmo iti kalubanna. Ti kopa nga intedmo kaniak Kalpasanna impanda ni Jesus manipud kenni Caifas ti Ama, saanko aya nga inumen daytoy?" 12 Isu a nga agturonog iti Praetorio. Nasapa unay ti bigbigat, ken ti bunggoy dagiti soldado ken ti kapitan, ken dagiti isuda a mismo ket saanda a makauneg iti Praetorio opisial dagiti Judio, tinilewda ni Jesus ket ginalutanda tapno saanda a matulawan ken tapno makapanganda isuna. 13 Inyapanda nga umuna kenni Anas, ta iti Fiesta ti Ilalabas. 29 Isu a rimmuar ni Pilato isu ti katugangan ni Caifas, isuna ti kangatoan a kadakuada ket imbagana, "Ania ti pangidarumanyo padi iti dayta a tawen. 14 Ita ni Caifas ti nangted ti maibusor iti daytoy a tao? 30 Simmungbatda ket pammagbaga kadagit Judio a nasaysayaat no maysa kunada kenkuana, "No daytoy a tao ket saan nga a tao ti masapul a matay para kadagit tattao. 15 agar-aramid iti dakes, saanmi koman nga idatag Sinurot ni Simon Pedro ni Jesus, ket kasta met ti kenka." 31 Imbagada ngarud ni Pilato kadakuada, sabali nga adalan. Ita dayta nga adalan ket mabigbig "Alaenyo isuna, ket ukomenyo isuna a maiannurot ti kangatoan a padi, ket simrek isuna a kakuyog ni iti paglinteganyo." Kinuna dagiti Judio kenkuana, Jesus iti pangukoman ti kangatoan a padi; 16 ngem "Saan a nainkalintegan kadakami ti mangipataw a ni Pedro ket agtaktaakder iti ruar ti ridaw. Isu a ti sabali mapapatay ti siasinoman." 32 Imbagada daytoy tapno nga adalan, a mabigbig ti kangatoan a padi, rimmuar maipatungpal ti sao ni Jesus, ti sao a naibagana a ken nakisarita iti adipen a babai nga agbanbantay naisaad no ania a kita ti patay a pakatayanna. 33 iti ridaw ket pinaunegna ni Pedro. 17 Ket imbagada ti Immune manen ni Pilato iti Praetorio ken inayabanna adipen a babai nga agbanbantay iti ridaw kenni Pedro, ni Jesus; kinunana kenkuana, "Sika kadi ti ari dagiti "Saan aya a maysaka met kadagit adalan daytoy Judio?" 34 Simmungbat ni Jesus, "Salsaludsodem a tao?" Kinuna "Saan a siak." 18 Ita agtaktaakder kadi daytoy iti bukodmo, weno imbagada iti sabali dagiti adipen ken opisial sadiay; nangpuorda kadagit a saludsodem daytoy kaniak?" 35 Simmungbat ni uging, ta nalam-ek, ken nagin-inudoda. Adda pay Pilato, "Saanak a Judio, saan kadi? Dagiti kailiam ni Pedro a keduada, agtaktaakder ken agin-inudo. ken dagiti panguloen a papadi ti nangidatag kenka 19 Kalpasanna nagsaludsod ti kangatoan a padi kaniak, ania aya ti inaramidmo?" 36 Simmungbat ni kenni Jesus maipapan kadagit adalanna ken kadagit Jesus, "Ti pagariak ket saan nga iti daytoy a lubong. insursona. 20 Simmungbat ni Jesus kenkuana, No ti pagariak ket paset daytoy a lubong, ngarud "Nagsaoak a nawaya iti lubong; Nagisuroak a kanayon makigubat koman dagiti adipenko tapno saanak a kadagit sinagoga ken iti templo a pagtataripnongan maidataag kadagit Judio. Kinapudnona ti pagariak dagiti amin a Judio. Awan ti imbagak iti nalimed. ket saan nga aggapu ditoy." 37 Imbagada ngarud ni

Pilato kenkuana, "No kasta ngarud maysaka nga ari?" basol. **12** Iti daytoy a sungbat, pinadas ni Pilato a Simmungbat ni Jesus "Imbagamon a maysaak nga palubosan isuna, ngem nagpukkaw dagiti Judio a ari. Ta iti daytoy a panggep naiyanakak, ken ta iti kunkunada, "No palubosam daytoy a tao, saannaka daytoy a panggep immayak iti daytoy a lubong tapno a gayyem ni Cesar: Tunggal maysa a mangaramid paneknekak iti kinapudno. Tunggal maysa a maibilang iti bagina nga ari ket agsarsarita a maibusor kenni iti kinapudno ket dumdumngeg iti timekko." **13** Kinuna Cesar." **14** Ildi nangngegan ni Pilato dagitoy a sasao, ni Pilato kenkuana, "Ania ti kinapudno?" Ildi naibagana inruarna ni Jesus ket nagtugaw iti ayan ti tugaw a daytoy, rimmuar manen isuna a napan kadagiti Judio pagukoman iti lugar a maawagan Ti Plataforma a ket kinunana kadakuada, "Awan masarakak a krimen Bato, ngem iti Hebreo, ket Gabata. **14** Ita ket aldaw ti iti daytoy a tao. **15** Adda ti kaugallianyo a masapul panangisagana para iti llalabas, agarup maikainnem a mangwayawaak iti maysa a tao kada Fiesta ti iti oras. Kinuna ni Pilato kadagiti Judio, "Kitaenyo, llalabas. Isu a kayatyo kadi a wayawayaaak kadakayo ti adtoyen ti ariyo!" **15** Nagpukkawda, "Umadayoka Ari dagiti Judio?" **16** Ngem impukkawda ket imbagada, kenkuana, umadayoka kenkuana; ilansa isuna iti "Saan a daytoy a tao, ngem ni Barabas." Ita ni Barabas ket maysa nga agtatakaw.

**19** Kalpasanna, innala ni Pilato ni Jesus ket sinaplitanda isuna. **2** Nangtitir dagiti soldado kadagiti sisit tapno agaramid iti korona. Inkabilda daytoy iti ulo ni Jesus ken binadoanda isuna ti maris-ube a pagan-anay. **3** Immayda kenkuana sada kinuna, "Agbiag, ti Ari dagiti Judio!" ken kinabilda isuna babaen kadagiti imada. **4** Kalpasanna, rimmuar manen ni Pilato ket kinunana kadagiti tattao, "Kitaenyo, iruarko ti lalaki kadakayo tapno maammoanyo nga awan ti nasarakak a basol kenkuana." **5** Ngarud rimmuar ni Jesus; nakasuot kenkuana iti sisit a korona ken ti pagan-anay a maris ube. Ket kinuna ni Pilato kadakuada, "Kitaenyo, adtoyen ti lalaki!" **6** Ildi ngarud nakita dagiti panguloen a papadi ken dagiti opisiales ni Jesus, nagpukkawda ket kinunada, "Ilansa isuna iti krus, ilansa isuna iti krus!" Kinuna ni Pilato kadakuada, "Alaenyo isuna ket dakayo ti mangilansa iti krus kenkuana, ta awan masarakak a krimen kenkuana." **7** Simmungbat dagiti Judio kenni Pilato, "Adda ti lintegtayo, ken babaen iti dayta a linteg masapul a matay isuna gapu ta inaramidna ti bagina nga Anak ti Dios." **8** Ildi nangngeg ni Pilato daytoy a salaysay, nagbuteng isuna iti nakaru, **9** ken simrek manen isuna iti uneg ti Pretorio ket kinunana kenni Jesus, "Sadino ti nagtaudam?" No pay kasta, saan a nangted ni Jesus kenkuana ti sungbat. **10** Kinuna ni Pilato kenkuana, "Saanka kadi a makisarsarita kaniak? Saanmo kadi ammo nga adda pannakabalinko a mangpalubos kenka, ken pannakabalin a mangilansa kenka iti krus?" **11** Simmungbat ni Jesus kenkuana, "Awan ti pannakabalimmo a bumusor kaniak malaksid no naited kenka a manipud iti ngato. Isu a ti tao a nangiyawat kaniak kenka ti addaan ti dakdakkel a

a Siak ti mangilansa iti krus ti Ariyo? Simmungbat dagiti panguloen a papadi, "Awan ti arimi no saan a ni Cesar." **16** Kalpasanna, inyawat ni Pilato kadakuada ni Jesus tapno mailansa iti krus. **17** Kalpasanna, innalada ni Jesus, ket rimuar isuna, a baktaklayenna ti bukodna a krus, nga agturong iti lugar a maawagan Ti Lugar iti Banga-banga, nga iti Hebreo ket maawagan a Golgota. **18** Inlansada ni Jesus sadiay, ken keduana ti dua a lallaki, maysa iti tunggal sikigan, nga adda ni Jesus iti tengnga. **19** Nangisurat pay ni Pilato iti pagilasinan ket inkabilna daytoy iti krus. Idiay a naisurat daytoy "JESUS ITI NAZARET, TI ARI DAGITI JUDIO." **20** Adu kadagiti Judio ti nakabasa daytoy a naisurat gapu ta ti nakailansaan ni Jesus ket asideg iti siudad. Naisurat ti pagilasinan iti Hebreo, Latin, ken Griego. **21** Kalpasanna, kinuna dagiti panguloen a papadi dagiti Judio kenni Pilato, "Saan nga isurat, 'Ti Ari dagiti Judio' ngem ketdi kinunana, 'Siak ti Ari dagiti Judio.' **22** Simmungbat ni Pilato, "No ania ti naisuratkong, naisuratkong." **23** Kalpasan nga inlansa dagiti soldado ni Jesus, innalada ti pagan-anayna ken pinagkapatda, maysa a paset iti tunggal soldado; ken kasta met ti bado. Ita ti lupot ken awanan ti dait, nalaga manipud ngato nga agpababa. **24** Ket kinunada iti tunggal maysa, "Saantayo a pigisen, ngem ketdi agipuruaktayo ti pagbubunotan tapno makita no asino ti akinkukua." Napasamat daytoy tapno maipatungpal ti naibaga iti Nasantoan a Surat, "Ginuduaguduada dagiti pagan-anayko, ken nagbibinnunotanda para iti lupotko." **25** Inaramid dagiti soldado dagitoy a banbanag. Ti ina ni Jesus, ti kabsat ti inana, ni Maria nga asawa ni Clopas, ken ni Maria Magdalena-dagitoy a babbai ket agtakderda iti asideg iti krus ni Jesus. **26** Ildi nakita ni Jesus ti inana ken ti adalan nga inayatna nga agtakderda iti

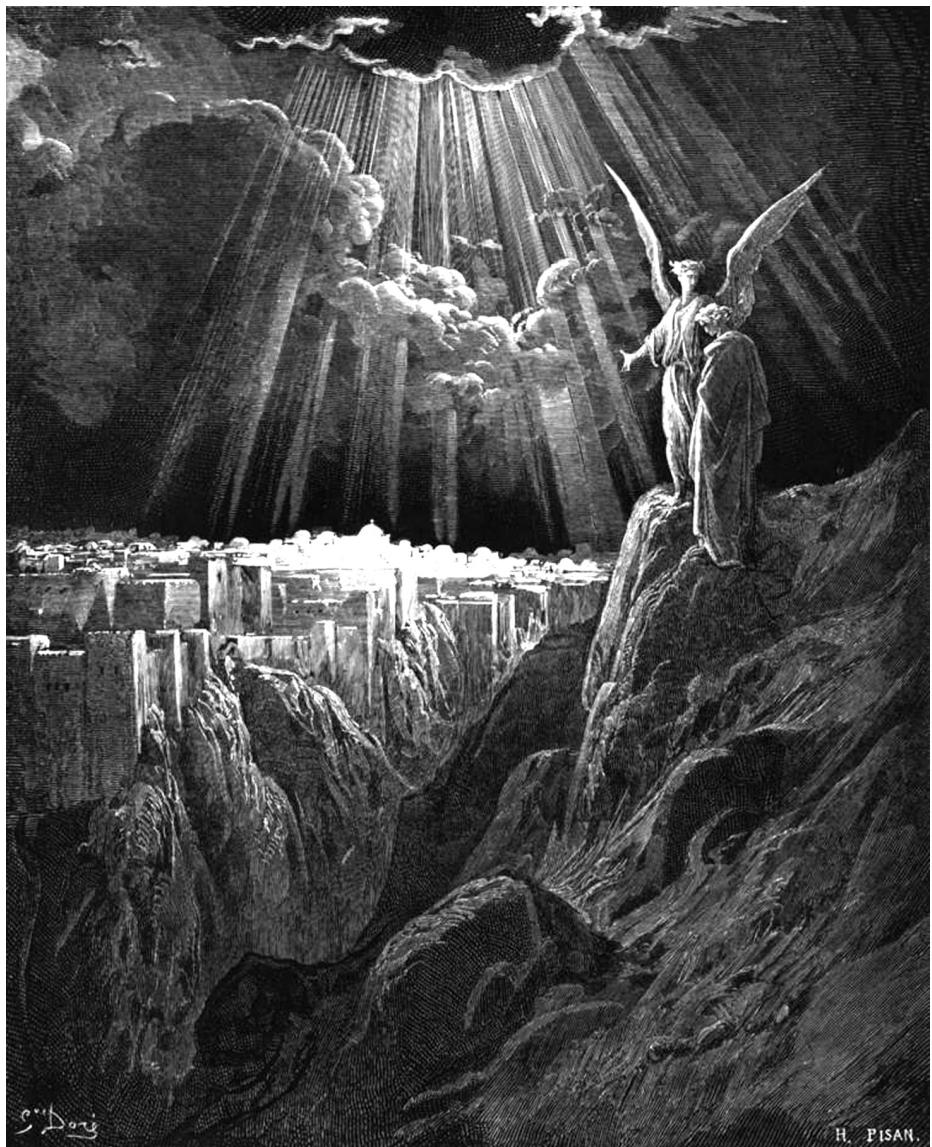
asideg, kinunana iti inana, "Babai, kitaem, adtoy ti para kadagiti Judio ken gapu ta asideg iti tanem, anakmo!" 27 Ket kinunana iti adalan, "Kitaem, adtoyen impaiddada ni Jesus idiy. ti inam!" Manipud iti dayta nga oras ti adalan ket innalana ti babai nga impan iti balayna. 28 Kalpasan daytoy ni Jesus, gapu ta amonna a napasen amin a banbanag, tapno pumudno ti naibaga iti Nasantoan a Surat, kinunana, "Mawawak." 29 Ti napunno a pagikkan ti naalsem nga arak ket naikabil sadiy, isu nga nangikabilda ti espongha a napno iti naalsem nga arak iti murdong ti sanga ti kayo ket inggawatda daytoy iti ngiwatna. 30 Idi naramanan ni Jesus ti suka, kinunana, "Nalpasen." Indumogna ti ulona ket pinalubosanna ti espirituna. 31 Panagsagana idi, ken tapno saan nga agtalinaed dagiti bagi idiy krus kabayaran ti Aldaw ti Panaginana (ta ti Aldaw ti Panaginana ket napateg nga aldaw), kiniddaw dagiti Judio kennis Pilato a tukkolenden dagiti tulang dagiti saka dagiti napapatay a lallaki tapno maiyulog dagiti bagida. 32 Kalpasanna tinukkol dagiti soldado dagiti saka ti immuna a lalaki ken ti maikadua a lalaki a kadua ni Jesus a nailansa. 33 Idi napanda kennis Jesus, nakitada isuna a natayen, isu a saandan a tinukkol pay dagiti sakana. 34 No pay kasta, tinudok ti maysa kadagiti soldado ti bakrang ni Jesus babaen iti gayang, ket dagus a rimmuar ti dara ken danum. 35 Ti maysa a nakakita iti daytoy ti mangpaneknek ken ti pammaneknekna ket pudno. Ammona a no ania ti imbagana ket pudno tapno dakayo met ket mamati. 36 Dagitoy a banbanag ket napasamak tapno maipatungpal ti kinuna ti nasantoan a Surat, "Awan uray maysa a tulangna ti natukkol." 37 Manen, ibagbaga ti sabali a nasantoan a surat, "Kitaendanto isuna a dinuyokda." 38 Kalpasan dagitoy a banbanag immay ni Jose a taga-Arimatea, agsipud ta adalan isuna ni Jesus, ngem nalimed gapu ti butengna kadagiti Judio, kiniddawna kennis Pilato nga iyadayona ti bagi ni Jesus. Pinalubosan ni Pilato isuna. Isu nga immay ni Jose ket innalana nga inyadayo ti bagina. 39 Immay met ni Nicodemo, isuna nga idi immuna ket napan kennis Jesus iti maysa a rabii. Nangiyeg isuna iti naglaok a mira ken kadagiti aloe, nga agarup maysa a gasut a litro ti kadagsenna. 40 Isu nga innalada ti bagi ni Jesus ket binungonda iti lupot a lino nga adda ti rek-rekado, a kas iti kaugalian dagiti Judio ti panagitanem kadagiti bagi. 41 Ita iti ayan ti nakailansaanna ket adda idiy ti maysa a hardin; ken idiy a hardin ket adda iti tanem nga awan pay iti tao a naipunpon. 42 Gapu ta aldaw ti panagsagana

**20** Ita iti agsapa ti umuna nga aldaw ti lawas, bayat a nasipnget pay laeng, napan ni Maria Magdalena idiy tanem; nakitana a naipatulid ti bato manipud iti tanem. 2 Isu a nagtaray isuna ket napan kennis Simon Pedro ken ti sabali pay nga adalan nga inay-ayat ni Jesus, ket kinunana kadakuada, "Innalada nga inyadayo ti Apo iti tanemna, ket saanmi nga ammo no sadino ti nangikabilanda kenkuana." 3 Rimmuar da Pedro ken ti sabali pay nga adalan, ket napanda iti tanem. 4 Nagtarayda a dua; inunaan ti sabali nga adalan ni Pedro ket immuna a nakadanun iti tanem. 5 Nagdumog ket kimmita iti uneg; nakitana dagiti lupot a lino a naiyaplag sadiy, ngem saan pay isuna nga immuneg. 6 Nakadanon met ni Simon Pedro ket napan iti uneg ti tanem. Nakitana dagiti lupot a lino a naiyaplag sadiy 7 ken ti lupot nga ingkabilda idi iti ulona. Saan daytoy a naitipon iti lupot a lino ngem nalukot a naikabil kas iti dati nga ayanna. 8 Kalpasanna, immuneg ti sabali pay nga adalan, ti immuna a nakadanon iti tanem, nakitana ket namati. 9 Ta agingga iti dayta a tiempo saanda pay laeng nga ammo ti nasantoan a surat a masapul nga agbiag manen ni Jesus manipud iti patay. 10 Isu a pimmanaw manen dagiti adalan ket nagawidda kadagiti pagtaenganda. 11 Nupay kasta, sitatakder ni Maria iti ruar iti tanem nga agsangsangit; bayat ti panagsangitna, nagdumog isuna ken kimmita iti uneg ti tanem. 12 Nakitana dagiti nakapuraw a dua nga anghel nga agtugtugaw, ti maysa ket iti ayan ti uloanan ken ti maysa ket iti sakaanan, nga ayan ti nakaipaiddaan ti bagi ni Jesus. 13 Kinunada kenkuana, "Babai, apay nga agsangsangit ka?" Kinunana kadakuada, "Gapu ta impanawda ti Apok, ket saan ko nga ammo no sadino ti nangikabilanda kenkuana." 14 Idi naibagana daytoy, timmalliaw ket nakitana ni Jesus nga agtaktaikder sadiy, ngem saanna nga ammo nga isu ni Jesus. 15 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Babai, apay nga agsangsangit? Ta asino ti birbirokem?" Impagarupna nga isu ti hardinero sadiy, isu a kinunana kenkuana, "Apo, no sika ti nangiyadayo kenkuana, ibagam kaniak no sadino ti nangikabilan kenkuana, ket alaek isuna nga iyadayo." 16 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Maria." Timmalliaw isuna, ket kinunana iti Aramaic a pagsasao, "Rabboni" a kayatna a sawen ket, "Maestro." 17 Kinuna ni Jesus kenkuana, "Saannak a sagiden, ta saanak

pay a naipangato iti Ama; ngem mapanka kadagiti kakabsatko ket ibagam kadakuada a maipangatoakon kennis Amak ken Amayo, ti Diosko ken Diosyo.” 18 ti Tiberias; kastoy ti wagas a panangipakitana iti Napan ngarud ni Maria Magdalena ket imbagana bagina: 2 Agkakadua da Simon Pedro, ni Tomas kadagiti adalan, “Nakitak ti Apo” ket imbagana dagitoy a maawagan iti Didimo, ni Natanael a manipud iti a banbanag a naibaga kenkuana. 19 Idi rumabii, Cana idiy Galilea, dagiti annak ni Zebedeo, ken iti dayta nga aldaw, ti umuna nga aldaw ti lawas, dua pay nga adalan ni Jesus. 3 Kinuna ni Simon ken kabayatan a nakarikep dagiti ridaw nga ayan Pedro kadakuada, “Mapanak agkalap.” Kinunada dagiti adalan ta mabutengda kadagiti Judio, immay kenkuana, “Sumurotkami met kenka.” Napanda ni Jesus ken nagtakder iti nagtetengngaanda ket ngarud ket limmuganda iti bangka, ngem awan a kinunana kadakuada, “Kapia koma ti adda kadakayo.” pulos ti nakalapanda iti dayta nga agpatnag. 4 20 Idi naibagana daytoy, impakitana kadakuada dagiti Idi sumingsingisingen ti init, nagtakder ni Jesus iti imana ken ti bakrangna. Ket idi nakita dagiti adalan igid ti baybay, ngem saan nga ammo dagiti adalan ti Apo, naragsakanda. 21 Kinuna manen ni Jesus nga isu ni Jesus. 5 Kinuna ni Jesus kadakuada, kadakuada, “Kapia koma ti adda kadakayo. A kas “Agtutubo a lallaki, adda kadi aniaman a makan iti panangibaon ti Ama kaniak, isu nga ibaonkayo.” dita?” Simmungbatda kenkuana, “Awan.” 6 Kinunana 22 Idi naibagan ni Jesus daytoy, sinang-awanna kadakuada, “Iwayatyo ti iketyo iti makannawan ti ida ket kinunana kadakuada, “Awatenyo ti Espiritu bangka, ket adda sumagmamano a maalayo.” Isu Santo. 23 Siasinoman a nakabasol a pakawanenyo, nga inwayatda ti iketda, ngem saanda a kabaelan mapakawanda a maipaay kadakuada, siasinoman a guyoden daytoy gapu iti kaadu dagiti lames. 7 a nakabasol a saanyo a pakawanen, saanda a Kalpasanna, kinuna ti adalan nga inay-ayat ni Jesus mapakawan.” 24 Ni Tomas, a maaw-awagan iti kenni Pedro, “Isu dayta ti Apo.” Idi nangngeg ni Didimo, a maysa kadagiti sangapulo ket dua, ket awan Simon Pedro nga isu ti Apo, ingatona ti akin-ruar a kadakuada idi immay ni Jesus. 25 Iti saan a nagbayag badona (ta nakabado isuna iti naingpis unay), ket kinuna dagiti sabali nga adalan kenkuana, “Nakitami timappuak iti baybay. 8 Immay ti sabali pay nga ti Apo.” Kinunana kadakuada, “Malaksid no makitak adalan iti bangka (ta saanda unay nga adayo iti kadagiti imana ti gapuanan dagiti lansa, ken ikabilko daga, agarup dua gasut a kubit), ket ingguyguyodda ti ramayko iti gapuanan dagiti lansa, ken ikabilko ti ti iket a napno iti lames. 9 Idi nakatakdangda iti imak iti bakrangna, saanako a mamat.” 26 Kalpasan daga, nakitada idiy ti apoy ti beggang ken adda manen ti walo nga aldaw, adda dagiti adalanna iti maituntuno a lames, nga addaan iti tinapay. 10 uneg, ken kaduada ni Tomas. Immuneg ni Jesus Kinuna ni Jesus kadakuada, “Mangiyegkayo iti lames idinto a nakarikep dagiti ridaw, nagtakder kadakuada, a kakalkalapyo.” 11 Napan ngarud ni Simon Pedro ket kinunana, “Kapia koma ti adda kadakayo.” 27 Ket ket ingguyodna ti iket iti daga, a napunno iti dadakkil kinunana kenni Tomas, “Iyawatmo dagiti ramaymo, a lames; sangagasut ken limapulo ket tallo amin ket kitaem dagiti imak; iyawatmo ditoy ti imam, ket dagiti lames, uray no adu unay dagiti nakalapanda, ikabil iti bakrangko; saanka a maawanahan iti pammati, saan a napigis ti iket. 12 Kinuna ni Jesus kadakuada, ngem mamatika.” 28 Simmungbat ni Tomas ket “Umaykayo ket mammigatkayo.” Awan kadagiti adalan kinunana kenkuana, “Apok ken Diosko.” 29 Kinuna ti nakaitured a nagsaludsod kenkuana iti, “Siasinoka?” ni Jesus kenkuana, “Gapu ta nakitanak, namatikan. Ammoda nga isu ti Apo. 13 Immay ni Jesus, ket Nagasat dagidiay saan a nakakita, ngem namati innalana ti tinapay ken innalana pay ti lames, ket latta.” 30 Ita, nagaramid ni Jesus iti adu a naduma- intedna dagitoy kadakuada. 14 Daytoy ti maikatlo a duma a pagilasinan iti sangoanan dagiti adalan, dagiti gundaway a panangipakitana kadagiti adalan kalpasan pagilasinan a saan a naisurat iti daytoy a libro; 31 ti panagungarna. 15 Kalpasan ti panammigatda, ngem naisurat dagitoy tapno mabalin a mamatikayo kinuna ni Jesus kenni Simon Pedro, “Simon, nga a ni Jesus isu ti Cristo, ti Anak ti Dios, ken tapno anak ni Juan, ay-ayatennak kadi iti nalablabes iti panamatiyo, maaddaankayo iti biag babaen iti ngem kadagitoy?” Kinuna ni Pedro kenkuana, “Wen, nagananna.

Apo; ammom nga ay-ayatenka.” Kinuna ni Jesus kenkuana, “Pakanem dagiti korderok.” 16 Kinunana manen kenkuana iti maikadua a gundaway, “Simon,

nga anak ni Juan, ay-ayatennak kadi?" kinuna ni Pedro kenkuana, "Wen, Apo; ammom nga ay-ayatenka." Kinuna ni Jesus kenkuana, "Aywanam dagiti karnerok." 17 Kinunana kenkuana iti maikatlo a gundaway, "Simon, nga anak ni Juan, ay-ayatennak kadi?" Nagliday ni Pedro gapu ta maikation a gundaway nga imbaga ni Jesus kenkuana iti, "Ay-ayatennak kadi?" Kinunana kenkuana, "Apo, ammom amin dagiti banbanag, ammom nga ay-ayatenka." Kinuna ni Jesus kenkuana, "Pakanem dagiti karnerok. 18 Pudno, pudno, ibagak kenka, idi ubingka pay, kawesam ti bagim ken mapanka iti sadinoman a kayatmo, ngem inton lumakayka, iyunnatmo dagiti imam, ken sabalinto a tao ti mangkawes kenka ket iyapannaka iti saanmo a kayat a papanan." 19 Ita, imbaga ni Jesus daytoy tapno pagilasinan no anianto a kita ti ipapatay ni Pedro a pakaidayawan ti Dios. Kalpasan a naibagana daytoy, kinunana kenni Pedro, "Surotennak." 20 Timmalliaw ni Pedro ket nakitana a sumursurot kadakuada ti adalan nga inay-ayat ni Jesus - ti tao a nagsadag idi iti barukong ni Jesus iti panangrabii ken nagkuna nga, "Apo, asinonto ti mangliput kenka?" 21 Kinita ni Pedro isuna, ket kalpasanna kinunana kenni Jesus, "Apo, anianto ti aramiden daytoy a tao?" 22 Kinuna ni Jesus kenkuana, "No kayatko a masapul nga aguray isuna agingga iti iyuumayko, ania koma dayta kenka? Surotennak." 23 Isu a nagwaras dayta a salaysay kadagit kakabsat, a saanto a matay dayta nga adalan. Ngem, saan nga imbaga ni Jesus kenni Pedro a saanto a matay dayta nga adalan, ngem ketdi, "No kayatko a masapul nga aguray isuna agingga iti iyuumayko, ania koma dayta kenka?" 24 Daytoy nga adalan ti mangpaneknek maipanggep kadagitoy a banbanag, ken isu ti nangisurat kadagitoy a banbanag. Ket ammomi a pudno dagiti naimatanganna. 25 Adu pay dagiti dadduma a banbanag nga inaramid ni Jesus. No tunggal maysa ket maisurat, makunak nga uray ti lubong ket saanna a malaon dagiti libro a pakaisauratanna.



*Nakitak ti nasantoan a siudad, ti baro a Jerusalem, a bimmaba manipud langit a naggapu iti Dios, naisagana a maiyariq iti nobia a naarkusan para iti lalaki a mangikallaysa kenkuana. Adda hangngegko a napigsa a timek a nagtaud iti trono a kunana, "Kitaem! Ti pagtaengan ti Dios ket adda kadagit tattao ket makipagnaedto isuna kadakuada. Agbalindanto a tattaona, ken mismo a ti Dios ket makipagnaedto kadakuada ken isuna ti agbalin a Diosda."*

Paltiing 21:2-3

# Paltiing

**19** Kalpasan dagitoy a banbanag, adda nangngegak a kasla uni iti napigsa a timek iti adu a bilang dagiti tattao sadiy langit a mangibagbag, "Aleluya. Pannakaisalakan, dayag ken pannakabalin ket kukua ti Diostayo. **2** Dagiti panangukomna ket napudno ken nalinteg, ta inukomna ti naindaklan a balangkantis a nangmult iti daga babaen iti kinaderrepna. Nagibales ti Dios para iti dara dagiti adipenna, nga imbuokbok a mismo ti babai." **3** Nagsaoda iti maikadua a dasar, "Aleluya! Ngimmato ti asuk manipud kenkuana iti agnanayon nga awan inggana." (aiōn g165) **4** Nagpakleb dagiti duapulo ket uppat a panglakayen ken dagiti uppat a sibibiag a persua ken nagdayawda iti Dios a nakatugaw iti trono. Ibagbagada, "Amen. Aleluya!" **5** Ket adda rimmuar a timek a naggapu iti trono, ibagbagana, "Idayawo ti Diostayo, dakayo amin nga adipenna, dakayo nga agbuteng kenkuana, nanumo man wenco nabileg." **6** Ket adda nangngegak nga uni a kasla timek iti adu a bilang ti tattao, kasla daranudor iti nagadu a danum ken kasla kanalbuong iti gurruod, ibagbagana, "Aleluya! Ta iti Apo a Diostayo, ti mangiturturay iti amin, isuna ket agar-ari. **7** Agrag-otayo ken agragsak ken agdayawtayo kenkuana gapu ta dimtengen ti panagrambak iti panagkallaya ti Kordero ken insaganan ti nobia ti bagina." **8** Nupalubosan isuna a makawesan iti naraniag ken nadalus a lopot a lino (ta ti lopot a lino ket isu dagiti nalinteg nga aramid dagiti namati a tattaona). **9** Kinuna ti anghel kaniak. "Isuratmo daytoy: Nabendisionan dagidiay naawis iti pannangan iti panagkallaya ti Kordero." Kinunana pay kaniak, "Dagitoy ket pudno a sasao ti Dios." **10** Nagpaklebak iti sangoanan dagiti sakana tapno agdayawak kenkuana, ngem kinunana kaniak, "Saamro nga aramiden daytoy! Kaduanak nga adipen ken kasta met kadagiti kakabsatmo a nakaiggem iti pammaneknek maipapan kenni Jesus. Agrukbab iti Dios, ta ti pammaneknek maipapan kenni Jesus ket ti espiritu iti padto." **11** Ket nikitak a nalukatan ti langit ket kimmitaak ket adda puraw a kaballo! Ti maysa a nakasakay ket maw-awagan iti Matalek ken Pudno. Nalinteg ti panangukomna ken mannakigubat. **12** Kasla gumilgil-ayab nga apoy dagiti matana ken adda adu a korona iti ulona. Adda nagan a naisurat kenkuana nga awan makaammo malaksid kenkuana. **13** Nakakawes iti kagay a naisawsaw iti dara ken

iti naganna ket, Ti Sao ti Dios. **14** Sumursurot kenkuana dagiti armada ti langit a nakakabalio iti puraw, nakakawesda iti puraw ken napino a lopot a lino. **15** Rimmuar iti ngiwatna ti maysa a natadem a kampilan a pangparmekna kadagiti pagililan, ken agturayto kadakuada babaen iti baston a landok. Payatpayatanna iti pagpespesan ti arak iti napalalo a pungtot ti Dios, a mangiturturay iti amin. **16** Insuratna iti kagayna ken iti luppona ti maysa a nagan, ARI DAGITI ARI KEN APO DAGITI APO. **17** Nikitak ti maysa nga anghel nga agtaktaader iti init. Nagpukkaw iti nakapigpigsa kadagiti amin a billit nga agtaytayab iti ngato. "Umaykayo, aguummongkayo nga agmaysa para iti naindaklan a pangrabiit ti Dios. **18** Umayyo kanen ti lasag dagiti ari, ti lasag dagiti komandante, ti lasag dagiti napigsa a lallaki, ti lasag dagiti kaballo ken dagiti agsaksakay ken ti lasag dagiti amin a lallaki, siwayawa man wenco tagabu, dagiti nanumo ken dagiti nabileg." **19** Nikitak ti narungsot nga animal ken dagiti ari iti daga a kaduwa dagiti armadada. Agrubrubuatda tapno gubatenda ti nakasakay iti kaballo ken dagiti armadana. **20** Natiliw ti narungsot nga animal a kadua ti palso a profeta a nagaramid kadagiti pagilasan iti imatangna. Babaen kadagitoy a pagilasan inallilawna dagiti nangawat iti marka ti narungsot nga animal ken ti a nagdayaw iti ladawanna. Isuda a dua ket naipurwak a sibibiag iti dan-aw ti gumilgil-ayab a mapupuuran nga asufre. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Dagiti nabati kadakuada ket napapatay babaen iti kampilan a rimmuar manipud iti ngiwat ti nakasakay iti kaballo. Kinnan amin dagiti billit dagiti natay a lasagda.

**20** Ket adda nikitak nga anghel a bumabbaba manipud langit, nga ayan ti tulbek ti nauneg ken awan pattinggana a yuyeng ken adda iti imana ti dakkel a kawar. (Abyssos g12) **2** Tiniliwna ti dragon, ti duduogan nga uleg, nga isu ti Diablo, wenco ni Satanas, ken ginalutanna iti sangaribu a tawen. **3** Intappuakna isuna iti nauneg ken awan pattinggana a yuyeng, inrikepna, ken sinelyoanna daytoy. Daytoy ket tapno saannan a maallilaw dagiti pagilian agingga a malpas ti sangaribu a tawen. Kalpasan dayta, masapul a mawayawaan isuna iti bassit laeng a tiempo. (Abyssos g12) **4** Kalpasan ket nakakitaak kadagiti trono. Nakatugaw kadagitoy dagiti naikkan iti turay a mangukom. Nikitak met dagiti kararua dagidiay napugutan gapu iti pammaneknek maipapan kenni Jesus ken gapu iti sao ti Dios. Saanda a dinayaw ti narungsot nga animal wenco ti

ladawanna, ken saanda nga intulok a mamarkaan iti Dios, naisagana a maiyarig iti nobia a naarkusan kadagiti munging wenco imada. Nagbiagda, ken para iti lalaki a mangikallaysa kenkuana. 3 Adda nakipagturayda kenny Cristo iti sangeribu a tawen. 5 nanggegko a napisga a timek a nagtaud iti trono Dagiti dadduma kadagiti natay ket saan a nagbiag a kunana, "Kitaem! Ti pagtaengan ti Dios ket adda agingga a nalpas ti sangeribu a tawen. Daytoy kadagiti tattao ket makipagnaedto isuna kadakuada. ti umuna a panagungar. 6 Nabendisionan ken Agbalindanto a tattaona, ken mismo a ti Dios ket nasantoan ti siasinnoman a nakipaset iti umuna a makipagnaedto kadakuada ken isuna ti agbalin a panagungar! Ti maikaddua a pannakatay ket awanan Diosda. 4 Punasennanto ti tunggal lua manipud bileykadagitoy. Agbalindanto a papadi ti Dios ken kadagiti matada, ken awanen iti pannakatay, wenco kenny Cristo ken makipagturaydanto kenkuana iti unos panagladladingit, wenco panagsangsangit, wenco ti sangeribu a tawen. 7 Inton malpasen ti sangeribu ut-ot. Dagiti sigud a banbanag ket naglabasen. 5 a tawen, mawayawayaan ni Satanas manipud Kinuna ti nakatugaw iti trono, "Kitaenyo! Pagbalinek iti nakaipupokanna. 8 Rummuarto a mangallilaw a baro amin dagiti banbanag." Kinunana, "Isuratmo kadagiti pagilian iti uppat a suli ti daga - Gog ken dagitoy gapu ta dagitoy a sasao ket mapagtalkan ken Maggog - tapno ummongenna ida para iti gubat. pudno. 6 Kinunana kaniak, "Dagitoy a banbanag ket Kaslanto iti darat iti baybay ti kaaduda. 9 Simmang- nalpasen! Siak ti Alfa ken Omega, ti pangrugian ken atda a nagwaras iti nalawa a kapatagan iti daga ken pinalawlawanda ti kampo dagiti namati, ti naipatpateg ti panungpalan. Ti siasinnoman a mawaw ket ikkak a siudad. Ngem immay ti apuy manipud langit ket iti mainum nga awan bayadna manipud iti ubbog didiosen, ken amin dagiti ulbod, ti lugardanto ket a kinnanna ida. 10 Ti diablo, a nangallilaw kadakuada, ket naitappuak iti dan-aw ti agap-apuy nga asufre, a nakaitappuakan ti narungset nga animal ken ti palso a profeta. Matutuokdanto iti aldaw ken rabii iti agnanayon nga awan inggana. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Kalpasanna, adda nikitak a dakkel a puraw a trono ken ti nakatugaw iti daytoy. Ti lubong ken ti langit ket pimmanaw nga immadayo manipud iti imatangna, ngem awan sabali a lugar a mabalin a papananda. 12 Nikitak dagiti natay - dagiti nabileg ken dagiti nanumo - a nakatakder iti sangoanan ti trono, ken naukrad dagiti libro. Ket adda pay sabali a libro a naukrad - ti Libro ti Biag. Dagiti natay ket naukom babaen iti naisurat kadagiti libro, ti nagbanagan dagiti inar-aramidda. 13 Inyula ti taaw dagiti natay nga adda kenkuana. Inyula met ni Patay ken ni Hades dagiti natay nga adda kadakuada, ken naukom dagiti natay kas maiyannurot kadagiti inaramidda. (Hadēs g86) 14 Naitappuak ni Patay ken ni Hades iti dan-aw nga apuy. Daytoy ti maikaddua a pannakatay - ti dan-aw nga apuy. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 No addaman ti tao a saan a naisurat ti naganna iti Libro ti Biag, maitapuak isuna iti dan-aw nga apuy. (Limnē Pyr g3041 g4442)

**21** Kalpasanna, nikitak ti baro a langit ken ti baro a daga, ta ti immuna a langit ken ti immuna a daga ket naglabasen, ken ti baybay ket awanen. 2 Nakitak ti nasantoan a siudad, ti baro a Jerusalem, a bimmaba manipud langit a naggapu

iti Dios, naisagana a maiyarig iti nobia a naarkusan kadakuada ti sangapulo ket dua a nagan dagiti sangapulo ket dua a nga apostol ti Kordero. 3 Adda iti Jerusalem ti dayag ti Dios, ken ti raniagnaw ket kasla napateg unay nga alahas, a kas iti agarinaw a kristal a bato a haspe. 4 Addaan daytoy iti dakkel, nangato a pader nga addaan iti sangapulo ket dua a ruangan, ken adda sangapulo ket dua nga anghel kadagiti ruangan. Naisurat kadagiti ruangan dagiti nagan ti sangapulo ket dua a tribu dagiti annak ti Israel. 5 Iti daya ket adda tallo a ruangan, iti amianan ket adda tallo a ruangan, iti abagatan ket adda tallo a ruangan, ken iti laud ket adda tallo a ruangan. 6 Ti pader ti siudad ket addaan iti sangapulo ket dua a pundasion, ket adda kadakuada ti sangapulo ket dua a nagan dagiti sangapulo ket dua a nga apostol ti Kordero. 7 Ti nakisarita kaniak ket addaan iti pangrukod a balitok tapno rukoden ti siudad, dagiti ruanganna, ken dagiti paderna. 8 Ti siudad ket

naipatakder a kuadrado; ti kaatiddogna ket kapada ti kaakabana. Rinukodna ti siudad iti pangrukod, 12, 000 nga stadia ti kaatiddogna (ti kaatiddog, kaakaba, ken katayag ket appapada). 17 Rinukodna met dagiti paderna, 144 kubit ti puskolna babaen ti rukod ti tao (nga isu met ti pangrukod dagiti anghel). 18 Naaramid Apo, ti Dios dagiti espiritu dagiti profeta, imbaonna iti haspe ti pader ken ti siudad ket pasig a balitok, ti anghelna tapno ipakitana iti adipenna ti masapul a kas iti sarming nga aganinaw. 19 Naarkusan iti agduduma a kita iti napapateg a bato dagiti pundasion mabiit! Nabendisionan ti siasinoman nga agtulnog ti pader. Ti umuna ket haspe, ti maikadua ket safiro, ti kadagiti sasao iti padto iti daytoy a libro. 8 Siak ni maikatlo ket kalsedonia, ti maikauppat ket esmeralda, Juan, siak ti nakangngeg ken naimatangat kadagitoy 20 ti maikalima ket sardonika, ti maikainnem ket a banbanag. Idi nangngeg ken naimatangak dagitoy, karnelia, ti maikapito ket krisolito, ti maikawalo ket nagpaklebak iti sangoanan dagiti saka ti anghel berilo, ti maikasiam ket topasio, ti maikasangapulo tapno agrukbabak kenkuana, ti anghel a nangipakita ket krisoprasio, ti maikasangapulo ket maysa ket kaniak kadagitoy a banbanag. 9 Kinunana kaniak, hasinto, ti maikasangapulo ket dua ket amatista. "Saanmo nga aramiden dayta! Siak ket padam nga 21 Dagiti sangapulo ket dua a ruangan ket perlas. adipen, a kas kadagiti kakabsatmo a profeta, ken Naaramid dagitoy babaen iti maysa laeng a kita ti kadagiti nga agtulnog kadagiti sasao iti daytoy perlas. Dagiti kalsada iti siudad ket pasig a balitok, a libro. Agrukbabka iti Dios!" 10 Kinunana kaniak, nga agparparang a kasla sarming nga aganinaw. "Saanmo a selyoan dagiti sasao iti padto iti daytoy a 22 Awan ti nakitak a templo iti siudad, ta ti Dios libro, gapu ta ti tiempo ket asidegen. 11 Iti daydiay Apo, nga agturay iti amin, ken ti Kordero ket isu ti a saan a nalinteg, ituloyna laeng ti agarapid iti templona. 23 Saanen a kasapulan ti siudad ti init saan a nalinteg. Iti daydiay addaan iti narugit a wenco bulan a manglawag iti daytoy gapu ta ti dayag kabibiag, ituloyna laeng ti narugit a kabibiagna. Iti ti Dios ket lawlawaganna daytoy, ken ti pagsilawanna dagiti nalinteg, ituloyna nga aramidenna no ania ti ket ti Kordero. 24 Magnanto dagiti nasion babaen nalinteg. iti daydiay a nasantoan, ituloyna ti agbalin iti raniag dayta a siudad. Iyegto dagiti ari iti daga a nasantoan." 12 Kitaenyo! Umayakon iti mabiit. dagiti kinangayedda iti daytoy. 25 Saanto a mairikep Adda kaniak ti gunggona, tapno subadak ti tunggal dagiti ruanganna kabayatan iti aldaw, ket awanton ti maysa segun iti inaramidna. 13 Siak ti Alfa ken ti rabii sadiay. 26 Iyegdanto iti daytoy ti ngayed ken Omega, ti Umuna ken ti Maudi, ti Pangrugian ken ti pammadaway dagiti nasion, 27 ken pulos nga awan Panungpalan. 14 Nabendisionan dagiti mangilaba iti aniaman a saan a nadalus a makastrek iti daytoy kadagiti kawesda tapno addanto karbunganda a Kasta met nga awan iti uray maysa a nakaaramid iti mangan manipud iti kayo ti biag ken sumrek iti siudad aniaman a banag a nakababain wenco panangallilaw babaen kadagiti ruangan. 15 Iti ruar ket dagiti aso, a makastrek, ngem dagiti laeng nakasurat ti naganna dagiti agsalsalamangka, dagiti mannakikamalala, iti libro ti biag ti Kordero. 16 Siak, a ni Jesus, imbaonko ti dagiti mammapatay, dagiti agdaydayaw kadagiti didiosen, ken tunggal maysa a mangay-ayat ken agararamid iti inuulbod. 17 Siak, a ni David, ti naraniag a anghelko a mangipaneknek kadakayo iti maipangngep Kadagiti banbanag a maipaay kadagiti iglesia. Siak ti ramut ken ti kapututan ni David, ti Bituen iti Agsapa." 17 Kinuna ti Espiritu ken ti Babai a Maikallaysa, "Umayka!" Ibaga koma ti makangngeg, "Umayka!". Siasinoman a mawaw, umay koma, ken siasinoman a mangtarigagay iti daytoy, siwawaaya a maaddaan iti danum ti biag. 18 Siak ti mangpaneknek iti tunggal maysa a makangngeg kadagiti sasao iti padto iti daytoy a libro: No adda mangnayon kadagitoy, inayonto kenkuana ti Dios dagiti didigra

**22** Kalpasanna impakita kaniak ti anghel ti karayan ti danum ti biag, danum a nalitnaw a kas kristal.  
2 Agay-ayus daytoy manipud iti trono ti Dios ken ti Kordero a simmalput iti tengnga ti kalsada iti siudad. Iti nagsinumbangir nga igid ti karayan ket ti kayo ti biag, nga addaan iti sangapulo ket dua a kita ti bunga, ket binulan daytoy nga agbunga. Dagiti bulong ti kayo ket maipaay a mangpaimbag kadagiti nasion.  
3 Awanton ti aniaman a lunod. Addanto ti trono ti Dios ken ti Kordero iti siudad, ken agserbinto kenkuana dagiti adipenna. 4 Makitadanto iti rupana, ket addanto kadagiti mugingda ti naganna. 5 Awanton iti rabii;

a naisurat iti daytoy a libro. 19 No adda mangikkat manipud kadagiti sasao iti daytoy a libro, ikkatento met ti Dios ti bingayna iti kayo ti biag ken iti nasantoan a siudad, a naisurat iti daytoy a libro. 20 Isuna a mangpaneknek kadagitoy a banbanag kunana, "Wen, umayak iti mabiit." Amen! Umaykan, Apo Jesus! 21 Ti parabur ni Apo Jesus ket umadda koma iti tunggal maysa. Amen. s



# 66 Verses

Ilocano at [AionianBible.org](http://AionianBible.org)

The Bible is a library of 66 books in the Protestant Canon written by 40 different men over a span of 1,500 years from 1435 BC to 65 AD with one consistent message. From the first page through the last, Jesus. Genesis promised our deliverer is coming, Jesus. Moses said our better prophet is coming, Jesus. Isaiah prophesied our Messiah will be a suffering servant, Jesus. John announced our Anointed One is here, Jesus. Jesus himself testified he is our Lord God, Yahweh. The gospels agree our conqueror of death has risen, Jesus. The Apostles witnessed our victor ascend to his throne in Heaven, Jesus. And Revelation promises Jesus' return for our final judgment. Are you ready? Read the Bible cover to cover at [AionianBible.org](http://AionianBible.org) and answer these questions. How did I get here? Why am I here? How do I determine right or wrong? How can I escape condemnation? What is my destiny? Begin with the primer verses below.

**Genesis 9:8** Ket nagsao ti Dios kensi Noe ken kadagiti annakna, a kunana, **9:9** "Dumngegkayo! Iti biangko, makitulagak kadakayo ken kadagiti kaputotanyonto, **9:10** ken kadagiti amin nga agbibiaig a parsua nga adda kadakayo, kadagiti tumatayab, kadagiti dingwen, ken iti tunggal parsua iti daga nga adda kadakayo, kadagiti amin a rimmuar manipud iti daong, iti tunggal agbibiaig a parsua iti daga. **9:11** Makitulagak ngarud kadakayo, a saanto pulos a madadael amin a lasag babaen iti danum iti layus. Pulos nga awanton ti layus a mangdadel iti daga." **9:12** Kinuna ti Dios, "Daytoy ti pagilasinan ti nakitulagak kadakayo ken iti tunggal agbibiaig a parsua nga adda kadakayo, para iti amin a henerasion iti masakkbayan. **9:13** Inkabilko ti bullalayawko iti ulep, ket agbalinto daytoy a pagilasinan iti nakitulagak iti daga.

**Exodo 14:13** Kinuna ni Moises kadagiti tattao, "Saankayo nga agbuteng. Agtakderkayo laeng ket kitaenyo ti panangispal ni Yahweh kadakayo iti daytoy nga aldaw. Ta saanyonton pulos a makita pay dagiti Egipcio a makikitayto iti daytoy nga aldaw. **14:14** Ni Yahweh ti makiranget para kadakayo, ket agtakderkayo laeng."

**Levitico 20:26** Masapul a nasantoankayo, ta siak, a ni Yahweh, ket nasantoan, ken inlasinakayo manipud kadagiti sabali a tattao, gapu ta kukua kayo.

**Numero 6:24** "Bendisionan ken saluadannaka koma ni Yahweh. **6:25** Pagraniagen koma ni Yahweh ti silawna kenka, kumita kenka, ken paraburannaka. **6:26** Kumita koma ni Yahweh kenka nga addaan ti pabor ken ikkannnaka iti kapia."

**Deuteronomio 18:18** Mangisaadako iti maysa a propeta a maipaay kadakuada nga agtaud kadagiti kakabsatda, kas met laeng kenka. Ikabilko dagiti sasaok iti ngiwatna, ket isaonanto kadakuada dagiti amin nga ibilinko kenkuana. **18:19** Mapasamakto a no adda ti siasinoman saan a dumngeg kadagiti sasaok nga isasaona iti naganko, birukekto daytoy kenkuana.

**Josue 1:7** Pumigsa ken tumuredka iti kasta unay. Tungpalem a nasayaat dagiti amin a linteg nga imbilin kenka iti adipenko a ni Moises. Surotem a naan-anay dagitoy tapno agballigika iti sadinoman a papanam. **1:8** Kanayonmonto a saritaen ti maipanggep iti daytoy a libro ti linteg. Utobemto daytoy iti aldaw ken rabii tapno matungpalmo dagiti amin a naisurat iti daytoy. Ket agbalinkanto a narang-ay ken naballigi. **1:9** Saan kadi nga imbilinko kenka? Pumigsa ken tumuredka! Saanka nga agbuteng. Saanka a maupay. Adda kenka ni Yahweh a Diosmo iti sadinoman a papanam."

**Uk-ukom 2:7** Nagserbi dagiti tattao kenni Yahweh bayat iti panagbiaig ni Josue ken dagiti panglakayen a nagbiaig iti napapaut ngem isuna, dagiti nakakita kadagiti amin a naindaklan nga aramid ni Yahweh nga inaramidna para iti Israel.

**Ruth 1:16** Ngem kinuna ni Ruth, "Saannak a paadaywen kenka, ta no sadino ti papanam, mapanak met; sadinoman a pagnaedam, idiyat met iti pagnaedak; agbalin a tattaok dagiti tattaom, ket agbalin met a

Diosko ti Diosmo. 1:17 Sadino man a pakatayam, idiyato metten ti pakatayak, ket sadiyato ti pakaitanemak. Dusaennak koma ni Yahweh, ken uray nakarkaro pay, no adda ti aniaman a banag a mamagsina kadata malaksid iti patay.

**I Samuel** 16:7 Ngem kinuna ni Yahweh kennis Samuel, "Saanmo a kitaen ti akin-ruar a langana, weno ti kinatayagna; gapu ta linaksidko isuna. Ta ni Yahweh, saan a kumita a kas iti panagkita ti tao; kitaen ti tao ti akin-ruar a langa, ngem ni Yahweh, kumita iti puso."

**II Samuel** 7:22 Ngarud naindaklanka, Apo a Yahweh. Ta awan ti kas kenka, ken awanen ti Dios malaksid kenka, kas kadagiti nangnanggegmi.

**1 Ar-ari** 2:3 Tungpalem dagiti bilin ni Yahweh a Diosmo nga agbiagka iti wagasna, a tungpalem dagiti alagadenna, dagiti bilbilinna, dagiti panggedengna, ken ti pammaneknekna iti tulagna, a tungpalem amin a naisurat iti linteg ni Moises, tapno rumang-ayka iti amin nga aramidem ken iti sadinoman a papanam,

**2 Ar-ari** 22:19 'gapu ta nalukneng ti pusom ken gapu ta nagpakumbabaka iti sangoanan ni Yahweh, idi nanggegmo ti imbagak maibusor iti daytoy a lugar ken kadagiti agnanaed ditoy, a mabaybay-an ken mailunoddanto, gapu ta rinay-abmo ti pagan-anaymo ken nagsangitka iti sangoanak, dimnggak met kenka' — daytoy ti pakaammo ni Yahweh.

**1 Cronicas** 29:17 Ammok met, Diosko, a suksukimatem ti puso ken maragragsakanka iti kinalinteg. No maipapan kaniak, iti kinalinteg ti pusok, sipapalubos nga indatonko amin dagitoy a banbanag, ket ita sirag-oak a makakita kadagiti tattaom nga adda ita ditoy a sipapalubos a mangidaton kadagiti sagut kenka.

**2 Cronicas** 7:14 ket no dagiti tattaok, a naayaban babaen ti naganko, ket agpakumbabanto, agkararag, ken sapulendak, ket tallikudanda dagiti dakes a wagasda, dumnggakto manipud langit, pakawanek dagiti basolda, ket parang-ayak manen ti dagada.

**Ezra** 7:10 Impapuso ni Ezra a nang-adal, nangaramid, ken nangisuro dagiti annuroten ken dagiti naipaulog a linteg ni Yahweh.

**Nehemias** 6:3 Nangibaonak kadagiti mensahero a mapan kadakuada, a kunada, "Adu ti ar-aramidek ket saanak sumalog. Apay koma a maisardeng ti trabaho inton ibatik daytoy ket sumalogak a mapan kadakayo?"

**Ester** 4:14 No agtalinaedka a naulimek kadagitoy a tiempo, aggatu iti sabali a lugar ti tulong ken panangispal kadagiti Judio, ngem sika ken ti balay ni amam ket mapukawto. Siasino ti makaammo a nalabit a naitan-okka a reyna para iti kastoy a gundaiway?"

**Job** 19:25 Ngem maipapan kaniak, ammok a sibibiag ti Mannubbotko, ket agtakderto isuna iti daga iti kamaudiananna;

**Dagiti Salmo** 23:1 Ni Yahweh ti pastorko; awanto ti pagkurangak. 23:2 Ipaiddanak kadagiti nalangto a pagaraban; idalannak iti sibay ti natalinaay a dandanum. 23:3 Insublina ti biagko; iturongnak kadagiti nalinteg a daldalan gapu iti naganna. 23:4 Uray no magnaak iti tanap ti kasiptgetan nga anniniwan, saanakto nga agbuteng a madangran agsipud ta addaka kaniak; ti bastonmo ken sarukodmo liwliwaendak. 23:5 Mangisaganaka ti lamisaan iti sangoanak iti imatang dagiti kabusorko; pinulotam ti ulok iti lana; ket agliplippias ti kopak. 23:6 Awan iti duadua a kinaimbag ken kinapudno ti tulag ti agtultuloy iti amin nga aldaw iti biagko; ken agtaengakto iti balay ni Yahweh iti mabayag unay a tiempo!

**Dagiti Proverbio** 3:5 Agtalekka kennis Yahweh iti amin a pusom ken saanka nga agtalek iti bukodmo a pannakaawat; 3:6 iti amin a dalanmo, bigbigem isuna ket palintegennanto dagiti pagnaam.

**Eclesiastes** 3:10 Nakitakon ti trabaho nga inted ti Dios kadagiti tattao a leppasenda. 3:11 Inaramid ti Dios dagiti amin a banbanag a maitutop iti umno a tiempo. Inkabilna pay ti kinaagnayanon kadagiti puspusoda. Ngem saan a maawatan ti sangkatoan dagiti inaramid ti Dios, manipud kadagiti rugrugida agingga kadagiti panagleppasda.

**Kanta ni Solomon** 2:4 Inserreknak iti pagdadayan, ken imbayogna ti wagayway ni ayat kaniak. Kasarsarita ti babai ti mangay-ayat kenkuana

**Isaias** 9:6 Ta naipasngay kadatayo ti maysa nga ubing, naited kadatayo ti maysa nga anak a lalaki; ket maipabaklayto kenkuana ti panagturay; ken mapanganananto isuna iti Nakaskasdaaw a Mammagbaga, Mannakabalin a Dios, Agnanayon nga Ama, Prinsipe ti Kappia. 9:7 Awanto iti panagpatingga iti panagduras ti panagturayna ken iti kappia, iti panagturayna iti trono ni David ken iti pagarianna, tapno ibangonna daytoy ken pagtalinaedenna daytoy babaen iti hustisia ken kinalinteg manipud iti daytoy a tiempo ken iti agnanayon. Aramidento daytoy ti kinaregta ni Yahweh a Mannakabalin-amin.

**Jeremias** 1:4 Immay ti sao ni Yahweh kaniak a kunana, 1:5 "Sakbay a binukelka iti aanakan, pinilikan; sakbay a naipasngayka, inlasinka; pinagbalinka a profeta kadagiti nasion." 1:6 "O Apo a Yahweh!" Kinunak, "Saanko nga ammo ti agsao, ta ubingak unay." 1:7 Ngem kinuna ni Yahweh kaniak, "Saanmo a kunaen, 'Ubingak unay'. Masapul a mapanka iti sadinoman a pangibaonak kenka, ken masapul nga ibagam ti aniaman nga ibilinko kenka! 1:8 Saanka a mabuteng kadakuada, ta addaak kenka a mangispal kenka—kastoy ti pakaammo ni Yahweh." 1:9 Ket inyunnat ni Yahweh ti imana, sinagidna ti ngiwatko ket kinunana kaniak, "Ita, inkabilko ti sao iti ngiwatmo. 1:10 Dutokanka ita nga aldaw kadagiti nasion ken kadagiti pagarian, a mangparut ken mangrebba, a mangdadael ken mangparmek, a mangbangon ken mangimula."

**Un-unnoy** 3:21 Ngem panpanunotek daytoy, ket daytoy ti gapuna nga adda namnamak: 3:22 Babaen iti kinapudno ni Yahweh iti tulagna a saantayo a napapatay, ta saan nga agpatingga ti kinamanangaasina. 3:23 Binigat a bumaro ti kinamanangaasina; naindaklan ti kinapudnom!

**Ezekiel** 36:26 Ikkankayonto iti baro a puso ken baro nga espiritu kadagiti kaungganyo, ket ikkatektu ti bimmato a pusoyo manipud iti lasagyo. Ta ikkankayonto iti puso a lasag. 36:27 Itedkonto kadakayo ti Espirituk ket tulongankayo a mangsurot kadagiti alagadek ken salimetmetan dagiti paglintegak, ket aramidenyonto dagitoy.

**Daniel** 3:16 Simmungbat iti ari da Sedrac, Mesac, ken Abednego, "O Nebucadnesar, saanen a kasapulan a sungbatandaka maipapan iti daytoy a banag. 3:17 No addan man maisungbatmi, ti Dios a pagserserbianmi ket pagtalinaedennakami a natalged iti gumilgil-ayab nga urno, ket ispalennakami manipud kadagiti imam, O ari. 3:18 Ngem no saannakami nga ispalen, maammoam koma, O ari, a saankaminto nga agdayaw kadagiti diosmo ken saankami nga agpakleb iti sangoanan ti balitok nga estatua nga impatakdermo."

**Oseas** 6:6 Ta tarigagayak ti kinapudno, saan ket a daton, ken ti ad-adda a pannaka-ammoyo kaniak, a Dios ngem kadagiti daton a mapuoran.

**Joel** 2:28 Iti mabit, ibukbukkonto ti Espirituk kadagiti amin a lasag, ket agipadtonto dagiti annaky o a lallaki ken babbai. Agtagtagainepto dagiti panglakayenyo, makakitanto iti sirmata dagiti agtutuboyo a lallaki. 2:29 Kadagidiay nga aldaw, ibukbukkonto met ti Espirituk kadagiti adipen a lallaki ken babbai. 2:30 Mangipakitaakto kadagiti nakakaskasdaaw iti langit ken iti daga, dara, apuy ken dagiti adigi nga asuk. 2:31 Sumipngetto ti init ken lumabbaganto ti bulan a kasla iti dara, sakbay a dumteng ti nakabutbuteng unay nga aldaw ni Yahweh. 2:32 Iti dayta a tiempo, maisalakanto dagiti amin nga umawag iti nagan ni Yahweh. Ta addanto dagiti makalasat idiy Bantay Sion ken idiy Jerusalem, a kas imbag a ni Yahweh, ket makalasatto dagiti pinili ni Yahweh.

**Amos** 5:24 Palubosanyo ketdi nga agayus ti hustisia a kas iti danum, ken ti kinalinteg a kas iti kankanayon nga agay-ayus a karayan.

**Obidias** 1:15 Ta asidegen ti aldaw ni Yahweh kadagiti amin a nasion. No ania ti inaramidmo, maaramidto met kenka. Dagiti aramidmo ket agsublinto metlaengkenka.

**Jonas** 2:6 Bimmabaak kadagiti puon dagiti bantay; naibalunet ti daga kaniak iti agnanayon. Ngem inyaonmo ti biagko manipud iti abot, O Yahweh, a Diosko! 2:7 Idi kimmapuy ti kararuak, nalagipka O Yahweh; ket

dimmanon ti kararagko kenka, iti nasantoan a templom. 2:8 Dagiti dumdumngeg kadagiti awan serserbina a dios ket inlaksidda ti kinapudnom kadakuada. 2:9 Ngem para kaniak, agidatonak kenka nga addaan panangiyebkas ti panagyaman; Tungpalekto no ania ti insapatak. Aggapu kenni Yahweh ti pannakaisalakan!"

**Mikias 6:8** Imbagana kenka, O tao, no ania ti naimbag, ken ania ti sapsapulen ni Yahweh kenka: Aramidem ti nalinteg, ayatem ti kina-imbag, ken magnaka a sipapakumbaba iti Diosmo.

**Nahum 1:2** Ni Yahweh ket managimon a Dios ken managibales; managibales ni Yahweh ken napnoan ti pungtot; managibales ni Yahweh kadagiti kabusorna ken sipupungtot latta kadagiti kabusorna. 1:3 Saan a nalaka nga agpungtot ni Yahweh ken naindaklan ti pannakabalinna, saanna a pulos nga ipakaammo nga awan basol dagiti kabusorna. Ipakpaka ni Yahweh ti wagasna babaen iti alipugpog ken iti bagyo, ket dagiti ulep ti tapok dagiti sakana.

**Habakkuk 3:17** Uray no saan nga agrusing ti kayo nga igos ken saan nga agbunga dagiti ubas; uray no agkurangto ti bunga ti kayo nga olibo, ken awan ti taraon nga ipaay dagiti taltalon; uray no maisina ti arban iti kulongan, ken awan ti baka kadagiti pagtaraknan— 3:18 Agrag-oak latta kenni Yahweh! Agragsakakto gapu iti Dios ti pannakaisalakanko! 3:19 Ti Apo a ni Yahweh ti pigsak, ket aramidenna ti sakak a kas saka ti ugsa ket iturongnak kadagiti nangangato a lugarko! — Para iti direktor ti musika, kadagiti adda kuerdasna nga instrumentok.

**Sofonias 3:17** Ni Yahweh a Diosyo ket adda kadakayo, ti mannakabalin a mangisalakan kadakayo. Agrambakto isuna gapu kadakayo ken paginanaennakayonto iti ayatna nga addaan rag-o; Maragsakanto isuna kadakayo ket agpuukawto isuna iti rag-o.

**Haggeo 1:4** "Tiempo kadin nga agnaedkayo kadagiti nalpasen a balayyo idinto a nadadael daytoy a balay? 1:5 Isu nga ita, kastoy ti ibagbaga ni Yahweh a mannakabalin-amin: 'Panunotenyo dagiti ar-aramidenyo! 1:6 Nagmulakayo iti adu a bukel ngem bassit ti apityo; mangankayo ngem saankayo a mabsog; uminomkayo iti arak ngem saankayo a mabartek. Agkaweskayo ngem saan a maimengen dagiti bagbagiyo, ken agururnong iti kuarta ti mangmangged tapno ipisokna laeng iti supot a napnoan ti abot" 1:7 Kastoy ti ibagbaga ni Yahweh a Mannakabalin-amin: "Panunotenyo dagiti ar-aramidenyo!"

**Zacarias 12:10** "Ngem ibukbokkonto kadagiti kapututan ni David ken kadagiti agnanaed iti Jerusalem ti espiritu iti kinamanangaasi ken panagpakpakaasi kaniak tapno kaasiak ida, isu a kumitadanto kaniak, ti dinuyokda. Agladngitdanto gapu kaniak, kas iti panagladingit ti maysa a tao gapu iti bugbugtong nga anakna a lalaki; agdung-awdanto iti nasaem gapu kenkuana a kas kadagiti agdungdung-aw gapu iti ipapatay ti inauna nga anak a lalaki.

**Malakias 4:2** Ngem dakayo nga agbuteng iti naganko, agsingisingto ti init iti kinalinteg nga adda pannakaagas kadagiti payyakna. Aglalagtokayto a rummuar a kasla kadagiti baka manipud iti kulungan. 4:3 Ket ibadebaddekyonto dagiti nadangkes, ta agbalindanto a dапу kadagiti dapanyo iti tiempo nga agtignayak," kuna ni Yahweh a Mannakabalin amin.

**Mateo 28:18** Napan nakisarita ni Jesus kadakuada ket kinunana, "Naiteden amin a turay kaniak iti langit ken iti daga. 28:19 Mapankayo ngarud ket mangpataudkayo kadagiti adalak iti amin a nasion. Bautisaranyo ida iti nagan ti Ama, ti Anak, ken ti Espiritu Santo. 28:20 Isuroyo ida nga agtulhog kadagiti amin a banbanag nga imbilinko kadakayo. Ket makitayo, addaakto kadakayo a kankanyon inggana iti panungpalan iti lubong."

(aiōn g165)

**Marcos 1:14** Ita, kalpasan a natiliw ni Juan, dimteng ni Jesus idiyay Galilea ket inwarwaragawagna ti ebanghelio ti Dios, 1:15 a kinunkunana, "Ti tiempo ket natungpalen, ken ti pagarian ti Dios ket asidegen. Agbabawikayo ken mamatikayo iti ebanghelio." 1:16 Iti ilalabasna iti igid ti baybay ti Galilea, nakitana da Simon ken ni Andres a kabsat a lalaki ni Simon a mangiwaywayat iti iket idiyay baybay, ta mangngalapda. 1:17 Kinuna ni Jesus kadakuada, "Surotendak, ket pagbalinenkayo a mangngalap iti tattao." 1:18 Ket dagus nga imbatida dagiti iketda ket simmurotda kenkuana.

**Lucas 4:18** "Ti Espiritu ti Dios ket adda kaniak, agsipud ta pinulotannak nga mangikasaba iti naimbag nga damag kadagiti marigrigat. Imbaonnak a mangiwara gagawag iti pannakawayawayaya kadagiti balud, ken pannakaisubli ti panagkita dagiti bulsek, ken mangwayawayaya kadagiti maparparigat,

**Juan 3:16** Gapu ta kasta unay ti panagayat iti Dios iti lubong, intedna ti naidumduma nga Anakna tapno saan a mapukaw ti siasinoman a mamati kenkuana no diket maadaan iti biag nga agnanayon. (aiōnios g166)  
**3:17** Saan nga imbaon iti Dios ti Anakna tapno ilunodna ti lubong no diket tapno maisalakan ti lubong babaen kenkuana.

**Dagiti Aramid 1:7** Kinunana kadakuada, "Saan a para kadakayo ti mangammo iti tiempo wenco iti panawen nga inkeddeng ti Ama babaen iti bukodna a turay. 1:8 Ngem umawatkayonto iti pannakabalin, inton umay kadakayo ti Espiritu Santo, ket dakayonto dagiti saksik idiyay Jerusalem ken iti amin a Judea ken Samaria, ken kadagiti sulsuli ti daga."

**Roma 11:32** Ta pinagtalinaed ida ti Dios iti kinasukir tapno maipakitana ti asina iti amin. (eleēsē g1653)  
**11:33** Anian ti kinaadalem dagiti kinabaknang ti kinasirib ken kinalaing ti Dios! Anian a saan a mabirukan dagiti panangukomna, ken saan a matakwanan dagiti wagasna! **11:34** "Ta siasino ti nakaammo iti panunot ti Dios? Wenco siasino ti nagbalin a manangbalakadna? **11:35** Wenco siasino ti immuna a nangted iti uray ania a banag iti Dios, tapno masubadan daytoy kenkuana?" **11:36** Ta manipud kenkuana, ken babaen kenkuana, ken kenkuana, ti amin a banbanag. Kenkuana ti dayaw iti agnanayon. Amen. (aiōn g165)

**1 Corinto 6:9** Saanyo kadi nga ammo a saanto a matawid dagiti saan a nallinteg ti pagarian iti Dios? Saanyo a patien dagiti inuulbod. Dagiti naderrep, dagiti agrukbab kadagiti didiosen, dagiti mannakikamalala, dagiti lallaki a balangkantis, dagiti aggartem ti padada a lalaki wenco padada a babai, **6:10** dagiti agtatakaw, dagiti naagum, dagiti mammartek, dagiti mamadpadakes, ken dagiti manangallilaw—awan kadakuada ti makatawid iti pagarian ti Dios. **6:11** Ket kasta ti sumagmamano kadakayo. Ngem nadalusankayon, ngem naidatonkayon iti Dios, ngem napalintegkayon iti Dios iti nagan ni Apo Jesu Cristo ken babaen iti Espiritu ti Diostayo.

**2 Corinto 5:17** Ngarud, no adda ti siasinoman kenni Cristo, isuna ket maysa a baro a parsua. Napukawen dagiti daan a banbanag. Kitaenyo, nagbalindan a baro. **5:18** Naggapu amin dagitoy a banbanag iti Dios. Inkappianatayo kenkuana babaen kenni Cristo, ken intedna kadatayo ti ministerio a panangikapia. **5:19** Dayta ket, babaen kenni Cristo, ituntunos ti Dios ti lubong kenkuana, saanna a bilbilangen dagiti panaglablasingda a maibusor kadakuada. Italtalekna kadatayo ti mensahe iti panangikapia. **5:20** Isu a nadutokankami a kas mangibagbagi ni Cristo, a kasla agpakpakaasi ti Dios babaen kadakami. Agpakaasi kami kadakayo, maipaay kenni Cristo: "Makikapiakayo iti Dios." **5:21** Pinagbalinna ni Cristo a daton para iti basoltayo. Isuna ti saan a pulos a nagbasol. Inaramidna daytoy tapno agbalintayo a kinalinteg iti Dios kenkuana.

**Galacia 1:6** Masaawak ta nagbiitkayo a tumaltallikod iti sabali nga ebanghelio. Masaawak ta tumaltallikodkayo kenkuana a nangawag kadakayo babaen iti parabur ni Cristo. **1:7** Awan ti sabali nga ebanghelio, ngem adda dagiti sumagmamano a lallaki a mangririribuk kadakayo ken kayatda a tiritiret ti ebanghelio ni Cristo.

**Efeso 2:1** Maipanggep kadakayo, nataykayo kadagiti panagsalungasing ken kadagiti basbasolyo. **2:2** Gapu kadagitoy a nagnakayo idi segun iti panawen iti daytoy a lubong. Magmagnakayo segun iti mangiturturay kadagiti turay iti angin. Daytoy ti espirituna nga agtrabrabaho kadagiti annak ti kinasukir. (aiōn g165)  
**2:3** Amintayo ket maysa idi kadagitoy a saan a namati. Agtigtignaytayo segun kadagiti dakes a tarigagay iti lasagtayo. Ar-aramidentayo ti pagayatan iti lasag ken iti panunot. Sigud a datayo ket annak ti pungtot a kas kadagiti dadduma. **2:4** Ngem nabaknang ti Dios iti asi gapu iti naindaklan nga ayatna nga inayatnatayo. **2:5** Kabayatan a nataytayo iti panagsalungasing, impannatayo iti baro a biag a kadua ni Cristo. Babaen iti parabur a naisalakankayo. **2:6** Pinagungarnatayo ti Dios nga agkakadua ken pinatugawnatayo nga agkakadua kadagiti nainlangitan a luglugar kenni Cristo Jesus. **2:7** Inaramidna daytoy tapno iti umay a panawen ket mabalinna nga ipakita kadatayo ti naindaklan a kinabaknang iti paraburna. Ipakpkitana daytoy

kadatayo babaen iti kinaimbagna kenni Cristo Jesus. (aiōn g165) 2:8 Ta babaen iti parabur ket naisalakankayo babaen iti pammati. Ken saan a naggapu daytoy kadatayo. Sagut ti Dios daytoy. 2:9 Saan a manipud kadagiti aramid. Kas pagbanaganna, awan ti uray maysa a mabalin nga agpannakel. 2:10 Gapu ta datayo dagiti aramid iti Dios, naiparsua kenni Cristo Jesus nga agaramid kadagiti nasayaat. Dagitoy dagiti aramid a pinanggep ti Dios idi un-unana para kadatayo, tapno makapagnatayonto kadakuada.

**Pilipos** 3:7 Ngem aniaman a banbanag a makaited gunggona kaniak, imbilangko dagidiay a pukaw gapu kenni Cristo. 3:8 Kinapudnona, imbilangko itan amin a banbanag a pukaw gapu iti kinangato ti pannakaammo kenni Cristo Jesus nga Apok. Para kenkuana inikatko amin a banbanag. Imbilangko dagidiay a rugit tapno magun-odko ni Cristo. 3:9 ken makipagkaykaysaak kenkuana. Awanen ti bukodko a kinalinteg a magun-od babaen iti panangtungpal iti linteg. Ngem ketdi, addaanak iti kinalinteg babaen iti pammati kenni Cristo, ti kinalinteg a nagtaud iti Dios a naibasar iti pammati.

**Colosas** 1:15 Ti Anak ti ladawan ti saan a makitkita a Dios. Isuna ti inauna nga anak kadagiti amin a parsua. 1:16 Ta babaen kenkuana ket naparsua amin a banbanag, dagidiay adda iti langit ken dagidiay adda iti daga, dagiti makita ken dagiti saan a makita a banbanag. Dagiti trono man wenco kinaturay, wenco dagiti pagturayan wenco dagiti addaan iti karbengan, amin a banbanag ket pinarsuana ken para kenkuana. 1:17 Adda isuna sakbay iti amin a banag, ken kenkuana, amin a banbanag ket agmayoutsa. 1:18 Ken isuna ti ulo ti bagi, ti iglesia. Isuna ti rugrugi ken ti inauna nga anak manipud kadagiti natay, ngarud, adda kenkuana ti kaunaan a saad kadagiti amin a banbanag. 1:19 Ta naay-ayo ti Dios a ti amin a kinaan-anayna ket agtaeng koma kenkuana, 1:20 ken tapno mapasublina iti bagina dagiti amin a banbanag babaen iti Anak. Nakikapia ti Dios babaen iti dara iti krusna. Insibli ti Dios dagiti amin a banbanag kenkuana, banbanag man iti daga wenco dagiti banbanag kadagiti langlangit.

**1 Tesalonica** 4:1 Kamaudiananna, kakabsat, papigsaen ken guyugoyenkayo iti Apo Jesus. Kas panangawatyat kadagiti bilbilin a naggapu kadakami, maipanggep no kasano ti rumbeng a pannagnayo ken mangparagsak iti Dios, uray iti daytoy a pannagna, tapno saysayaatenyo pay. 4:2 Ta ammoyo dagiti bilbilin nga intedmi kadakayo babaen kenni Apo Jesus. 4:3 Ta daytoy ti pagayatan ti Dios: ti kinasantoyo—a liklikanyo ti kinaderrep, 4:4 nga ammo ti tunggal maysa kadakayo no kasano ti panangtagikuana iti bukodna nga asawa a babai iti kinasanto ken kinadayaw. 4:5 Saanka a mangasawa ti babai iti nainlasagan a tarigagay (a kas kadagiti Hentil a saanda nga am-ammo ti Dios).

**2 Tesalonica** 3:6 Ita bilinendakayo, kakabsat, iti nagan ni Jesu-Cristo nga Apotayo, a liklikanyo iti tunggal kabsat nga agbibiag iti kinasadut ken saan a segun kadagiti kaugalian a naawatyat kadakami. 3:7 Ta ammoyo mismo nga umno para kadakayo a tuladendakami. Saankami a nakipagbiag kadakayo a kas kadagiti awanan iti disciplina. 3:8 Ken saankami a nangan iti taraon iti siasinoman a saanmi a binayadan daytoy. Ngem ketdi, nagtrabaho ken nagbannogkami iti rabii ken aldaw iti narigat a panagtrabaho, tapno saankami nga agbalin a padagsen iti siasinoman kadakayo. 3:9 Inaramidmi daytoy a saan a gapu ta awan iti turaymi. Ngem ketdi, inaramidmi daytoy tapno agbalinkami a pagulidanan kadakayo, tapno tuladendakami koma. 3:10 Idi addakami kadakayo, imbilinmi kadakayo, "No adda iti saan a mangayat nga agtrabaho, rumbeng a saan a mangan."

**1 Timoteo** 2:1 Ngarud umuna iti amin, dawatek a dagiti kiddaw, dagiti kararag, dagiti pannangibabaet ken dagiti panagyaman ket maaramid koma para iti amin a tao, 2:2 para kadagiti ari ken kadagiti amin nga adda iti turay, tapno agbiagtayo koma a natalna ken naulimek iti amin a kinanadiosan ken kinatakneng. 2:3 Nasayaat ken makaay-ayo daytoy iti sangoanan ti Dios a mangisalakantayo. 2:4 Tarigagayna a ti amin a tao ket maisalakan ken maammoanda ti kinapudno. 2:5 Ta adda maymaysa a Dios, ken adda maymaysa a mangibabaet para iti Dios ken ti tao, isu ti tao a ni Cristo Jesus.

**2 Timoteo** 2:8 Laglagipem ni Jesu- Cristo, a nagtaud iti kapututan ni David, a napagungar manipud kadagiti natay. Daytoy ket segun iti mensahek maipapan iti ebanghelio, 2:9 nga isu iti pagsagsagabaak akingga iti pannakaikaworko a kas maysa a kriminal. Ngem ti sao ti Dios ket saan a naikawar. 2:10 Ngarud, inibturak

dagiti amin a banbanag gapu kadagidiay a napili, tapno magun-odda met ti pannakaisalakan nga adda kenni Cristo Jesus, nga addaan iti agnanayon a gloria. (aiōnios g166)

**Tito** 2:11 Ta nagparang ti parabur ti Dios kadagiti amin a tattao. 2:12 Isursuronatayo daytoy a tumallikod iti saan a nadiosan, ken nainlubongan a tarigagay. Ken isursuronatayo nga agbiag a nanakem, nalinteg, ken iti nadiosan a wagas iti daytoy a panawen (aiōn g165) 2:13 kabayatan nga ur-urayentayo nga awaten ti nagasat a namnama, ti panagparang ti dayag ti naindaklan a Diostayo ken Manangisalakan a ni Jesu-Cristo. 2:14 Inted ni Jesus ti bagina para kadayo tapno subbotennatayo manipud iti amin nga awanan ti linteg ken tapno pagbalinennatayo a nasin-aw, para kenkuana, a naisangsangayan a tattao a nagagar a mangaramid kadagiti nasayaat nga araramid.

**Filemon** 1:3 Parabur kadakayo ken kapia manipud iti Dios nga Amatayo ken ni Apo Jesu-Cristo. 1:4 Kankanayon nga agyamanak iti Diosko. Dakdakamatenka kadagiti karkararakgo, 1:5 Nangngeko iti ayat ken ti pammati nga adda kenka kenni Apo Jesus ken para kadagiti amin a namati. 1:6 Ikararakgo a nabunga koma iti pannakiramanmo iti pammati a maipaay iti pannakaammo iti tunggal nasayaat a banag nga adda kadayo kenni Cristo. 1:7 Gapu ta naaddaanak iti kasta unay a rag-o ken liwliwa gapu iti ayatmo, agsipud ta pinaragsakmo dagiti puso dagiti namati, kabsat.

**Hebreo** 1:1 Iti nabayagen a panawen, nagsao ti Dios iti adu a dasar ken adu a wagas kadagiti kapuonantayo babaen kadagiti profeta. 1:2 Ngem kadagitoy a naud-udi nga al-aldaw, nagsao ti Dios kadayo babaen ti Anak, a dinutokanna a tagatavvid kadagiti amin a banbanag, ken naaramid iti sangalubongan babaen kenkuana. (aiōn g165) 1:3 Ti Anakna ti raniag iti dayagna, ti kababalin iti kinasiasinona, ken tarabayenna amin a banbanag babaen iti sao ti pannakabalinna. Kalpasan iti pannakagun-odna ti pannakadalus kadagiti basbasol, nagtugaw isuna iti makannawan nga ima iti Kangatoan a Pannakabalinna.

**Santiago** 1:16 Saankayo a paallilaw, ay-ayatek a kakabsat. 1:17 Ti tunggal nasayaat a sagut ken tunggal naan-anay a sagut ket manipud idiy ngato, a bumabbaba manipud iti Ama dagiti lawag. Saan nga agbalbaliw isuna a kasla kadagiti agsukat-sukat nga aniniwan. 1:18 Pinili ti Dios nga ikkannatayo iti biag babaen iti sao iti kinapudno, tapno agbalintayo a kasla dagiti umuna a bunga kadagiti pinarsuana.

**1 Pedro** 3:18 Naminsan a nagsagaba met ni Cristo gapu kadagiti basbasol. Nagsagaba ti nalinteg para kadayo, a saan a nalinteg, tapno iragpatnatayo iti Dios. Napapatay isuna iti lasag, ngem nagbiag isuna iti espiritu.

**2 Pedro** 1:3 Iti pannakabalin ti Dios, amin a banbanag a kasapulan tapno maaddaantayo iti biag ken agbiagtayo iti nadiosan a panagbiag ket naipaay kadayo babaen iti pannakaammo iti Dios a nangayab kadayo babaen iti bukodna a dayag ken kinaimbag. 1:4 Babaen kadagitoy, intedna kadayo dagiti napateg ken naindaklan a karkari. Inaramidna daytoy tapno mabalinyo iti makibingay iti nadiosan a kababalinna, iti panangliklikyo iti pannakadadael nga adda iti lubong gapu kadagiti dakes a tarigagay.

**1 Juan** 2:1 Patpatgek nga annakko, isursuratko dagitoy a banbanag kadakayo tapno saankayo koma nga agbasol. Ngem no agbasol ti siasinoman, addaantayo iti mangibabaet iti Ama, ti nalinteg a ni Jesu-Cristo. 2:2 Isuna ti nakapnekan ti Dios a nakapakawanahan dagiti basoltayo, ket saan laeng a para kadayo, ngem kasta met a maipaay iti sangalubongan.

**2 Juan** 1:7 Ta adu dagiti manangallilaw a nagwaras iti lubong, ken saanda a bigbigen nga immay ni Jesu-Cristo iti lasag. Daytoy ti manangallilaw ken ti anti-cristo.

**3 Juan** 1:4 Awanen ti dakdakkel pay a pagrag-oak ngem iti daytoy, ti manggegak a magna dagiti annakko iti kinapudno.

**Judas** 1:3 Patpatgek, kabayatan nga araramidek ti amin a kabaelak nga agsurat kadakayo maipanggep iti agpapada a pannakaisalakantayo, kasapulan nga agsuratak kadakayo tapno pabilgenkayo nga aramidenyo amin a kabaelanyo para iti pammati a namimpinsan a naipaima kadagiti namati. 1:4 Ta adda dagiti lallaki a nakastrek a siliimed kadakayo—lallaki a namarkaanen para iti pannakadusa—saanda a nasantoan a lallaki

a nangballikug iti parabur ti Diostayo iti kinaderrep, ken nangilibak iti kakaisuna nga Amo ken Apotayo a ni Jesu-Cristo.

**Paltiing 3:19** Tunggal maysa nga ay-ayatek ket sursurruak ken isurok kadakuada no kasano iti rumbeng a panagbiagda. Ngarud, rumegta ken agbabawika. 3:20 Kitaem, agtakderak iti ruangan ken agtuktokak. No adda makangngeg iti timekko ket lukatanna ti ruangan, umayakto iti pagtaenganna, ken makipanganak kenkuana, ken isuna kaniak. 3:21 Ti nagballigi, itedkonto kenkuana ti kalintegan a makipagtugaw kaniak iti tronok, kas met kaniak a nagballigi ken nakipagtugawak met kenni Amak iti tronona. 3:22 No addaanka iti lapayag, denggem no ania iti ibagbaga ti Espiritu kadagit iglesia.”



# Reader's Guide

Ilocano at [AionianBible.org/Readers-Guide](http://AionianBible.org/Readers-Guide)

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

# Glossary

Ilocano at [AionianBible.org/Glossary](http://AionianBible.org/Glossary)

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

## **Abyssos** g12

*Greek:* proper noun, place

*Usage:* 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

*Meaning:*

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

## **aīdios** g126

*Greek:* adjective

*Usage:* 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

*Meaning:*

Lasting, enduring forever, eternal.

## **aiōn** g165

*Greek:* noun

*Usage:* 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

*Meaning:*

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

## **aiōnios** g166

*Greek:* adjective

*Usage:* 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

*Meaning:*

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

## **eleēsē** g1653

*Greek:* verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

*Usage:* 1 time in this conjugation, Romans 11:32

*Meaning:*

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See [ntgreek.org](http://ntgreek.org).

**Geenna** g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

**Hades** g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

**Limnē Pyr** g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

**Sheol** h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

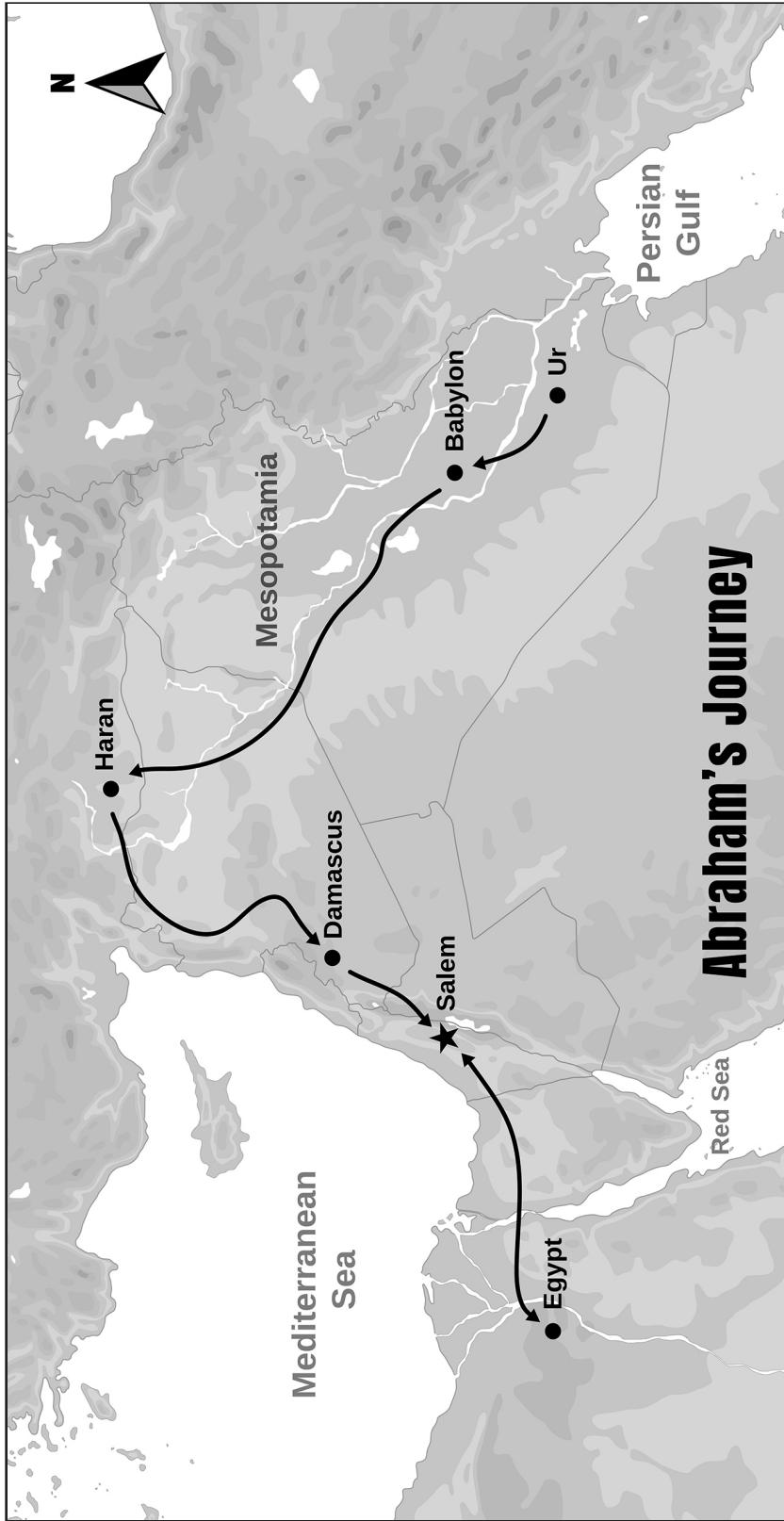
**Tartaroō** g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.



## Abraham's Journey

Babaeen iiti pammati nga idi naayaban ni Abraham, nagtitulog isuna ket napan iti lugar nga awatennanto a kas tawid. Napan isuma, a saanna nga amno ti papanganina.

- Heneo 11:8



## Israel's Exodus

*Idi pinatalubasan ni Faraon dagiti tatto, saan ida nga inturong ti Dios iii dalan a napan iti daga dagiti Filisteo, uray no asideg dayta a daga. Ta kinuna ti Dios, "Amangan no agjbawti ipanunot dagiti tatto inton mapadadasanda ti makigubat ket agsubilda idilay Egipto." - Exodus 13:17*



Mediterranean Sea

Sidon  
Tyre  
Caesarea-Philippi

Galilee  
Capernaum  
Bethsaida

Cana  
Nazareth

Sychar

Samaria

Ephraim

Jerusalem ★  
Bethany

Bethlehem

Judea

Syria

Decapolis

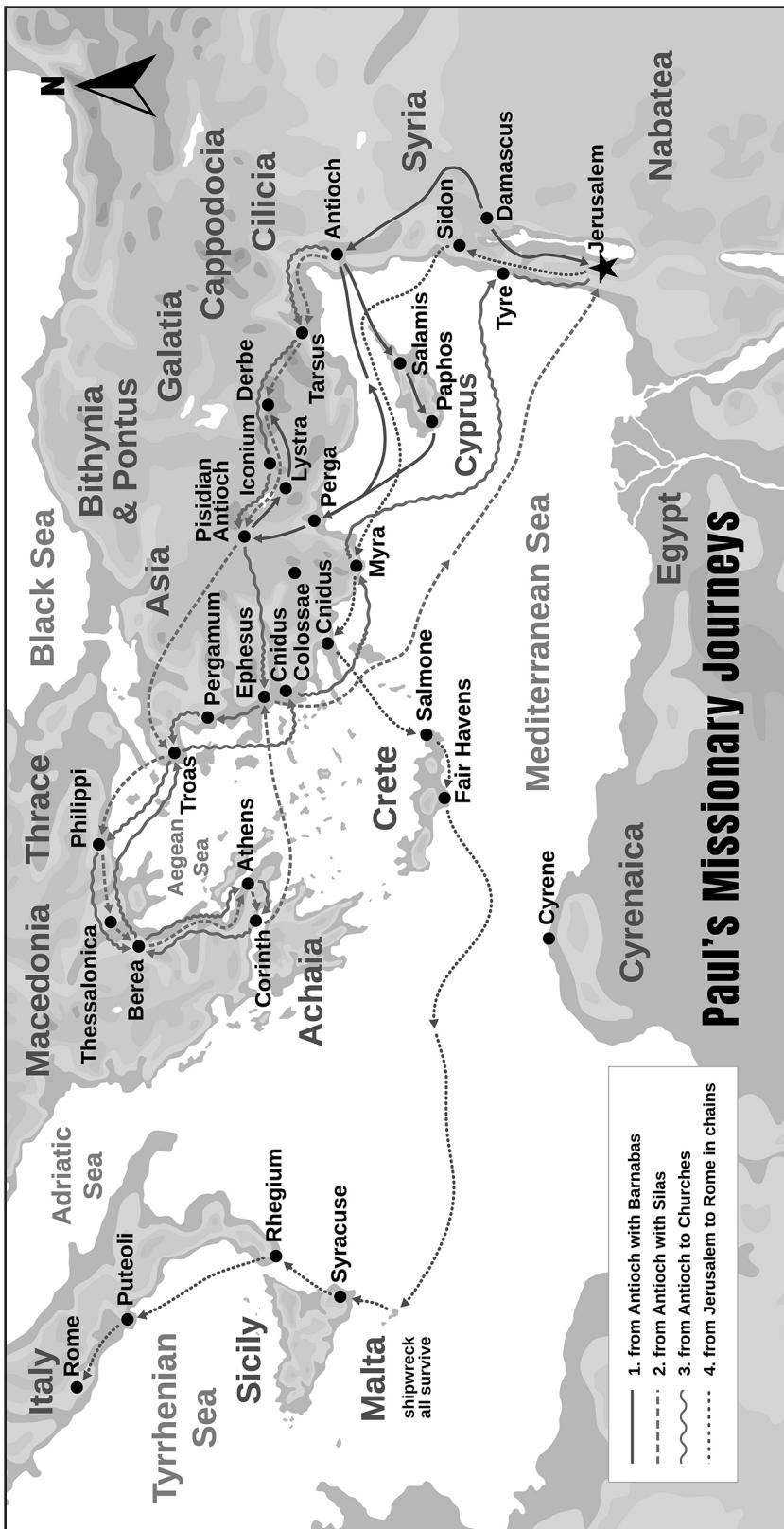
Peraea

► Egypt

**Jesus' Journeys**

Ta saan nga immay ti Anak ti Tao tapno pagserbian, ngem tapmo agserbi, ken itedha ti biagna kas subbot iii adu. - Marcos 10:45

# Paul's Missionary Journeys



Ni Pablo, mayssa nga adijben ni Jesu-Cristo, naayaban nga agbalin nga apostol, ken nailasin para ihi evangheliò ti Dios. - Roma 1:1

# **Creation 4004 B.C.**

<b>Adam and Eve created</b>	<b>4004</b>
<b>Tubal-cain forges metal</b>	<b>3300</b>
<b>Enoch walks with God</b>	<b>3017</b>
<b>Methuselah dies at age 969</b>	<b>2349</b>
<b>God floods the Earth</b>	<b>2349</b>
<b>Tower of Babel thwarted</b>	<b>2247</b>
<b>Abraham sojourns to Canaan</b>	<b>1922</b>
<b>Jacob moves to Egypt</b>	<b>1706</b>
<b>Moses leads Exodus from Egypt</b>	<b>1491</b>
<b>Gideon judges Israel</b>	<b>1245</b>
<b>Ruth embraces the God of Israel</b>	<b>1168</b>
<b>David installed as King</b>	<b>1055</b>
<b>King Solomon builds the Temple</b>	<b>1018</b>
<b>Elijah defeats Baal's prophets</b>	<b>896</b>
<b>Jonah preaches to Nineveh</b>	<b>800</b>
<b>Assyrians conquer Israelites</b>	<b>721</b>
<b>King Josiah reforms Judah</b>	<b>630</b>
<b>Babylonians capture Judah</b>	<b>605</b>
<b>Persians conquer Babylonians</b>	<b>539</b>
<b>Cyrus frees Jews, rebuilds Temple</b>	<b>537</b>
<b>Nehemiah rebuilds the wall</b>	<b>454</b>
<b>Malachi prophesies the Messiah</b>	<b>416</b>
<b>Greeks conquer Persians</b>	<b>331</b>
<b>Seleucids conquer Greeks</b>	<b>312</b>
<b>Hebrew Bible translated to Greek</b>	<b>250</b>
<b>Maccabees defeat Seleucids</b>	<b>165</b>
<b>Romans subject Judea</b>	<b>63</b>
<b>Herod the Great rules Judea</b>	<b>37</b>

(The Annals of the World, James Usher)



# **Jesus Christ born 4 B.C.**

# New Heavens and Earth



- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

## Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
► Who are we?	God	Father	John 10:30  God's perfect fellowship	Genesis 1:31  God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1  No Creation No people	Genesis 1:31  No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy		
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

## When are we?



Fallen				Glory				
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth				
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3				
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City				
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers						
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth								
Luke 16:22 Blessed in Paradise								
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				Matthew 25:41 Revelation 20:10				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command								
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus								
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Revelation 20:13 Thalaasa				
				Revelation 19:20 Lake of Fire				
				Revelation 20:2 Abyss				

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

# Destiny

Ilocano at [AionianBible.org/Destiny](http://AionianBible.org/Destiny)

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

# Disciple All Nations



MapanKayo ngarud ket mangpataudkayo kadagiti adalak iti amin a nasion. Bautisaranyo ida iti nagan iti Ama, iti Anak, ken iti Espiritu Santo. - Mateo 28:19

